

A PROSTITUTIÓ

S BEFOLYÁSA

EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTRA.

ANGOL FORRÁS UTÁN

ÁTDOLGOZTA

BARÁTH FERENCZ.

PEST,
NYOMATOTT AZ ATHENAEUM NYOMDÁJÁBAN
1872.

Jelen dolgozat a »Westminster Review«, e világhírű angol folyóirat legközelebbi füzeteiben jelent meg. Maga az a folyóirat a legműveltebb közönség számára van szerkesztve, s nők is jelentékeny számmal vannak olvasói között. Különben is a kérdés olyan, mely, természete daczára, vagy talán éppen azért, a nők és anyák boldogságát első helyen érdekli.

Átdolgozását hasznosnak láttuk már csupán ismertetés okáért is; tudtunkkal ez az első dolgozat mely a prostitúció roppant fontosságú kérdését ily széles alapon, ennyi készüllettel és ily egyetemes társadalmi szempontból tárgyalja. De főczélunk az átdolgozásban az volt, hogy egyfelől a hatóság, másfelől és főként a nagy közönség figyelmét egy oly kérdés megvizsgálására hívjuk fel, amelyet agyonhallgatni nem lehet, a mely mentől tovább ignoráltatik, annál veszélyesebbé válik. A prostitúció kérdése

azok közé a problémák közé tartozik, melyek egész társadalmat, annak jólétét a legmélyebben érdeklik, s melyeket csak társadalmi úton lehet megoldani. Ideje, hogy e kérdés felől, gondolkodjunk. Azok a bajok, melyek a kérdéses műben jelezve vannak, minden következményeikkel együtt megvannak ami társadalmunkban is. Ha nem oly nagy mértékben kifejtve is, de megvannak; csak hogy nálunk nagyrészt ismeretlenül, vagy rejtegetve. Ideje, hogy megismerjük a bajt, és merjünk szemébe nézni. Talán a különböző kormányok kísérleteiből is, melyekkel a bajon segíteni igyekeztek, tanulhatunk valamit. Ha csupán ide fordul is közönségünk figyelme; ha -csupán az adatok bővebb, rendszeresebb összegyűjtésére, a prostitúció nálunk való kiterjedésének hitelesebb megismerésére jutunk is el egyelőre: az már maga nyereség. Lehet, hogy ez átdolgozás serkentőleg hathat ebben a részben.

Az átdolgozó.

A prostitúió s befolyása

a nemzet egészségí állapotára.

I. A prostitúiták sorsáról általában.

Szándékunk, e cikksorozatban vizsgálat alá venni egy oly betegséget, a mely társadalmi, erkölcsi és physical egyszerre; főként pedig kimutatni e betegség ható erejének természetét és kiterjedését, a britt szigetek lakói egy nagy részének egészsége és életereje szétrombolásában, a mennyiben azoknak vérét gyógyíthatlanul megmérgezi. Mindazon betegségek közt, melyekkel az emberiség meg van verve, a prostitúió, azt hisszük, a legroszabb: okai a legállandóbbak; physical következményei a legrettenetesebbek; társadalmi s erkölcsi bonyodalmái a legszámosabbak és feloldhatlanabbak; egész képe a legelszomorítóbb s meggyógyítása a legnehezebb. A társadalmi problémák közt, melyeknek megoldása a philántropistákat és államférfiakat foglalkoztatja, első helyen áll ez: hogyan lehetne a prostitúiót megsemmisíteni? – s bár együtt a többi hozzá tart-

tozó kisebb kérdésekkel, a legsürgetőbben követeli a megoldást, mégis a legmegoldhatatlanabbnak lát-szik. Maga a kérdés elemeinek felsorolása is csak-nem légyőzhetlen nehézségekkel jár; mennyivel inkább annak érdemleges vitatása.

A nők, kik magokviseletöket rendesen a férfiak nézetei és kívánatai szerint alakítják, a leghatalma-sabb ellenzői e kérdés vitatásának; sokan a színlelő tudatlanság hallgatásába burkolódnak; kényszerítve érezvén magukat, a míg teljes tudatával bírnak a kérdéses baj roppant fontosságának, hogy úgy szól-janak és úgy teygenek, mintha lételéről tudomásuk se volna; s még többen igazi gyöngéd érzésből, el-fordítják szemeiket tőle, és azt elhatározottan igno-rálják. De bizonyára e csiga-szerű gyávaság vagy félenkség nem tarthat tovább. Az lehetetlen, hogy az angol nők továbbra is makacson ignoráljanak egy oly társadalmi bajt, a melylyel együtt járó betegség tönkre teszi erejét, és közvetve lerombolja életét a felnőtt férfi népesség egy nagy részének, – az ő fivéreknek, fiaiknak, férjeiknek, s a mely nyomorék-ká teszi kisdedeiket, születésük előtt és után egy-aránt. Hiszszük, hogy a társadalmi illem és a valódi női gyöngédség mindig tiszteletben fognak tartatni; de van a gyöngédségnek egy hamis faja, mely egy-aránt ellensége mind a szükséges physiologiai ismeretnek, mind a phisicai jóllétnek; mely az egészséges szervezetű lelkülettel megegyeztetetlen, s a me-lyet határozottan el kell vetni.

De nemcsak a mások érdekében hivatkozunk mi most az angol nők rokonszenvére, – ép úgy és még sürgetőbben, az ő érdekük az, a mely itt most kockán forog. Ezren és ezren közülök, főként az alsóbb osztályokból, de részben a felsőbbekből is, ártatlan és védtelen áldozatai egy ragálnak, melynek csatornái oly titkosak és támadásai oly végzetesek, hogy senki sem érezheti magát biztosságban ellene. – Sok reményteljes leány, sugározva a boldogságtól, egészségtől és szépségtől, miután férjhez ment, igen hamar azt tapasztalja, hogy öröme gyászra fordult, egészsége betegséggé vált, s lehet, hogy még szépsége is meg van csúfítva annak .sorvasztó mérge által. Sok anya keservesen siratja ép úgy saját mint gyermeke constitutiojának megrontatását, kikre nézve az a mérge – mint oly számtalan esetben – végzetessé vált. Így a társadalmi betegség, a melyet vitatni szándékozunk, lényegesen érdekli a nőket; érdekli mint nőket és anyákat egyaránt; s a midőn megsemmisíti saját egészségüket, és azokét, kik szerelmök előtt legkedvesebbek, igen gyakran megöli magát a szerelmet is. A midőn szenvednek annak eredményei alatt, váljon vissza kell-e tartóztatniok magokat az elfogadott illem vagy saját finomabb érzéseik által is attól, hogy az iránti érdeklődésüket kimutassák, hogy működjenek a baj okainak elhárításán, hogy minden lehetőet elkövessenek arra, hogy magukat és övéiket veszélyen kívül helyezték? Ellenkezőleg mi azt hisszük, hogy épen ez a kérdés

az, a melyet a nőnek nagyon komolyan meg kell vizsgálni, önmagáért, kötelességből. S azt hisszük, hogy csak a nők elhatározott közreműködése és befolyása által lehető a kérdéses bajnak nagyobb és állandóbb kisebbitése. A mikéntet majd később fogjuk kifejteni.

A legszomorítóbb és megdöbbentőbb vonása ezen rettenetes tárgy irodalmának az a kétségbeesés, a mely csaknem minden vele foglalkozott írónál nyilatkozik, s mely azon mértékben nagyobb, a mint az író ismerete szélesebb és pontosabb. A tan, hogy a prostitúció örökké elválaszthatatlan kísérője fog lenni a civilizációnak, szilárd hitcikkelyé vált. Egy francia író következőleg fejezi ki belenyugvását abba, a mit ő a gondviselés rendelkezésének tart: „Ez az érzéki kereskedés kénytelenségből segéde a városi rendőrségnek; erkölcstelen öre a közerkölcsi-ségnek; szomorú és elengedhetetlen adója az emberek állati szenvedélyeinek.” S hozzá teszi: „Nem hisszük, hogy valaha teljesen meg fog szünni.. De azt bizonyára várhatjuk, hogy egykor el fogja rejteni magát a társadalom búvhelyei legmélyére, és nem fogja elszomorítani a tisztességes emberek tekintetét.” (Pierre Dufour. Histoire de la Prostitution.) A felvilágosult és nemes szívű Duchatelet a következő reménytelen szavakat mondja: „Különböző formák alatt, melyek az éghajlat és nemzeti szokások szerint váltakoznak, a prostitúció állandóan meg fog maradni nagyobb tömegek együttélésénél;

egyike ez, s az is fog maradni, azon öröklő betegségeknek, a melyek ellen az orvosi tudomány kísérletei és rendszerei hiába küzdöttek, s melyeknek pusztításait most már csupán korlátozni igyekezünk.” Mr. Acton, egyike a legtekintélyesebb angol íróknak erről a tárgyról következőleg fejezi ki meggyőződését: „Én úgy tekintem a prostitutiót, mint kikerülhetlen kísérőjét a polgárisodott, s különösen az egymás mellett sűrűn lakó népességnek. Midőn mindent elmondtunk és mindent megtettünk, még akkor is, azt hiszem, mindörökre kiirthatlan fog maradni.” Dr. Sanger még határozottabban nyilvánítja, hogy „csupa képtelenség azt állítani, hogy a prostitúció valaha kiirtható lesz.” Még egy csomó tekintély egyező véleményét idézhetnők, de fölösleges.

Ilyen következtetések, és épen olyan emberektől, kiket ismeretek és tapasztalataik feltehetőleg képesítenek arra, hogy minden másoknál helyesebben ítéljenek: megsemmisítéssel fenyegetik hitőket még azoknak is, kik a legerősebben hisznek az emberi faj erkölcsi előhaladásában. De a gyakorlati hitetlenség ellen, melyet ezen következtetés magában foglal, minden jobb érzésünk fellázad: Oly erősen visszaborzadunk ezen lesújtó és megbénító kételytől; oly rettenetes és leverő az a kép, hogy a megszámlálhatlan emberi nemzedékek örök folyamata az elsorvasztó bűn és szenvedés ugyanazon medrén menjen keresztül: hogy csak annál inkább ragaszkodunk

meggyőződésünkhöz, a mely átszőve levén gondolatvilágunk egész szövetével, az ösztön természetét veszi fel, miszerint előbb vagy utóbb az idő le fogja rontani a feljebb idézett ítéletet, kitörülven, foltjait az erkölcsi és physical romlottságnak, mely most közöttünk forrong, és terjeszti átkos befolyását a mivelv társadalmakban mindenfelé.

A prostitutiót jelen célunkhoz képest úgy határozhatjuk meg, hogy az saját személyükkel való nyilvános, általános kereskedés, bizonyos nők által üzetve, nyereség szempontjából. Kiterjedése nagy számú és különböző okoktól függ, a melyek különböző időben különböző erővel működven, azon nők számát, kik ahhoz folyamodnak, folyvást váltakozóvá teszi. Természetes, hogy az olyan nők száma váltakozik legj óbban, kik csak alkalomszerűleg folyamodnak a prostitúcióhoz, hogy a megélhetés némi csekély eszközeit szerezzék meg, midőn másként nem volnának képesek létüket föntartani. Az ilyen, nőkből, – magában foglalván a tej árusnőket, varrónőket, ruhakészítőket, és hely nélküli nőcselédeket, – mindig nagy és erősen szenvedő tömeg van a nagy városokban. Ez a nagy, folytonosan változó osztály az, melynek egyénei ismeretlenek, de jelenléte felismertetik a rendőrség által, a mely okozta azon rendkívüli eltéréseket, melyek a londoni prostituták számának különböző összeállításánál állottak elő, – eltéréseket, 6849 és 80,000 közt váltakozva. Azt hiszszük, hogy a teljesen megbízható számok csu-

pán csak az elvettetett nők legalsó osztályát képviselik, az u. n. rendes prostitutákét, olyan nőket, kiket a rendőrség ismer, kiknek személyükkel való kereskedésük képezi főüzletüket, s kik az így nyert haszonból élnek, azzal együtt, a mit lopással szereznek. Ez az osztály Londonban egy 1839-iki hivatalos kimutatás szerint, akkor 6371 nőt foglalt magában. 1841-ig ez a szám 9409-re emelkedett. Egy 1857. májusról szóló kimutatás a prostituták teljes számát 8600-ra teszi; a fővárosi rendőrség által 1859-ben tett gondos kutatások azt tanúsították, hogy a közönséges prostituták száma abban az időben Londonban volt 6849, a míg ugyanazon közeg által a legújabban kiadott jelentés azt mondja, hogy e szám 1868. decemberig 6515-re esett le. 1859-ben összes számuk Angliában és Walesben 30,780 vala; s 1868-ban a rendőrség e számot 2020-al kevesebbnek találta,— oly tény, mely azt mutatja, hogy ha a rendőrség jobban ismerné azon alsóbb osztályú nők jellemét, kik bizonyos díjért hajlandók magukat prostituálni, azt a számot sokkal nagyobbra tenné, mint a mekkora az most. Bizonyos az, hogy az ezen rendőrségi adatokba foglalt nők nagy része a prostituta népség legeslegalsó osztályát képezi, a mit bizonyít az is, hogy közülök a nagyobb rész — 22,755 (73.8 percent) ellen bűnvádi kereset forgott fen, általuk elkövetett közönséges bűntények miatt. Skóciára és Irlandra nézve nincsenek határozott adataink, de ha ott is az Anglia és Wales népességének megfelelő arányt vesz

szük fel, úgy az egyesült királyság rendes prostitútainak összes számát 46,000-re tehetjük.

De ezen roppant tömegen kívül, mely a mint megmutattuk, a nőknek büntényeket elkövető osztályából áll, még van egy ennél sokkal nagyobb osztály, olyan nőkből állva, kik maguk árulása végett soha se jelennek meg az utcán, a tisztességes időn túl soha sem láthatók kint, tartózkodók modorukban, csendesek és óvakodók házaikban vagy lakásaikon, s kiknek általános magokviselete olyan, hogy a legéberebb rendőrség sem találhat ürügyet arra nézve, hogy létezésükről hivatalosan tudomást vegyen. Mr. Acton azt hiszi, hogy ha ezek is felszámoltatnának, a kijövő szám akkora lenne, hogy meghaladná még azokét is, kik azt állítják, hogy magában Londonban 80,000 prostituta van, Hogy a felsőbb osztályú prostituták száma tetemesen fölülmúlja a rendőrség által felszámoltakét, világos a párisi prostitútióra vonatkozó adatokból.

Lefort Leo, ki az orvosi akadémiánál legközelebb olvasott egy értekezést „Paris prostitútiója, a venericus betegségek terjesztése” cím alatt, állítja, hogy a hivatalos bordély-házak száma 233-ról 1840-ben, 156-re esett le 1857-ben; hogy az azokban lakó leányok száma 1976-ról 1857-ben, 1306-ra fogyott le 1867-ben; és hogy ez a fogyás kapcsolatban van a titkos prostitúciónak félelmes növekedésével, mely semmiféle egészségügyi felügyelet alatt nincs. Mr. Lecour, a „Bureau des Moeurs” főnöke a

titkos prostituták számát Parisban 30,000-re becsüli; s erre nézve megbízhatóbb adatai vannak, mint bárkinek más fővárosokéra nézve. S megjegyzendő, hogy – a mint a párisi kísérletek sikeretelensége megmutatta – e nőket lehetetlen akár mely kényszerítő egészségügyi felügyelet alá vonni. Továbbá kitűnik az is, hogy a míg a rendes prostituták aránylag kis száma egyre fogy, e magasabb, és már a nélkül is nagy számú osztály egyre növekedik. Épen az imént említett tények mutatják ezen változás folyamatát Parisban; s a mi Londont illeti, ha a fővárosi rendőrség tudósításait 1857-ről és 1837-ről összehasonlítjuk, azt tapasztaljuk, hogy a legalsó osztályú s botrányos életű prostituták száma 281-el kevesebb 1857-ben, mint 37-ben volt; a míg a jól öltözött és a sétatereken megjelenő prostituták száma a kérdéses időköz alatt 1994-ről 2616-ra szaporodott. Egyik különösen szomorú és szánalmat keltő vonása e gyászos tárgynak, azok jelentékeny számának rendkívüli fiatalsága, kik többé-kevésbé a prostitutióból élnek: 2037 a 30,780 prostituta közül Angliában és Walesben alul van a 16éven. Dr. Ryan mondja, hogy 8 év lefolyta alatt a londoni főkórházban 2700 beteget gyógyítottak a 11 és 14 év között, kik venericus bajokban szenvedtek. Még sokkal [nagyobb szám] utasítottatott vissza, – mondja – helyiség hiánya miatt. „Bizonyos részei Londonnak – mondja Mr. Acton – valósággal meg vannak szállva ilyen félgyermek nyomorultak által, kiknek tolakodásuk

sokkal visszataszítóbb, mint idősebb nővéreiké. E fiatal lények a népesség legalsó rétegéből erednek, s a mennyire én megismerhettem szokásaikat, elcsábítatásuk, – ha ugyan csábításnak lehet azt nevezni – saját beleegyezésükkel történt, náluk nem idősebb fiúk által vitetve véghez. E fejlődni alig kezdő leánykák ép oly rendszeresen folyamodnak a prostitúcióhoz, mint hasonlókorú fítestvéreik a lopás hoz vagy más ily gaztetthez, azért hogy éljenek.” Alig lehet kétséges az a rettenetes tény, hogy sok szüle vagy felbátorítja gyermekét a prostitúció gyakorlására, vagy egyenesen maga vezeti rá. Mr. Tait a következő olyan eseteket számlálta meg, a hol az anyák együtt gyakorolták a prostitúción leányaikkal: 2 anya 4 leánynyal mindenik; 5 anya, mindenik 3 leánynyal; 10 anya 2 leánynyal; 24 anya, mindenik 1 leány nyal. íme itt látunk 41 anyát, a kik együtt gyakorolják 67 leányukkal ama rettenetes üzletet. Az is igen valószínű, hogy a fiatalabb prostituták igen gyakran nénjeik befolyása által lesznek olyanokká. Egy év alatt Mr. Tait a következő esetekkel találkozott: 1 esetben 6 nővér, 1-ben 5; 3-ban 4; 10-ben 3; s 18-ban 2, kik együtt éltek mint prostituták. Hasonló tényeket találunk Duehalet összeállításában, mely 5183 Parisban bejegyzett prostitutát vesz vizsgálat alá. Ezek közül 164 eset volt a hol 2 nővér, 4 a hol 3, s 3 a hol 4 nővér gyakorolta együtt a prostitútiót. Ezenkívül volt 16 eset, a hol anya és leány; 4 a hol nagynéne és unoka-

húg, s 22 a hol unoka-nővérek gyakorolták együtt, íme itt van 436 nő, kiknek rokonaik együtt úzték a prostitutiót velök.

Az idő-tartam, mely alatt ezen szerencsétlen nők gyakorolják foglalkozásukat, s az ő végök sok vitatkozásra és sok mesére szolgáltatót alkalmat. S csak a legutóbbi kutatások folytán kezd az igazság a maga egyszerűségében kitűnni. Egész biztonssággal s gyakran ismételve állították, hogy az5 angol prostituták gyorsan rohannak alá nyomorult életüknek egyik fokáról a másikra, folyvást lefelé, míg a nyomor és elaljasodás legalsó mélységét el nem érik; hogy csak rendkívül ritka és kivételes esetekben menekedhetnek ki megbélyegzett helyzetükből, és hogy azon időtől fogva, a hogy ráléptek végzetes pályájukra, ritkán élnek tovább 3-4 évnél. Mr. Tait mondja, hogy „3 év lefolyta után igen kevésre ismerhetnek rá régi ismerőseik, ha ugyan oly szerencsések, hogy ez időszakot keresztül élik.” Ő azt hiszi, hogy minden 11 közül csak egy éli túl 25 ik évét, s „talán nem kevesebb mint egy ötöde vagy hatoda hal meg évenként azoknak, a kik prostitutákká lettek.” Captain Miller mondja: a közép időtartam, a mely alatt a prostituták mint olyanok szerepelnek, 5 év, s azt állítja, hogy életüknek leggyakoribb bevégződése korai hálái által történik. Dr. Ryan hasonló értelemben nyilatkozik. Dr. Sanger New-York prostitutáira vonatkozólag mondja: „A közép élet-tartam ezen nőknél nem terjed tovább mint 4 évig,

pályájuk kezdetétől számítva. Mint mindenben, vannak kivételek e szabály alól, de az meglehetősen elfogadott tény, hogy azon elhagyatott nőknek egy negyede hal meg évenként e városban.”

Duchatelet, a kit Mr. Acton is követett, e kérdést vizsgálat alá vette részrehajlatlanul, s az imént idézett tekintélyektől egészen eltérő következtetésekre jutott; s a mint nekünk látszik, minden hozzáférhető és megbízható adatok erősen támogatják az ő véleményét. Ő, valamint Mr. Acton is, annyiban megegyeznek amazokkal, a mennyiben megengedik, hogy egy igen korlátolt számú részére nézve a legalsó osztálynak, a közép élet-tartam nem igen lehet több, mint a mennyit ők felvesznek. De ugyancsak Duchatelet kimutatja, hogy a prostituták nagy többsége jobb egészségnek örvend, mint azon osztály többi női, a melyből ők főként származtak; hogy a prostitutának lefelé való gyors rohanása és halála, mint azon foglalkozás következménye, kivételes eset; s hogy az utoljára is meghal, nem azon életmód tartama alatt, nem is venericus betegségben, hanem a rendes időben, s olyan betegségek folytán, melyek közösek az emberek tisztességes osztályával.

Elégé ismert dolog, hogy a prostituták felsőbb és közép osztálya mindig meglehetősen népes; ha már most ezen rangfokozatról, a számtalan közbeesőn keresztül, a legalsóig, olyan gyorsan rohannak le, a minőt rólok állítanak: az emberi lények ezen megromlott és megrontó folyamának vagy el kell árasz-

tani és özönvízbe fullasztani minden nagy város alsó rétegét; vagy, miután végig mosta a társadalom minden fokozatát, akadálytalanul haladva, bele kell ömölnie a halálnak mindent befogadó óceánjába. S csodálatos dolog, hogy ezek közül egyik sem észlelhető. Mint már feljebb hivatkoztunk rá, a legaljasabb prostituták száma fogy, s a jól öltözötteké növekszik.

Kétségkívül bizonyos száma a féktelen és szilaj, vagy ostoba és gyámoltalan nőknek fokenként addig süllyed nyomorult pályáján, a míg eléri a mélység legfenekét, a meddig nő alá süllyedhet; s ugyancsak elhihetjük azt is, hogy az ilyen legalsó osztályúak sokkal hamarabb elhalnak, mint felettök álló nővéreik. Kényelmetlenebbül laknak, rosszabbul táplálkoznak, jobban ki vannak téve az egyes évszokok hidegének, a míg ezek eredményének legkevésbé képesek ellenállani, s a mi legfontosabb, rendkívül élvezik a szeszes italokat. Ezek a halálnak hatalmas segítői és ágensei az emberi lények ezen legelsüllyedtebb és legszánandóbb osztálya között. De bármily fokig növekedjék is halandóságuk ezen v tényezők következtében ezek még sem ölik meg áldozataikat oly gyorsasággal, a mint szükséges volna, ha igaz lenne az állítás, hogy évenként egyegyedük vagy egy hatoduk hal meg azoknak, a kik prostitutákká lesznek, s hogy $\frac{10}{11}$ része pusztul el az egésznek, mielőtt azok huszonötödik évüket elérték volna.

Közönségesen azt tartják, hogy ezen nőknek nagy száma a prostitutióból származó betegségekben hal meg, azonban ez a vélemény sem állja ki a tények próbáját. Hivatalosan közlött adatokból kitűnik, hogy Londonban az 1846-7-8-ik években csupán 73 nő halt meg azon betegségben; hogy 1855-ben azon 468 nő közül, kik Angliában és Walesben syphilisben múltak ki, 318 5 éven alóli gyermek volt; s következőleg hogy csak 150 volt azon koron felül. De még e számból is 9 10 éven alóli vala, s 13 fölül a 45-ön, úgy hogy az egész somból csak 128-an lehettek tényleges prostituták, s pusztulhattak el mint olyanok. E szám csak mintegy 1. y₂ százaléka a prostituták - azon számának, kik a rendőség szerint magában Londonban találtak. A szent Lázár kórházban levő prostituták közt, Parisban csak 16 halál-eset fordult elő 1853-ban, s 17 1857-ben, s ezeknek is a-halála nagy részt nem syphiliticus bajok által idéztetett elő.

A tény az, hogy a prostituták közép-halandósága – a míg mint olyanok élnek, – nem nagyobb, mint közönségesen hiszik, hanem valószínűleg kisebb, mint a saját rangjokbeli tisztességes nőké. Az a physical szépségnek legvonzóbb neme, a mely eredménye és kifejezője egyszersmind egy jól kifejlett és teljesen egészséges szervezetnek; s épen az ilyen szervezettel bírók azok, kik legjobban ki vannak téve a csábító kísértéseinek, s a kik a legvalószínűbben előbb vagy utóbb oda kényszerítettek, hogy prostitutákká

legyenek. Bárminő rettenetes legyen is az igazság, félünk, hogy elvitázhatlan, miszerint a művelt társadalom ezen osztályának egyénei, igen nagy részben, saját osztályuk legderekabb női közül kerülnek ki, csábítás levén az eszköz, mely által a legegészségesebb és legszebbek kiválogattatnak. Azután henye életet élnek; idejük nagy részét a szabad légen töltik: rendesen jól öltözködnek és jól táplálkoznak, s így e pályán képesek ellenállni sok betegségnek, s könnyen hordani azok eredményeit: a mire tisztességesebb, de szegényebb és többet dolgozó nővéreik nem képesek. „Daczára dobozódásainak, (melyeknek légió a száma) – mondja Mr. Acton – a prostituta keresztülhatol kicsapongó pályájának égő kemenzején, a nélkül hogy jobban meg volna rongálva az élet által, mint férfi élvező társai.” Duchatelet, a míg elismeri, hogy Parisban, valamint Londonban is, van egy kis töredéke e legalsóbb rendű prostitutáknak, melynek tagjai gyorsan halnak el, mégis a párisi prostituták egészségi állapotának kutatásából vett eredményeket a következőkben foglalja össze: „Mindaz, a mit mondtam a prostituták megbetegedési eshetőségeiről, megerősíti annak igazságát, a mit orvosok és más egyének, kik velők bánnak, előttem már gyakran elmondottak, hogy t. i. daczára a sok kicsapongásnak, a melyben elmerülnek, s a betegség tömérdek okainak, melyeknek ki vannak téve: egészségök jobban ellentáll a megtámadásoknál, mint egyre-másra véve azon nőké, kik-

nek gyermekeik vannak, vagy a kiknek rendes házimunkát kell végezniök; és ha valamelyikét azon betegségeknek, melyeknek mindnyájan alá vannak vetve, megkapják, az alatt semmivel sem szenvednek jobban, mint mások. Egy szóval, – mint nekem egyszer valaki monda, – vas teátok van, mely képes oly kihágásokat elbírní, a minők más nőket rövid időn tönkre tennének.” Ez állítás közrebocsáttatott először 1836-ban, 1857-ben a fentebbi mű kiadói megerősítik az abban foglaltakat: „azon észleletek, melyeket mi tehattunk, megerősítik Duchatelet véleményét, hogy t. i. a prostituták nincsenek jobban kitéve a közönséges betegségeknek, mint más nők.”

Ha, mint a fentebbi tények mutatják, csak egy kis része hal meg e nőknek azalatt, míg a prostitutiót üzik; ha a prostituták legalsó osztályának népessége nem növekszik folytonosan a felsőbb fokozatokról lesülődő nők száma által; s ha, – bár mindenik nap új áldozatokat ad ezen társadalmi elvetettek számához – mégis az egész szám nem növekszik Londonban: kell lenni valami útnak vagy utaknak,' melyek felől a legtöbb e tárgyról szóló író nem emlékezik, s a melyeken ezeknek nagy száma menekül ki évenként lealjasító foglalkozása alól. Mi lesz ezekből, az a kérdés? Minthogy Angliában a prostituták (kivéve legújában néhány várost) nincsenek rendőri felügyelet alá vetve, kénytelenek vagyunk e kérdés részletes megismerése végett az analógiához folya-

modni, mely ilyen esetekben rendesen jónak szokott bizonyulni. A mi igaz a francia prostitutákról valószínű, hogy állani fog – *mutatis mutandis* – az angol prostitutákról is. Hasonló okok működnek össze mindkét országban, s valószínűleg hasonló az eredmény is, a mit létre hoznak. Duchatelet nagy számú hiteles és igen érdekes tényeket gyűjtött össze, melyek a francia prostituták pályáját illusztrálják s feltüntetik, hogy mi azok nagy részének vég-sorsa. A párisi rendőrség prefecturájában van egy hivatal (la Bureau des moeurs), mely a közerkölciségre ügyel fel. E hivatal-osztálynak egyetlen kötelessége a prostitutákra való felügyelés. Midőn ezek a foglalkozást el akarják kezdeni, vagy pedig annak gyakorlásán rajta érettek, kényszerítve vannak – elmúlt életük és állapotukra vonatkozó szigorú vizsgálat után – bizonyos szabályzatoknak, melyek az ő életmódjukra vonatkoznak: s így egészen a Rendőrség felügyelete és ellenőrzése alá helyeztetnek.

Mindeniknek neve, kora, lakása s más rá vonatkozó részletek feljegyeztetnek; mindenik köteles megjelenni, meghatározott időközökben, orvosi vizsgálat végett; következőleg hely-változtatásaik tudva vannak. 1854-ben a Parisban bejegyezettek száma ha vönként 4177 és 4292 között váltakozott, az évi közép-szám lévén 4232. Ugyanazon évben a sorozatból kitörlött nevek száma volt 835; ez volt a kitörlések között a legkisebb szám, a megelőzőtt 10 év alatt- 1848- s 49-ben a kitörlöttek száma 1281, s illetőleg

1145 volt. Az 1845-től 1854-ig terjedő 10 év alatt a bejegyzett prostituáltak közép-száma volt 4237, a míg az évi kitörlések közép-száma 1001, vagyis közel egy negyede az egésznek. Ezekből világos, hogy a közép idő-tartam, a mely alatt a prostituáltak folytonosan gyakorolják foglalkozásukat Parisban, a rendőrség felügyelete alatt, valamivel több mint 4 év, s hogy azon időköz alatt csaknem az egész tömeg eltűnik, és új elemeknek ad helyet.

A 10,013 nő közül, kiknek nevei a sorozatból az imént említett 10 év alatt kitöröltettek, a philanthropieus szerzők állítása szerint nagy résznek a halál által kellett elpusztulnia. A tény pedig az, hogy az egész összegből a halál csak 953 név kitörlését eszközölte a kérdéses időszak alatt. A következő hiteles kimutatás elmondja, hogy mi módon tűnt el az egész szám:

A sorozatból végleg kitöröltettek száma 10 év alatt:

Még haltak	nagykorúak	870
	kiskorúak	83
Férjhez mentek	nagykorúak	233
	kiskorúak	8
Más életmódot találtak	nagykorúak	136
	kiskorúak	.5
Szolgálatba állottak	nagykorúak	1050
	kiskorúak	41

Azon nők száma, kik csak egy időre töröltettek ki:

Útlevéllal távoztak	2,977
Megszűntek jelentkezni a Bureauban	4,276
Törvényszékileg elítéltettek	153
Szegények házába helyezettek	89
Engedélyt nyertek bordélyház tartására	92
összesen	10,013

Mondottuk, hogy a közép időtartam, mely alatt a párisi bejegyzett nők folytonosan gyakorolják a prostitutiót, valamivel több a 4 évnél; de egy nagy száma azoknak, kiknek nevök egy időre kitöröltetett, s néhányan azok közül, kik végleg kitöröltettek, újra előkerülnek és újra bejegyeztetnek. A következő táblázat mutatja az újra bejegyzett nők számát 1845-től 1854-ig bezárólag:

Újra be-	saját kérelmükre	231
jegyzett	útlevéllal történt elutazás folytán	1,630
nők, a kik	megszűnván jelentkezni	2,445
már egy-	törvényszéki elítélés folytán	99
szer kitö-	javítóházba helyezés folytán	21
rültettek	bordélyháznyitásra engedélyt kapván	81
	Összesen	4,507

A prostituták különösen szeretnek költözködni egyik városból a másikba, s természetes, hogy e táblázat nagy számát foglalja be azoknak, kik így elhagyták a várost egy időre, valamint azokét is, kik törekedtek kimenekedni lealázott helyzetükből, kiknek ez sikerült rövid időre, de a kik végre is kénytelenek voltak visszatérni az egyetlen kereset-forráshoz, mely számukra nyitva vala. Egy vagy több foly-

tatólagos kísérlet után kétség kívül ezek közül sokan végleg megmenekedtek; s a megmaradt rész azon gyámoltalan vagy javíthatatlan teremtésekből áll, kik addig gyakorolják a prostitúción, míg csak élhetnek belőle, kik fokenként lejjebb szállanak, míg nem eljutnak a kórházba vagy a börtönbe; s a kik végre a sokkal nagyobb részét képezik azoknak, kik a rendőrség gyűlölt felügyelete alól csak a halállal szabadulnak ki.

Azon nők közül, kik egyszer neveiket kitöröltetvén a sorozatból, nem engedik annak újra bejegyzését, körülbelöl egy negyedrészt elhagyja Parist, és azután nem nyomozható; igen sokan tejárusnőkké, varrónőkké, mosónékká, boltosnőkké, gyümölcs-, csiga- s más ilyen dolgok árusaivá lesznek; néhánynak sikerült megtakarítani akkora összeget, mely számukra független életet biztosít; kevesen állandó jövedelmet biztosítottak a maguk számára; sokan férjhez mennek; egy bizonyos szám gazdag emberekkel él mint feleség, a törvényes kapocs nélkül; egy sokkal nagyobb szám hasonló viszonyban él munkásokkal, főként agg-legényekkel vagy özvegyekkel, s ezeknek törvényes nejei gyanánt szerepelnek*); s egy jelentékeny részök házi cseléddé lesz, minden társadalmi osztályú családban, néhányan gyermek-

*) A párisi utcazseprők felügyelője értesíti Duchatelet urat, hogy ezek kétharmada az általunk említett módon tesz szert feleségre. Úgy mondják, hogy a rongyszedők is ezek példáját követik.

dajkák, s néhányan úrnők szobaleányai. Így megszűnően prostitutaképen szerepelni, az által, hogy tisztességes életmódot kezdenek, azon nők, kik kevés-
 sel azelőtt annyira lealjasult lényeknek tekintettek, hogy hozzájuk még szólni sem volt méltó: bebocsátatnak miveltebb osztályok házaikba, az anyák gondjukra bizzák gyermekeiket, belső cselédjévé, s igen gyakran megbízottjává lesznek a leányoknak, kik most kezdenek asszonynyá fejleni; egyszóval, ládi élet minden részébe behatolva, egy vagy más időben rajok van bízva a társadalom egy jelentékeny részének legfontosabb és legkényesebb érdeke.

Ha tekintetbe vesszük, hogy bár az egész bejegyzett prostituta népsége Parisnak újjá válik valamivel több mint 4 év alatt, de 45%-a az újonnan bejegyzetteknek olyan nőkből áll, kiknek neveik már előbb be voltak jegyezve és azután kitöröltettek: elég helyesen következtethetjük, hogy mindössze körülbelül hat év azon időnek közép-tartama, a mely alatt a nők Parisban a prostitutiót gyakorolják.

A prostituták sorsa Kopenhágában igen közel megegyez a párisiakéval, s a mi különösen figyelemreméltó, a számarány, mely szerint keresztül mennek átmeneti állapotukon, mindkét fővárosban csaknem ugyanaz: emitt is négy év alatt akkora szám, a mennyi a bejegyzettek középszáma bármely időben, teljesen eltűnik. Az 1849-ben végződő hat év alatt, az évek kezdetén bejegyzett prostituták középszáma Kopenhágában volt 233; a sorozathoz

évenként utólagosan hozzáadottak középszáma 27; 8 a sorozatból évenként kitöröltek középszáma $57 \frac{5}{6}$, a bejegyzett számnak évenként 31 százalékát tevén, a törteket nem számítva. A következő táblázat kimutatja, hogy hova lett az egész összeg:

Szolgálatba vagy dologba állott	101
A szegényekről gondoskodó bizottmánynak adatott át.	99
Börtönbe került	6
Férjhez ment	95
Elhagyta az országot	11
Meghalt	29
Öngyilkossá lett	6
	Összesen 347

Nem ismerhettük meg, hogy mekkora azon nők száma, a kik újra bejegyeztetnek Kopenhágában, de mivel közel egy harmada az évenként kitörölteknek férjhezmenetel folytán töröltetik ki, valószínű, hogy a másodszor bejegyzett nők számaránya kisebb Kopenhágában mint Parisban. Ennek folytán hajlandók vagyunk hinni, hogy a közép idő-tartam, mely alatt a nők Kopenhágában a prostitutiót gyakorolják? körülbelül 5 évre terjed.

Miután láttuk, hogy Parisban és Kopenhágában a prostitúció, azon nők nagy tömegére nézve, kik ahhoz folyamodnak, csak átmeneti állapot; hogy – mint Duchatelet mondja – nagy részök elhagyja azt az első év végével, s hogy csak igen kevesen maradnak meg e pályán életük végéig: vajjon fel

vagyunk-e jogosítva annak kimondására, hogy a prostitúció Angliában is hasonló átmeneti állapot, hogy abból igen sokan, hasonló gyorsasággal kimenekülnek, s hogy igen nagy többsége azoknak, kik azt egykor gyakorolták, újra visszamerül a nagy társadalomba, hasonló állásokat foglalva el ott, mint nővéreik Franciaországban és Dániában? Azt hisszük, hogy némi qualificatio mellett e kérdésre igenlőleg felelhetünk. Az eredmény kétségkívül módosíthatni fog a nők jelleme, neveltetése és körülmények által mindenik országban. Nem látszik valószínűtlennek, hogy a természetes vígság és a társas gyönyörök kedvelése, mely a francziákat jellemzi, hatalmas befolyás gyanánt szerepel arra nézve, hogy az alsóbb osztályú franczia nőket rávegye a prostitúció gyakorlására; hogy a franczia eszmék a társadalmi erkölcsiségről, melyek az ágyastartást olyan fokig megengedik, mely Angliában ismeretlen, elkeskenyítvén az örvényt a tisztességes és a társadalmilag megvetett állapot között Franciaországban, megkönnyítik mind az első lépést azon keresztül, mind a másodikat azon vissza; hogy a franczia rendőrségnek útlevel-rendszere és inquisitori hatalma, mely képesíti a szülőket, hogy elszökött gyermekeiket felfedezzék, azt eredményezi, hogy a prostituták egy bizonyos száma haza kívántatik s új szállítmánynak ad helyet; s hogy az egészségügyi szabályzatok, melyeknek minden bejegyzett prostituta Parisban kénytelen magát alávetni, hosszabb életet biztosíta-

nak a prostituáltak legelső osztályának, mint a megfelelő osztályé Angliában. Másfelől a komolyság igen erős eleme az angol népben; a csaknem vad szigorúság, melylyel ennek egy része a társadalmi törvények bárminő megtörését a nemi viszonyokra nézve büntetni szokta, kérlelhetlen üldöztetése az elesettnek, ki igen gyakran az első ballépésért úgy büntetetik, mint a legistentelenebb társadalmi gonosztevő; a csaknem átgázolhatatlan korlátok, melyek egy olyan leány elé merednek, ki az előtt tisztességes volt, s egyszer elesvén, küzd régi helyzetének visszanyeréséért; a kegyetlenség, a melylyel gyakran megfosztatik minden bátorságtól, hogy kísérletet tegyen arra nézve, éreztetvén vele, hogy ő reménytelenül el van veszve és tönkre téve; s hiánya azon hallgatólagos beleegyezésnek az ágyastársi együttélésbe, mely megvan Franciaországban: mindezek kétségkívül olyan körülmények, melyek arra szolgálnak, hogy mind a prostitúción való lépést megnehezítsék, mind az onnan való visszatérést. Mindezen befolyásokat tekintetbe véve, s igyekeztvén azokat valódi értékük szerint becsülni, mi azt hisszük, hogy a prostituta népségnek általános pályája s végsorsa lényegileg ugyanaz Londonban a mi Parisban; hogy a prostitúció Angliában is csak átmeneti állapot – a kivételeket nem számítva, – csakhogy annak pházisain az áthaladás nem oly gyors mint Parisban; hogy az arra rálépők, valamint az onnan kimenekülők száma is egy bizonyos adott időszak alatt kisebb;

hogy azoknak száma, kik soha sem képesek megmenekülni, s kik ennél fogva mint prostituták hálnak meg, talán nagyobb; s végre, hogy a míg – akivételektől eltekintve – Kopenhágának összes prostituta-népessége eltűnik 5 óv alatt, s Parisé 6 év alatt, s mindkét helyen egészen új réteg jő amazok helyére: addig e népesség eltűnésére és újjakkal való helyettesítésére Londonban talán mintegy hét év kívánatlik.

Nem lehet felőle kétség, hogy midőn a prostituta életének rettenetes valóságára és még szörnyűbb jövője előtte tényleg világossá lesz, ez minden erejével küzdeni fog, a legtöbb esetben, a míg a remény végkép el nem hagyja, hogy kimenekedjék azon rettenetes ítélet alól, mely tudja, hogy utóléri mindazokat, kik azon a pályán megmaradtak, miután a szépség és az ifjúság búcsút mondtak nekik. A prostituták is emberi lények, emberi érzelmekkel és ösztönökkel bírnak. Hogy mi az, társadalmi eldobott lénynek lenni, elhagyatottan milliók között, otthon nélkül, barát nélkül, megvetve a rokonok, – megátkozva az apa által, s meg lévén tagadva a szenvedőnek legbiztosabb menhelye, az anyának szeretete – ők is tudják érzeni, ép oly keservesen, mint szerencsésebb nővéreik. Ők is nők azért; s bár átadják magukat kedvelőik csupa érzéki szenvedélyeinek a nyereségért, de azért sóvárognak a valódi szeretet után, a gyermekek után, s mindazon házi örömök után, melyek oly kedvesek

nemök előtt. Továbbá sokan közülök fiatalabb korukban, vallásos neveltetésben részesültek, talán épen a kegyes édes anya ajkai által. Bár mélyen elrejtve szíveikben a keresztyén befolyás nem ritkán érzeti hatalmát, a bűn érzetét, és a bűnre váró büntetés súlyát költvén fél bennök. Törekedve magukat kiszabadítani lealázó helyzetükből, a siker szükségképpen különböző lesz az akadályok szerint, a melyeket le kell küzdeniök. Már előbb okát adtuk a feltevésnek, hogy ez akadályok kisebbek, míg a kimenedhetés könnyűsége nagyobb Franciaországban mint Angliában. Amerikában a kísértés a prostituta élet elkezdésére, valamint az azt elhagyás eszközei még számosabbak, mint Franciaországban. Nagy számú leány érkezik meg folyvást New-York kikötőibe, mint kivándorlók és idegenek, a jó szerencsére bízván magukat. Behálózva gazemberek által, kik lesben állnak rajok, s kényszerítve a szegénység által, igen sokan közülök a prostitúcióhoz folyamodnak, azért hogy élhessenek. Néhány hónapi tapasztalat undort költ bennök új életmódjuk iránt, figyelmezteti őket a veszélyre, ha azt folytatják, s ugyanakkor képesíti őket megismerésére azon számtalan életmódnak, melyeket Amerika nyújt mindazoknak, kik képesek és akarnak dolgozni, s így saját megváltásuk kivívására. Sők elég gyorsak is felhasználni az alkalmat, a mely kínálkozik, s innen van az, hogy a new-yorki prostituták közül oly roppant szám tűnik el évenként. Azoknak nagy többsége tölti be

sorait előbb a munkás népnek, s azután a nagy köz-
 társaság polgárainak. Így az „átmeneti állapot” leg-
 rövidebb Amerikában; kevésbé rövid Franciaor-
 szágbán és Dániában, és legkevésbé Angliában. De
 itt is csak átmeneti állapot, s a prostituták nagy ré-
 sze kimenekszik belőle, miután egyszer bele lépett.
 Mr. Acton mondja, hogy a prostituták jobb érzésű osz-
 tálya, rendkívül meglepő és évről évre növekvő
 mérvben, hites feleségeivé válik a legkülönbözőbb
 társadalmi osztályú embereknek, a peerségtől fogva
 a cselédházig. Egy nagy részök elhagyja a prostitu-
 tion olyan viszonyt szövéen, a mely a házassági kö-
 tést kivéve, a házasság élet minden vonásával bír; so-
 kan pénzbeli jövedelmet nyervén előbbi szeretőiktől,
 ezért kapósakká lesznek és férjet kapnak; sokan
 önmaguk fentartásában különböző apróbb üzletek
 által segítettnek · sokan kivándorolnak az Egyesült
 Államokba és a britt gyarmatokba; és igen sokan
 – a kiknek jelentékeny számuk szintén férjhez
 megy később – újra visszatérnek azon szolgálatba,
 melyet egykor elhagytak.

Íme igyekeztünk kimutatói, hogy a prostitutió
 leginkább csak átmeneti állapot, melyen a britt nők
 ezrei folytonosan keresztül mennek, s tettük mind-
 ezt azon célból, hogy legközelebb kimutassuk, minő
 nagy és fontos befolyása van ennek a ténynek a britt
 nép egészségi állapotára.

II. A syphilisticus bajok természetéről

A rendkívüli gyorsaság, a melylyel egy ragadós betegség, – az orvosok által közönségesen úgy nevezett morbus gallicus – elterjedt Európában a XV-ik század utolsó felében, s az iszonyatos pusztítás, melyet az véghez vitt, azt a hitet költötték az emberekben, hogy az egy új, eddig, nem ismert járvány, mely most hirtelen kiütött. Ez öldöklő csapás forrása sok ideig titokban maradt, s három századon át folyvást vita tárgya volt. Legelőször Gronzalos Ferdinánd bizonyítja a tételt, hogy az Amerikából vette eredetét. Állítja, hogy a nyavalya ott-honos Szent-Domingó benszülöttei közt; s hogy az onnan hozatott át azon katonák és tengerészek által, kik Columbust második útjából visszakísérték, hogy ezeknek nagy része, Európába való visszatértök után Gronsaloa de Cordova zászlója alá soroztatott bé, hogy menjenek a francziák ellen, kik a nápolyi királyságot megtámadták; s hogy ezek közölték a betegséget a nápolyiakkal, kik így közvetlen forrásai levének az egyetemes elterjedésnek. Ez állítást széles körben hitték a XVI-ik és XVII-ik század-

ban; de valósággal a betegség három évvel előbb ütött ki Nápolyban, 1493-ban; s a párisi parlamentnek egy végzése 1496 vagy 97-ről úgy szól róla, mint a mely a megelőző két év alatt nagy előhaladást tett Franciaországban.

Hogy a XV. század utolsó felében egy rendkívül erőszakos ragadós betegség dühöngött Nápolyban, terjedve leginkább a nemi érintkezés kövekeztében, – oly rendkívüli erővel, hogy általános ijedelmet támasztott: hogy a betegség Franciaországba átvitetett és ott elterjedt a visszatérő francia katonák által: s hogy Európának főbb városai csakhamar megérezték a ragályt, sokkal ijesztőbb alakban, mint a minővel most bír, – ez elvitathatatlan. A kérdésben levő betegség mindenütt, a hol megjelent, pusztító járvány alakot vévén föl, egyetemes figyelem fordítottatott reá; előállása és természete állandó tanulmányozás tárgyává tétettek, s így annak rokonsága, ha nem teljes ugyanazonsága is, – lőn kimutatva olyan betegségekkel, melyeket már a régi írók emlegetnek. Valóban, bár annak igazi jelleme és oka mindeddig ismeretlen, úgy látszik, hogy egy vagy más proteusi formájában minden korban ismeretes volt, a melyikről csak valamit tudunk.

Azon rendkívül vészes alakjai a syphilisnek, a minőkről a történet tanúskodik, ma már nem észlelhetők többé, s úgy látszik, hogy az emberiségnek nincs oka többé rettegnie egy olyan csapás-szerű járványtól, a minő Nápolyban váratlanul kitört, és

yégig pusztítá Európát a XV-ik század vége felé. De azért ne higgyük, hogy a jelen és a jövő nemzedék biztos „ezen pusztító ellenség támadásai ellen. Bár többé nem költ általános figyelmet rettetes ég szélesen kiterjedt pusztításai által, s nem tölti be a nagy városok lakóit váratlan ijedelemmel, de azért végzetes hatalmát folyvást gyakorolja hallgatagon és titokban, melynek eredményei megfoghatlanul elterjedettek és rombolók, épen azon eltitkolás miatt, a melylyel födöztetnek. Dúlása, nem úgy mint más járványoké, megszűnés nélküli, s következőleg áldozatainak száma sokkal nagyobb, mint mindazoké összevéve, a kiket valaha egy-egy olyan ijesztő járvány elsepert, mely időnként rettegéssel tölte be az emberiséget. Ez itt lakik közöttünk; áthatotta a társadalom minden rétegét; nyomai felismerhetők csaknem minden családban; örökké változó proteusi alakjai sokkal számosabbak, semhogy valamennyit számba venni lehetne, s gyakran elkerülik még a leggyakorlottabb szemek felfödözését is. Kiválóan a fiatal és erőteljeset támadja meg; a férfiuság erejét az élet tavaszában gyengességgé változtatja; a virágzó nőnek egészséges vérét, melynek a jövő nemzedéket erőteljes életre kellene táplálnia, megmérgezi; nyomorékká teszi a csecsemőt még az anyai méhben, s megfertőzteti a tejet, melyet a gyermek szí anyja emlőjéből. Nem tekint sem erényre, sem tisztaságra, sem ártatlanságra, melyek valamennyien védtelenek választást nem tevő romboló befolyása ellen.

A venericus mérreg annyiban hasonlít a himlőhöz, hogy beoltás és érintkezés által ragad, de különbözik ettől annyiban, hogy támadásait ugyanazon egyénen ismételheti számtalanszor. A míg az egyén vére, ki ebben a betegségben valamikor szenvedett, annyira átalakul, hogy annak későbbi megtámadásai ellen biztosítva van, s ha mégis volna benne valami fogékonyság iránta, a megújuló betegség rendkívül szelíd fogna lenni: addig a venericus mérreg áldozata mindig ki van téve új meg új megtámadásoknak. Ezelőtt mintegy 25 évvel Mr. Auzias Turenne azon eszmére jött, hogy a syphiliticus mérget be kellene oltani, épen úgy, s némi módosítással ugyanazon okokból, mint a himlőt szokták az emberekbe. Próbát tévén az állatokon, igazolva találta magát e rettenetes és veszélyes eljárás ajánlásában, megelőzőjéül ép úgy mint orvosszerűül a syphilisnek. Egyéb orvosok is ügyvédkedtek mellette és gyakorolták azt. Hogy sok esetben az organismus annyira eltölthető a méreggel, hogy képtelen további betegség föl vételére a beoltás helyén, úgy látszik ez elismert dolog; de hogy ilyen esetekben is bizonyos idő eltelte után a mérreg iránti fogékonyság visszatér, ép oly elismert tény. Mi részünkről nem ajánlanók ez eljárást senkinek.

Egy külön és biztos ellenmérreg feltalálása annak ellen, még a jövő feladata. Physical jelleméről annak, és igazi természetéről mit sem tudunk. Azon csodálatos jósdák, a microscopium és a vegytan, egyaránt

némák, ha a betegség csodás hatalmának okai után tudakozódunk nálok. Csupán eredményeiből ismerjük azt. Oly iszonyú ereje van neki, hogy egyetlen csepp genyedtség azon sebből, melyet szerez, egy pohár vízzel összekeverve, azon víz mindenik cseppet mérgezővé teszi; s tartóssága olyan, hogy csövekben vagy üveglapok közt határtalan hosszú ideig eltartható, a nélkül, hogy ható erejét elvesztené. Mr. Ricord így tartotta 73 napon át, s akkor beoltván, meghozta a rendes betegséget. Hogy hatályos legyen, folyékony alakban kell alkalmazni, vagy folyékonyná tenni azon rész nedvessége által, a melylyel érintkezésbe hozatott.

A francia minisztérium közegészségi osztálya felszólítja az orvosi akadémiát Parisban, adjon véleményt a felől, váljon az u. n. másod-fokú syphilis ragadós-e, s vajjon a gyermekeknél ez másként van-e mint a felnőtteknél? Az akadémiának egy bizottmánya azt az előterjesztést teve, hogy vannak a syphilisnek bizonyos formái, a melyek ragadósak, s hogy semmi ok nincs azon föltevésre, hogy ez már a csecsszopó gyermekeknél is ne úgy volna. Mr. Ricord megerősíti ez állítást, mondván, hogy egy nő, olyan nemű syphilissel, a mit többé nem tartanak ragadónak, szülhet syphiliticus gyermekeket, kik a betegséget közlik szoptató-dajkáikkal, s ezek tovább plántálják azt családjukban. Mr. Paget állítja, hogy a másod-fokú syphilis formái legalább is húszszor visszajöhetnek, miután az illető egyén el-

bocsáttatott a kórházból, s mind a hússzor ragadósak.

Most már teljesen be van bizonyítva a tény, gondos vizsgálatok egész sokasága által, hogy egy férfi, ki a betegség minden symptomájától tiszta, de a kinek vére már megvan rontva a siphilisticus mérég által, annyira elronthatja új nejét, hogy a baj lényeges eredményei meglátszanak néhány hónappal a házasság után, és hogy ezt egyetlen symptoma sem előzi meg, a mely a bekövetkező baj jöttéről adna tudósítást. Mr. Erasmus beszél el egy ilyen esetet, mely épen az ő kezelése alatt fordult elő. Egy úri ember a kérdéses betegségben szenvedett, s látzólag meggyógyított novemberben: a következő mártiusban megházasodott, miután előbb orvosa biztosította, hogy ő semmi okot nem lát ennek gátlásába; s a következő júniusban neje constitutional syphilisben szenvedett. Férje továbbra is ment maradt a betegség minden jelenségeitől. „Nem lehet kétség – mondja Mr. Vilson, – a férj vérének mérgező hatékonyságáról a házasság idejében.” Egy másik úri ember esetéről is szól, a ki szintén márcziusban házasodott meg, két hónappal azután, hogy a betegségből kigyógyult, mely először mutatkozott rajta. A házasság idejében azt hívé, hogy egészen jól van, s neje egy szép egészséges fiatal asszony volt, kinek addig még a feje se fájt életében. Júliusban a nő egészsége lassanként romlani kezdett; augustusban roszul lett, s októberben torok-fájás, bőrkiüté-

sek, a nyak-mirigyek feldagadása, rheumaticus fájdalom és más ily leverő betegségek ütöttek ki rajta, kétségtelen jelenségei a constitutionalis syphilisnek. Dr. Campbell, Edinburghból, egyebek közt a következő esetet beszéli el: Egy úri nő három gyermeket szült egymásután idő előtt; a két első hirtelen meghalt a születés után, a harmadik idétlen és rothadt vala. Mind a férj mind a nő teljesen egészségesnek látszott, de a férfi ismételve szenvedett syphilisben, melyek közül a legutóbbi huszonhárom évvel az előtt fordult elő, s tizenhét évvel a házasság előtt. Ez eset megdöbbenő bizonyítékul szolgálhat arra, hogy a betegség mily iszonyatos hosszasan megmaradhat a testben, megtartván mindazon hatalmát, melynél fogva ragadós és pusztító lehet. Sir W. Jenner egy jelentékeny hírű orvos esetéről emlékezik, ki még tanuló korában megkapta a betegséget. De kigyógyult belőle, s öt évvel azután megházasodott, s első gyermeke constitutionalis syphilisben halt meg.

Hogy a méreg ható ereje milyen tartós, s mily rendkívüli módon lappanghat éveken át az anyai vérben, a nélkül, hogy valamit tudnának róla vagy csak gyanítanak is, a két következő eset bizonyítja, melyeket Mr. Vidal tapasztalt és hoz fel. Egy nő férjhez ment egy olyan emberhez, kit a constitutionalis syphilis erősen megtámadott; egy gyermeket szült, a ki meghalt azon betegség legvilágosabb jelenségei közt. Férje is csakhamar meghalt; s ő

maga, mint látszólag egészséges, újra férjhez ment egy teljesen egészséges emberhez; s mégis négy évvel előbbi házassága után a második házassággyümölcse egy ép oly syphiliticus gyermek lön, mint a másik volt. A másik eset még rendkívülibb: egy özvegy asszony conatitucionalis syphilisben szenvedett, a melyből látszólag kigyógyítottat; azután férjhez ment, két gyermeke lett, s mind a kettő syphilisben halt meg. Második férjé csakhamar azután meghalt, a nélkül, hogy venericus betegségben valaha szenvedett volna. A nő harmadszor is férjhez ment. s e házasságból két iker-gyermeke lett, kik szintén syphilisben haltak meg. Azután lett neki egy negyedik gyermeke, ez is magával hozta a betegséget, de kigyógyult belőle. Egyike a gyermekeknek átvitte a betegséget dajkájára. Mindezen idő alatt, látszólagos meggyógyulásának napjától fogva, az anya – úgy látszott – folyvást jó egészségben volt.

Állatokkal tett kísérletek által eléggé be van bizonyítva, hogy ha a nősténynek két különböző hímtől egymásután fiai vannak, a második párosulás sarja hasonlíthat az első hímhez. Egy kanczának, zebra által megtermékenyítve, csikaja lett, a zebra jellemző jegyeivel: azután a zebrától elválasztották, s paripákkal párosították, s az eredmény lön három olyan csikó egymásután, melyek mindenikén felismerhető jegyei voltak meg azon zebrának, amelytől el lön választva. Ez a tény több hasonlókkal együtt,

melyek hitelesen bebizonyítottak, mutatja, hogy a főntebb előszámlált esetek, melyek első tekintetre kimagyarázhatatlanoknak látszanak, szoros összhangzatban vannak a természet törvényeivel, s jelezik, hogy mily rendkívül fontos és ünnepléses dolog a házasság különösen a nőkre nézve. Mert ezek azt mutatják, hogy a nő anyává lóvén, egész alkatát gyökeres és visszavonhatatlan változás lehetőségének teszi ki; hogy férje vér-rendszerének tulajdonai, – legyen az egészen elromolva, vagy egészen egészséges, vagy valamely közép állapotban, – az övére is rányomatnak gyermekének közvetítése által, hogy semmiféle törvényes elválás nem fogja képesíteni őt arra, hogy megsemmisítse a constitutionalis azonosulást, mely megtörtént, és hogy a míg élete tart, akár olymértékben kapta légyen meg a betegséget, hogy az kitör vagy rajta vagy gyermekén, akár csak úgy, hogy a változás kijátsza a felismerést, – soha le nem rázhatja a végzetet, a melynek egyszer megadá magát.

Az anyai emlő teje is szolgálhat eszközül a betegség elragasztásában. Dr. Whitehead közléséből idézünk néhány példát. Egy úri nő első gyermekét szülte, szép egészséges leányt; s csakhamar felgyógyult. Á gyermek három hónapos korában, akkor még csupa egészségesen, beoltatott. Tíz hónapos korában egyike volt a legszebb gyermekeknek, s az anya egészsége is kifogástalan volt. Ezen időben a férj első fokú syphilit kapott. Gyorsan kigyó-

gyult, s kereskedelmi ügyeinél fogva két hónapnál tovább távol volt nejétől azután, hogy a betegségnek minden külső jelensége elmúlt. S két hónappal később, midőn a gyermek 15 hónapos volt, s még mindig szopott, el lőn borítva syphiliticus kiütésekkel. Magán az anyán több gyanús jelenségek mutatkoztak. Szerencsés kezelés által mind az anya, mind a gyermek jobban lettek. De a leányka képtelen lévén szilárd táplálék megemésztésére, még mindig a mellen tápláltak, s tizennyolcz hónapos korában újra kiütések jöttek elő rajta; a fül körül a mirigyek gyuladásba jöttek, más symptomák is mutatkoztak, s a fiatal leányka, szülőinek első gyermeke, húsz hónapos korában meghalt. Néhány hónap múlva az anya is utána ment, mindketten áldozatai lévén egyazon könyörületlen rombolónak. A férj másodszor is megházasodott; constitutionális betegsége újra előjött, elragadt nejére, s az azt átkölcsonzó gyermekére.

Hasonló eset a következő: Gr. R. harminczhét éves egészséges szülőktől származott és egészséges véralkatú nő, férjétől megkapta a syphilit, hat héttel azután, hogy a gyermekágyból fölkelt hatodik gyermekével. A méreg áthatá egész véralkatát, s teje által megmérgezé gyermekét a kit szoptatott. Ez a gyilkos betegségben két éven át kínlódott, s azután meghalt.

Sok esetben az anyai tej elragasztja a betegséget a gyermekre, s ez által az az anyában rejtve

marad, s ő maga mentve van gyermekének árán. Mr. Wilson említ egy esetet, a hol egy gyermek megmételveztetett anyjának teje által, kin magán a constitutionalis syphilisnek semmi jelei nem látszóttak, s hozzáteszi: e gyermek anyja kétségkívül a szoptatásnak köszönheti, hogy rajta a constionalis syphilis ki nem ütött.

Elég bizonyítéka van Mr. Wilson azon állításának is, hogy minden váladék át van hatva a mérég által egy olyan egyénnél, kinek constitutionalis syphilise van. Hogy a nyál- és a szájmirigyek nedveségei olyanok, rendkívül valószínű. Hogy syphiliticus gyermekek, néha fájós szájjal, s néha minden látszata nélkül ennek, megmérgezik szoptató-dajkájukat, bebizonyított tény. 1828-ban egy úri ember, másod-fokú syphilis jelenségeivel, felkereste Dr. Priceot, s kifejezte előtte azon félelmét, hogy valószínűleg neje is – ki akkor már nagyon terhes volt – benne van a bajban. Midőn a gyermek megszületett, egy egészséges fiatal falusi asszonyt, ki azelőtt veszté el gyermekét s kit Dr. Price tisztességesnek ismert, béreltek ki dajkájául, hogy szoptassa. Rövid idő múlva gyanús kinézésű pattanás jelentkezett a nő mellén, s egyidejűleg észrevéve, hogy a gyermek fájós szájú, és hogy némi kellemetlen szaga van. Csakhamar kiütések boríták el a nőt, mind a két tenyeréről lement a bőr, fájdalmat érzett tagjaiban, és körmei romlani kezdettek. 1830-ban egy fiú-gyermeket szült, ki hasonló betegségben volt, s meghalt

három hónapos korában. 1831. mártiusában egy halva született gyermeke lett, s egészsége, mely azelőtt kitűnő volt, naponként hanyatlott attól fogva, hogy azon gyermek által megméltelyeztetek, a kit szoptatásra felvállalt. Mintegy hat héttel azután, hogy a pattanást mellén észrevette, s annak következtében a gyermeket visszaadta szülőinek, egy másik tisztességes, férjes asszony, ki amannak a helyét a szoptatásban elfoglalta, fordult Dr. Pricehoz, egy nagy pattanás lévén egyik csecs-bimbóján, réz-szinű kiütés a bőrön, és fekélyek mind a két torokmondolán. Dr. Price meggyőződést szerzett magának, hogy férje teljesen tiszta volt minden venericus betegségtől. A nőnek magának is lévén gyermeke, hogy mindegyik egyenlő mértékben kapja a táplálékot, gondosan vigyázott rá, hogy mind a két gyermek a külön neki adott emlőt kapja mindég. Mindamellett saját gyermeke is elkapta a syphilist, beszíván a mérget az anya tejével, s nem sokára meghalt bele. Az asszony azután ismét két syphilisticus gyermeket szült; az egyik meghalt hat hetes korában, rémítő nyomorékon, a másik, bár kiütésekkel fődve s körmeit elhullatva, kilábolt a betegségből. Hogy az inficiálás ezen körútját teljessé tegyük: e gyermekek anyja elragasztá a betegséget férjére. Íme, tizenegy példa a constitutionalis syphilisre, négy halállal végződván, s valamennyi visszavihető azon egy forrásra, az első gyermekre, a ki a két dajkát elrontotta.

Van még sok más, kevésbé határozott, de ép oly végzetes módja a betegség elragadásának. Egy a Hôpital du Midibe felvétellett nő a következő vallomást tévé „Én a vidéken lakom, 10 mértföldre Paristól. Négy gyermekem van, a kik apjokkal és velem együtt mindig jó egészségnek örvendeztek. Nyolcz hónapja egy körülbelöl két éves talált gyermeket vettem a házhoz, nyomorult kinézésű gyermek volt, pörsenések voltak testén és fájós torka. Megengedtük neki, hogy ehessen ugyanazon kanakkal, mint mi, s hogy igyék ugyanabból a pohárból. Nem sokára egyik leányom erős torokfájásról panaszkodott; a baj növekedett s a leány meghalt körülbelül hat hét alatt. Meghalt a talált gyermek is. Nem sokkal ezután magam is szenvedni kezdek torokfájásban, ép úgy, mint a két gyermek; apjuk nem érzett semmit, s ez ideig egészséges.”

Egy kis leány, kinek syphiliticus pattanásai voltak szájában, elvétetvén dajkájától, egyikébe helytetett a csecstöl elválasztó házagnak Paris környékén. Ezen intézetben csak egy kis czin-pohár volt hat kis leány számára. Négyen a gyermekek közül, kik előbb egészségesek voltak, megkapták a pattanásokat, melyekkel az újonjött szenvedett.

Egy asszonynak, kinek az volt az életmódja, hogy a gyermekágyas nők melléből a tejet kivegye, vagy ki szopja, venericus kelés volt szájában, a mit ő eltitkolt, nehogy foglalkozását elveszítse. S ez által elrontott igen sok asszonyt a jobbmódú osztályból

egész a nyomorúságig; nem csak, hanem ezek közülök a syph. mérget férjeikkel is.

M. Cullerier beszél el egy esetet egy előkelő kisasszonyról, ki a betegséget úgy kapta el, hogy egy katonatisztet megcsókolt. Négy vagy öt hónappal ezen eset után tüzes pattanás támadt ajakán. A vizsgálat és a gyógyítás után kisült, hogy az syphilitikus seb volt, s a fiatal nő állítá, hogy soha semminemű férfival érintkezése nem volt azon az egy csókon kívül.

Dr. Waller, Prágából, számos kísérletekkel bizonyítja, hogy egy a betegségben levő egyén vére egy egészségesen levő sebre alkalmazva, ennek egész vérrendszerét megrontja. Ebből érthető, hogy a himlőoltás hogyan lehet a mérget terjesztő processussá. Dr. Whitehead maga beszél el egy esetet, a mikor öntudatlanul ő közölte a mérget egy egészséges gyermekkel, egy inficiált gyermekről történt beoltás által. A gyermek meghalt fél éves korában, constitutionalis syphilisben. A míg szopott, megmérgezte anyjának egész vérrendszerét az emlőn keresztül, s a nő meghalt 38 éves korában körülbelül három évvel azután, hogy a beoltás általi szerencsétlenség történt. Dr. Whitehead több ily esetet számol el, s azt hisszük, nem volna nehéz még többet gyűjteni.

Nem kevésbé nevezetes e nyavalyának hosszú megmaradása a testben. Az kétségtelenül igaz, hogy

ügyes gyógymód által a syphilis jelenségei megsemmisíthetnek vagy kiirtathatnak, de a betegséget magát semmiféle gyógyítás ki nem irtja. A legjobb esetben lappangóvá lehet azt tenni, de nincs ellene semmi biztosság, hogy újra ki ne törjön, sőt hogy egy másra is el ne ragadjon, a ki az inficiált egyénnel szoros összeköttetésben van.

A syphilisre alkalmazható különösen és a legnagyobb mértékben a rettenetes mondás: az apák bűnei meglátogattnak gyermekeikben, harmad- és negyedizgen. Temérdek esetben a gyermek meg van romolva már az anyai méhben, időelőtti szülés, időtlen vagy holt gyermek születe, s más ilyen természetű dolgok, a legtöbbször eredményei, s a nőnél a legbiztosabb jelenségei a const. syphilisnek. A legszomorúbb része a kérdés ezen oldalának a gyakoriság, a melylyel a baj ismétlődik ugyanazon betegben. Dr. Barnes, a St. Thomas's Hospital szülész-orvosa mondja, hogy egyáltalában nem ritka eset, hogy egy nő ötször, hatszor, sőt tízszer szenved gyermek-vesztésben vagy idő-előtti szülésben, és nincs neki egyetlen egészséges gyermeke. Továbbá a sok syphiliticus gyermek közül, kik a rendes időben születnek s életben maradnak, igen sok meghal néhány hónap alatt a születés után. A hivatalos feljegyzések 1866-ról 408 syphilisből származó haláletetet jelentenek arról az évről. Ezeknek nagytöbbsége gyermekekből áll. E szám azonban még igen távol áll a valótól.

Igen sok esetben az öröklött syphilis nem teszi tönkre egyenesen a gyermeket, hanem működik benne egész életén át, mint organismusában fészkelő s hatalmasan degeneráló. elem. A betegség eredményei, s a formák, melyeket az felvesz, szinte megszámlálhatatlanok. Az organismus minden része ki van téve a megromlásnak, az agy különösen, s az egész idegrendszer. Az ismert eredmények közül megemlíthetjük a bárgyúságot egész az esztelenségig s a paralysisnek különböző neveit, magában foglalván a vakságot, siketséget, s a szaglász és izlés elvesztését.

Kimutattuk, hogy a prostituáltak nagy többsége abba hagyja életmódját, miután azt rövid ideig gyakorolta, s visszatér a rendes életbe. – sokan közülök a házasság által, sokan mint cselédek, kik később részben férjhez mennek, s hogy egymásra véve hét év alatt valószínűleg az egyesült királyság összes prostituta népségét új tömeg váltja fel. Ha azokra, a kik meghalnak, vagy tovább is üzik a prostitutió leszámítunk egy negyedrészt, ott marad 276,000 prostituta, kik visszamerülnek a társadalomba minden 7 év alatt, Ebből egy évre esik 39,430. A rendes prostituáltak közül nagyon kevés kerül el a betegséget pályájának egy vagy más pontján. A magasabb osztályú nőkről, kik e számban szintén bent foglaltatnak, kevesebbet tudunk, de kétségtelen, hogy azok közül is igen sok inficiáltak. Ha ezen már megromlott nők számához hozzá-

adjuk azon férfiakét, a kik évenként inficiáltatiak, lesz némi fogalmunk azon organicus mérgezésről, mely évenként folyamatban van. A midőn ezen évről évre történő folyamatnak összehalmozódó eredményeit vizsgáljuk, legalább el tudjuk képzelni, hogy minő megdöbbentő mérvben van társadalmunk saturálva a venericus mérég által.

Bárminő hosszú idő sem képes az egyszer syphilis által megrontott emberi organismust visszaállítani az erő és egészség azon állapotába, a melyet az különben élvezett volna. A míg, ha az a test a productio által tovább él, megváltozott constitutiójának nyomai mindig meglesznek a sarjadékban, igaz, hogy mind gyengébben és gyengébben, a mint az idő nagyobb, de az eredményeket azért kitörölni lehetetlen.

Ha a föntebbi állítások igazak, a melyeknek igazságát egyetlen, az állítások alapjául szolgáló tényekkel ismerős ember sem fogja tagadni, szorosan folyik belőlök azon következtetés, hogy a syphilis előmozdítja a közönséges betegségek csaknem minden fájának terjedését; hogy az közvetlenül vagy közvetve roppant arányú betegséget szül; hogy a midőn ezen betegségek nem a syphilis folytán állanak is elő, azaz olyan egyéneken, kiknek rérok azzal saturálva van, lényegesen módosítja a betegség jellemét, gyakran növeli annak erejét és kiterjedését, s rendesen veszélyesebbé és hosszabbá teszi. Egy tekintet a syphilis és a különböző vérbetegsé-

gek közti viszonyra, meggyőzhet bennünket erről; (de a fejtegetés ezen részét, mint inkább orvosi tárgyút, itt elmellőzzük).

Felmutattak olvasónk előtt a kettős betegséget: a prostitúción, és az abból eredő phisikai nyavalyákat. Feladatunk lenne most valamely tervet adni elő, a mely által e rettenetes bajok kisebbitnének, ha végleg nem lennének is megszüntethetők. A prostitúciónak mint nyavalyának, két oldala van: az egyik társadalmi, a másik physikai. S innen két kérdés vár megoldásra: először, hogyan lehetne magát a prostitutiót kiirtani? – s a míg ez nincs, hogyan lehetne az „abból eredő betegséget a lehető legcsekélyebb kiterjedésre szorítani. A mi az első kérdés alaposabb vitatását illeti, ahoz oly sok nemű ismeret, s a társadalom és a két nem közti viszonyoknak olyan széles, és sok oldalú felfogása kívántatnék, a milyenre korunkban igen kevés ember van képesítve. A második kérdés, a mennyiben csak eredményekkel bántunk, sokkal egyszerűbb és könnyebben megfejtendő; s legközelebb ennek vizsgálatát adjuk elő, igyekezvén bebizonyítani olvasóink előtt, hogy a kérdéssel gyakorlatilag kell, és lehet is bánni.

III. A kormányok különböző eljárása a prostitúcióval szemben.

A rendszabályokat, melyeket a különböző országokban alkalmaztak a prostitúcióval szemben, hogy az ezzel együtt járó physikai vagy erkölcsi bajokat megelőzzék, vagy legalább azok terjedését korlátozzák, két osztályba sorozhatjuk: az egyik, amelyik kezdetben általánosan használtatott, s melyet az elnyomás politikájának nevezhetünk; »a másik, mélyhez ujjabb, időben a legtöbb állam folyamodott, s a melyet most alkalmazni készülnek az egyesült britt királyságban is, a kényszerítő kormányi felügyelet és szabályozás-politikája. Némely országokban mindig, s valamenyny országban egy-egy időre, fenn volt még a közönnyőség és laisser-faire politikája is; de bár ezen rendszabályok mindenike újra és újra meg lőn kísértve, s utoljára fel kellett adni mindeniket mint célhoz nem vezetőt és haszontalant: mégis eddig egyetlen országnak sem jutott eszébe, hogy próbát tegyen az igazság és józan ész politikájával. Mi sorra veszszük és gondosan megvizsgál-

juk a tapasztalás világánál mind a három eddig használtatni szokott eljárást: s miután megmutattuk, a mint azt kénytelenek leszünk tenni – hogy egyik sem tölte be, és soha sem is fogja betölteni a feladatot a melyért van, ki fogjuk fejteni, hogy mit értünk mi az igazság és józanész politikája alatt, a mely – miként mi hiszszük – egyedül képes kiirtani, vagy jelentékenyen kisebbiteni azon physikai pestist, mely most titokban rombolja az emberi nem egészségét és életerejét.

A közönyösség és *laisser-faire* politikájának teljes és hosszú próbája volt az egyesült britt királyságban. Az *experimentatio* itt teljesebben és kitartóbban hajtatok végre, mint bárhol egyebütt. Azon okok között, melyek ezen eredményt előidézték, kettő különösen előtérben áll: keresztyén púrismus, és az angolnál olyan erős féltékenység az egyéni szabadságra. Bármely törekvés a prostitúciónak az állam általi elismertetése, szabályoztatása s egészségi felügyelet alá vétele felé, az előbbi által közvetkezeten és egész eddig ellenálhatatlanul elfojtatott, a míg a másik nem kevésbé makacsul és sikeresen állott ellent eddig minden törekvésnek, a melynek célja lett volna, a két nem közötti tiltott kereskedést a kormány kényszerítő hatalma által elnyomni. S így lön, hogy a sziget-ország minden részében a prostitúció egész 1864-ig egyfelől teljesen fékezetlenül, s minden kormányi felügyelettől szabadon hagyott, másfelől pedig lényegénél fogva

visszataszító levén minden keresztyén hívő s az úgynevezett „tisztességes emberek” nagy részének érzelmeire nézve: hagyták hogy évődjék azon rothasztó betegségekben, melyeket az termel; egyetlen segítő kéz sem nyújtván ki a szenvedők legszerencsétlenebbjei felé még azok által sem, akik különben életüket a keresztyéni szeretet gyakorlásában tölték, de a kik, midőn azzal találkoztak, egyszerűen ránéztek az azzal együttjáró nyomorra, és gyorsan az út másik oldalára mentek át. A jó Samaritanust sokáig kelle várni, s fájdalom még most is kell, mind hiába. A főváros kórházai; melyek a betegség minden más nemében szenvedők számára nyitva vannak, vagy teljesen visszautasítják azokat, kik a kérdéses betegségben szenvednek, vagy oly szűk ajtót nyitnak számukra, hogy a bebocsáttatást kérő ezereknek csak igen kevés része nyer bebocsáttatást. Hogy a kórházak igazgatói ilyen állást foglalnak el azon szerencsétlenekkel szemben, azon alig lehet csodálkozni, a midőn nem rég egy előkelő és befolyásos orvos, az orvosok társulatának gyűlése előtt úgy nyilatkozott, hogy „ő távol attól, hogy a syphilist mint csapást tekintené; ellenkezőleg áldás gyanánt tekinti azt mely a mindenhatótól azért bocsáttatott az emberekre, hogy őket visszatartsa a rász szenvedélyekben való elmerüléstől. Ha a betegséget ki lehetne irtani, a mit ő nem hisz hogy lehessen, a paráznság rendkívüli kiterjedést venne az egész földön.” A midőn olyan míveltségű és tapasztalású emberek, mint az illető

orvos, ki London egyik fő kórházában működik, ilyen csodálatos tanokat vallanak nyilvánosan, hogyan várhatnók, hogy a „vallásos nép” nagy tömege más-ként tegyen, minthogy egyszerűen elfordul az emberi lények ezreitől, a kik gyakran teljesen önhibájokon kívül egy oly betegségben szenvednek s pusztítottatnak el általa, mely rajok a mindenható által jótékony büntetés gyanánt bocsáttatok.

Azonban – a mint mondók – a *laisser-faire* politikájának teljes és kedvező virágzása volt Angliában egész a legközelebbi időkig, s az minden tekintetben rosznak bizonyult be. Nem rég kimutattuk (a Westminster Rev. 1869. júliusi számában) annak eredményeit Anglia polgári népessége közt, s kimutattuk, hogy az eredmények a legvégzetesebbek. A mi a katonaságot illeti, arra nézve elég egyszerűen azt felhoznunk, hogy 1865-ben, a midőn az itthoni hadsereg 73,000 emberből állt, ebből 68,600 került kórházba, s közülök 20,600 *venericus* betegség miatt. Mind azon tények, a melyeket leirtunk, eléggé bizonyítják, hogy a *laisser-faire* rendszabály rendkívüli mértékben megrontja a nemzet egészségét az által, hogy megengedi, miszerint ezrek és ezrek szenvedjenek mindkét nemből évenként egy ragadós betegségben, a mely szükségképen nagymennyiségű nyomort eredményez, s ugyanakkor áldozatainak nagy számát kora sírba fekteti.

Az elnyomás politikája meglehetősen kiterjedésben gyakoroltatott, vagy legalább megkísér-

tetett a kontinensen, s gyakoroltatik ma is egész erővel a szent atya birtokaiban. Az egyéni szabadságnak erőteljes kifejlődése és szilárd fentartása, mely az angol politikai életet jellemzé, nem mutatkozott hasonló erőben a kontinensen, s épen azért az az erős ellenállás minden elnyomási rendszabálylyal szemben, mely Angliában megköté a keresztyén purismus kezeit, nem volt lehető a kontinens többi országaiban, hol a különböző államokban az egyházi és politikai Organismus, érdekeiknél fogva egymás gyámolítására utasítva, s gyakran egymás kezére játszva, képesek voltak az egyháztanácsnak teljesen érvényt szerezni. S a míg a hit, hogy a prostitúció elválaszthatlan eleme az emberi, társadalomnak, az e tárgyról írók legnagyobb része által hirdettetik, mégis úgy látszik, hogy az azzal ellenkező erős meggyőződés, bár többé-kevésbé lappangva, van elterjedve a keresztyén világban. Mert másként nem tehetjük fel, hogy a különböző kormányok, a melyek felváltva vagy egyidejűleg igyekeztek a prostitúciónak erőszakkal való eltörlésén, s az azzal együtt járó betegség megsemmisítésén, tették volna ezt, ha elfogadták volna a tant, hogy az szükséges és kikerülhetetlen része társadalmi szervezetünknek. Azonban vessünk egy pillantást az elnyomás politikájának történetére és annak eredményeire.

„Rómában és Byzantiumban – mondja Duchatelet – Constantin, I. és II. Theodosius s Justinian uralkodása alatt szigorú törvények hoztattak a nyil-

vános prostitúció fékezésére. Mindezen törvények tilalmazók voltak, rendkívüli büntetésekkel és óriás pénzbírsággal. A végrehajtás azon kezdődött, hogy a bútorzat, a ruhák, s a ház lefoglaltattak. A vétkek megkorbácsoltatásra, száműzetésre, a bányákban való dolgozásra, vagy épen halálra ítéltettek. Nagy Károly törvényei szolgáltatják az első példát ezen rendkívüli szigorúságra: fogság, megkorbácsolás, a szegénypadra való kitevés, voltak a büntetések melyek a prostitutákat s azoknak gazdáit érték; gyakran ez utóbbiaknak kellett amazokat hátukon a vásártérre vinniök, hogy ott a büntetést elszenvedjék.” De ezen törvények végrehajtását úgy látszik csakhamar feladták mint gyakorlatlatlant vagy haszontalant, mert a következő négy század alatt a kéjhölgyek bő számmal voltak mindenütt, s a legnagyobb erkölcselenség uralkodott a társadalom minden osztályaiban. 1254. decemberében, szent Lajos, miután a szentföldről visszatért, egy határozatot hirdettetett ki, hogy a nyilvános nők mind a városokból, mind a vidéki helyekről kiűzessenek, s a ki tudva lakást ad valamely ilyen asszonynak, az elveszítse azt. E határozatot egy másik követé 1256-ról, amazt megerősítvén és az elnyomás iránt új rendszabályokat állapítván meg; s 1269. júniusában a király megerősíti az 1254-iki rendeletet, hozzátévén, hogy a nyilvános prostitutáktól, kik a becsületes népet bemocskolják, valamint minden másnemű gonosztevőktől országát megtisztítani szándékozik.

A prostituták ellen hozott rendelet szigorú végrehajtása csakhamar bebizonyította, hogy az csak nővelé a bajt, a melyet gyógyítani kívánt, és hogy a prostitúciónak teljes eltörlése kivihetetlen munka. A prostituták a kimenekülés és rászédés minden neméhez folyamodtak: elvetek rendes ruhájokat s a tisztességes asszonyokéban jártak, a kik ennél fogva gyakran amazok gyanánt tekintetvén, ki lőnek téve a kicsapongók soknemű bántalmainak. Rövid idő alatt a baj oly nagygyá lőn, hogy Lajos kötelességének ismerte megengedni azt, hogy a prostituták a városban maradjanak és üzzék foglalkozásukat, csakhogy bizonyos helyeken, a melyek számukra ki lőnek jelölve. A prostitúciónak ezen eltűrése szent Lajos által, miután előbb ugyanő a legnagyobb erélyvel megkísérté annak kiirtását, igen nevezetes bizonyíték e kísérlet hiábavaló volta felől; mert a királynak erős akarata volt, s ő nem csak intézményei és éleslátásáról nevezetes, hanem kegyességéről is, a melyért őt az egyház szentjei közé helyezte. S méltó okunk van hinni, hogy ő mint az egyháznak kegyes és buzgó fia, s mint hatalmas kényúr, mindent megtett, a mi csak előtte lehetőnek látszott a prostitúció kiirtására, és mégis munkája sikertelen volt.

Közel három század alatt a főntebb említett elnyomó rendszabály hatályon kívül volt, azonban 1560-ban a meggátlásra új szigorú rendszabályokkal tétetett kísérlet. Azon évben egy parancs bocsáttatott ki Orleansban, rendelvén, hogy az egész Francia-

országban mindenütt a prostitúció fészkei eltöröltesenek. Párizsban ezen rendelet végrehajtása nagy és tartós ellenállásra talált bizonyos utcák részéről, a melyekben laktak főként a prostituták, mígnem öt esztendő multával minden „rosz házak” végleg bezárattak azokban az utcákban, miután csaknem 300 esztendőn át ott volt a prostituták lakóhelye. Ezen küzdelem előadásában el van ismervé, hogy bár a hatóságnak sikerült is szigorú rendszabályok által megsemmisíteni sok rossz helyet, de azok helyén a titkos menhelyek egész sokasága támadt, a melyek sokkal veszedelmesebbek voltak, mint a bezárattak. Mindazáltal ezen elnyomási rendszabály – vegyülve mégis olykor a türelemnek időről időre nagyobbodó mértékével – csaknem egész a XVIII-ik század végéig tartott. Az 1560-iki rendelet megújított 1619-ben, a midőn a prostitutáknak el kellett hagyniok foglalkozásukat 24 óra alatt, vagy elhagyni a várost azonnal; s 1687. martiusban egymásikrendelet bocsáttatott ki, melynél fogva mindazon közösnök, a kik Versaillesben vagy környékén két mértföldnyire találtattak, füleik levágattatására ítéltettek.

A XVIII. század elején az igazság és józan ész szelleme, melyet IX. Lajos saját tapasztalatai folytán, bár vonakodva, mégis kénytelen volt alkalmazni, de a melyet 1560-ban ismét teljesen föladtak, újra gyengén láthatóvá lön. Egy 1713-iki rendelet által megtiltatott az, hogy „a leányok vagy asszo-

nyok nyilvános paráznsága vagy botrányos élete következtében” azokra pénzbírság vettessék, vagy bútorzataik kiszórossanak a kövezetre, vagy a köz-kórház szegényei számára lefoglaltassanak a nélkül, hogy először a szomszédok eskü alatt bizonyágot nem tettek volna ezen nők életéről, s ne szembesítettek volna vádlóikkal, a hol a vádat megczáfolhatták. Ha azonban a vádak igazaknak találtattak, a bűnösök nemcsak javaik elkobzásával s hazulról való elűzetéssel büntetettek, hanem azon kívül alá voltak vetve 200-tól 500 livreig terjedő pénzbírságnak, hajuk levágatásának, a bebörtönzésnek; megkorbácsoltatásnak és a városból való kiűzetésnek.

De ezen törvényes formák és elővigyázatok csak azon nők számára tartattak fen, a kik mint rendes családtagok szerepeltek, s élvezték a polgárnő jogait, ezekhez csatoltatván még azon egyének is, kik hazáikban helyet adtak a kicsapongásnak; de nem terjesztettek ki azon prostitútaikra, kiknek nem volt nevök, kiknek kicsapongásaik az utca-kóborlók által szemléltettek, kiknek sem tűzhelyök, sem otthonjuk nem lévén, egyik helyről a másikra kóboroltak, s kiknek nyomorúságuk fölért megvetetésükkel. Nincs rá adatunk, hogy a XVIII-ik század első felében a rendőrség szigorúbban lépett volna fel ezen utóbbi osztályú nők ellen, kivéven, hogy olykor-olykor összefogdostatta őket tömegesen, midőn egy helyen igen nagy számban voltak, vagy midőn valamely feltűnő zavart vagy botrányt

okoztak. Ezek üldöztek, mint a vadállatok üldöz-
 tetnek, a midőn igen nagy számban kötelelnek az
 emberi hajlékokhoz. Sokan megmenekültek; jaj volt
 azoknak, kik elhagyták magukat fogatni: vigyázat-
 lanságukért több hónapi fogsággal bűnhődtek. Hogy
 ezen elnyomási rendszabályok mily tökéletesen meg-
 buktak a kívánt cél elérésében, kitetszik azon ren-
 delet előszavából, melyet a híres rendőr-főnök Lenoir
 bocsátott ki, 1778-ban. Ezen előszó szükségesnek
 nyilatkoztatja ki: „a régi rendeletek” felújítását a
 kicsapongó leányok és asszonyok ellen, kiknek ki-
 csapongásaik és botrányos életük egyaránt veszedel-
 mesek úgy a köz csendre, mint az erkölcsiség fentar-
 tására nézve; ezen feslettség most olyan fokig űzetik,
 hogy ezek a világ leányai és asszonyai, a helyett
 hogy eltitkolnák istentelen kereskedésüket, elég sze-
 mérmetlenek arra, hogy nappal ablakaikban mutas-
 sák magukat, a honnan integetnek az ott elmenők-
 nek, hogy azokat becsalják, s este ajtaikba kiállanak,
 sőt kimennek sétálni az utcákra, a hol megszólíta-
 nak minden rangú és korú embereket. Ily rendetlen-
 ségek – folytatja az előszó – csak azon szigorú
 rendszabályok alkalmazása által szüntethetők meg,
 melyek a régi statútumokban meghozattak. Azután
 a rendszabályok egy sorozata következik, a melyek,
 a míg egyfelől a régi törvényeket” visszaállítani lát-
 szanak, mégis a türelem és szabályozás szelleméből
 annyit foglalnak magukban, hogy tulajdonkép ezen
 rendelet keltétől számíthatjuk azon r é g i m e élet-

beléptét, a mely a prostitutákra nézve Franciaországban ma is fönnáll.

A prostitúció története Spanyolországban az elnyomás politikája szempontjából, rendkívül hasonlít ahhoz, a melyikről épen most szóltunk, s hasonló leczkére tanít. A spanyolországi visigóthok katolikus királyának Recarednek egy rendelete (586 – 601) föltétlenül megtiltja a prostitúciót. A szabad szülőtől származott leányok és asszonyok, ha akár a prostitúcio gyakorlásának, akár a kicsapongásra való csábításnak bűnében találtattak, első ízbeni kihágásért megkorbácsoltattak (300 korbácsütéssel) s a városból gyalázatosan kiűzettek. Ha újólág ugyanazon bűnben találtattak, újra meg lettek korbácsolva, s azután egy bizonyos távolságú helyre transportáltattak, szolgai és keserves munkában alkalmazva, s egyszersmind megfosztva a lehetőségtől, hogy a városban megjelenjenek. A szülők, kik leányaik prostitúcióját, vagy a gazdák, kik rabszolgaikét elnézték, szintén szigorún büntetettek. Egy rabszolganő, a ki magát prostituálta, megborotvált fővel küldetett vissza urához, azon utasítással, hogy a városból eltávolíttassék, vagy olyan helyen alkalmaztassák munkában, a melyet ne hagyhasson el. Azon bírúk, a kik elnézésen vagy megvesztegethetőségen kapattak a prostitúciónális esetek megítélésében, 100 korbácsütésre és 30 „sous” pénzbírságra büntetettek. Ez az ulolsó pont maga elég annak bebizonyítására, hogy mennyire lehetetlennek kellett lenni ezen törvények

végrehajtásának, a melyek az arabok invasiójával csakugyan végleg is megszűntek.

Elég okunk van hinni, hogy a középkorban a különböző municipalis kormányok által az előbbihez hasonló szigorú törvények hoztak Spanyolországban a prostituták ellen; miután a XV-ik századbeli municipális rendeletek, a melyek leginkább csak reproductióji voltak az előbbi törvényhozásnak, szintén föltétlenül tiltják a prostitutió s szigorú büntetéseket szabnak nemcsak a nőkre magukra, hanem mindazon személyekre, a kik azt elősegítik. Huesca régi rendeletei, összegyűjtve és kiadva Madridban 1641-ben, egy külön tisztviselői osztályról tesznek említést, a melynek fő functiója volt, hogy a közerkölcsiség felett őrködjék, a kicsapongást meggátolja minden alakban, s a feslett életű nők kiűzetését a városból eszközölje. A municipális bíróságoknak joguk volt hasonló hatalmat gyakorolni. Még a házasságon kívüli együttélések is pörbe fogattak és hasonló módon büntetettek. Azok, kik ilyen „tökéletlen házasságban” éltek, önkéntes büntetéseknek voltak alávetve, melyeket – kivéve a halált, megcsonkítást és két éven túl terjedő száműzetést – a rendes hatóságnak volt joga rájuk szabni. De ezen szigorú rendszabályok, a míg azon kor nagy és általános feslettségéről szólanak, teljesen sikertelenek voltak a kívánt czél elérésében: mint orvosság rosszabbak voltak a betegségnél, a melyre alkalmaztattak, mert tényleg növelek azt, s a míg a legszem-

beötlőbb symptomákat eltörölték, magára a betegségre nézve azt eszközölték, hogy az még mélyebbé, a társadalomban még szélesebben gyökerezővé, s még kiirthatatlanabbá lön. A nyilvános feslettségét magán kicsapongás helyettesíté, s a titkos prostitutio rendkívüli kiterjedést vett. A kéjenczek nyilvános vásárlása gyalázatos kereskedéssé lön, kerítők és a megrontás szolgálói által üzetve. Ez volt az aranykora a kerítők- és kerítőnőknek, s ezen nemtelen lények alakja ott szerepel a régi dalok, románczok és drámai költemények nagy részében. Az egyház ép oly kérlelhetetlen volt, mint a törvény azon végzetes ágensekkel szemben, s gyakran megtagadta tőlük a kiengesztelődést még a halálos ágyon is. De sem az egyházi, sem a polgári büntetés nem használt semmit. Sem a megbecstelenítés, sem az örökös száműzés, sem a vagyonlefoglalás, meg maga a halálos büntetés sem volt képes megszüntetni az említett nyereséget és gyalázatos kereskedést. 1469-ben IV. Henrik castiliali királynak egy speciális rendelete bocsáttatott ki az azt üzö férfiak ellen, kik mint kerítők szerepelvén, az asszonyokhoz csatlakoztak s gazoknak nevezettek; ha valahol egy ilyet megkaptak, az első kihágásért 100 korbácsütéssel büntették; a másodikért élethossziglan száműzték őket, a harmadikért felakasztották. Hogy ezen rendelet eredménye csekély és semmitérő volt, bizonyítja a tény, hogy 1552-ben egy másik bocsáttatott ki V. Károly által „a gazok büntetésének nagyobbítása”

cízzel. A hozzáadott büntetés a köz gyalázatnak való kitevésben, és egy bizonyos ideig vagy élethosszig a gályákon való dolgozásban állt. Ezen új törvény megerősített II. Filep által 1566-ban. De bár az erély, a melylyel a kicsapongás ágensei üldöztek, számukat látszólag lepassztotta is a XVI-ik század vége felé, de valódilag egyáltalában nem voltak megsemmisítve. Csupán átalakítottak: a kerítőnő bizonyos, alig észrevehető átalakuláson ment át, s megjelent a duena alakjában, a midőn az általa eszközölt romlottság sokkal nagyobb volt mint előbb. A duena leggyakrabban egy neme volt a házi kerítőnőnek, a ki jól meg lévén fizetve, ügyesen kaput tárt az esendő erény gyengeségeinek, a melynek védelme épen az ő gondjára volt bízva. Más részről a kerítő apróddá leve, s kicsapongó nők szolgálatába állott. A kéjelgés ezen ágensei így alakítva a legbuzgóbb szolgáláivá és segédeivé lőnek a titkos prostitutióknak, annak legrettenetesebb alakjában. Maga a papság sem menekedhetek az uralkodó feslettség ragályától, hanem utánozta a mórokat az érzéki kéjelgésben, magát a sok-nejűséget sem véve ki. Maguk a zárdák, mind a férfiaké, mind a nőké, inficiálva voltak az általános romlottság által, a kerítőnők egyenlő könnyűséggel hatoltak be ép úgy a magánházak belsejébe, mint a czellák rejtekeibe, s a tény nagyon is tudva van, hogy a barátok elég foglalkozást adtak nekik. Sem a római törvényhozás szelleme, mely szélesben el volt terjedve a félszigeten, sem

a keresztyénség befolyása nem volt képes megállítani az áramlatot, bár mind a kettő megkísérté. Annak titkos rombolásai sokkal rettenetesebbek voltak, mint a nyilvános kicsapongás botránya is.

A midőn a titkos prostitutió rettenetes előhaldást tett; a midőn a bűn otthagya a kéjhölgyet, hogy titkon a családokba csúszszék, midőn attól lehetett félni, hogy a romlás mindenkire elterjed és általánossá lesz, az emberek kezdték megérteni, hogy a prostitutió teljes kiirtásának vagy még szigorú elnyomásának rendszere is egészen ellenkező eredményt hozott létre, mint a mire törekedtek, és hogy a törvényhozás működése ezen a téren inkább veszélyes volt, mint üdvös és hasznos. A roppant kiterjedés, a melyet a titkos prostitutió vett, az általános demoralizáció, a melyet az eredményezett, és az elnyomási rendszernek teljes sikertelensége, erős reactiót hoztak létre. A baj, mely ellen a törvényhozás régolta és hiában küzdött, szükségesnek, vagy legalább kikerülhetetlennek ismertetett el, és azon hír kezdte erőre kapni, hogy a legbölcsebb út a vele való bánásban, ha azt eltűrik és szabályozzák, azért hogy annak terjedését megakadályozhassák. Csakugyan már a XV-ik század utolsó harmadában az eltűrés politikája fogadtatott el, s jelentékeny buzgalommal és értelemmel vitetett keresztül. A nyilvános prostitutió, a hatóság által organizálva és szabályozva, határozott törvények által ellenőriztetett, a mely törvények több mint másfél századon át érvényben voltak, mígnem IV. Filep azokat, a jezsuiták

nyomása alatt 1623-ban eltörölte. Ekkor a papi párt került fölyül, melynek célja volt a prostitúció kiirtása, azonban látniok kellett, hogy sokkal könnyebb rendeleteket eszközölni ki a prostituták ellen, mint azokat végrehajtani. A XVII. század végén a józan ész megpróbálta kisebbíteni a bajt, melyet a keresztényen púrismus elnyomási politikájával létre hozott, s javítani azon nyomorult nők állapotát, kik a prostitúció miatt Madrid börtöneiben sínlódték. De a púrista párt el volt határozva, hogy a „rendet” fenn fogja tartani, s 1704-ben a tanács újra azt határozta, hogy a világ női, kik a nyilvános sétatéreket ellepik s botránynak és rendetlenségnek okai, összefogassanak és bebörtönöztessenek. Az így fentartott „rend” azonban csak felületes volt, s a míg némileg elrejté a nyilvánosság elől a roppant nemi kicsapongást, a melyet semmiféle kormányhatalom nem volt képes elnyomni, a púrismus elvének erőszakos alkalmazása csak mélyíté és jobban elterjeszté a társadalmi élet legbensőbb köreiben a titkos prostitúció ágenseinek finom és mérgező befolyását. A mint kikerülhetetlen volt, ezen erőszakosan elnyomó rendszer reactiót támasztott, s a XVIII. század elejétől egész 1865 végéig, a midőn a hatósági felügyelet újra visszaállítatott, minden törvényes elnyomást, sőt még korlátozását is megszüntették a prostitúciónak egész Spanyolországban, s tényleg a laissez-faire politika uralkodott egész korlátlanságban.

A syphilis első kitörésének idejétől fogva Európában azon időig, midőn Spanyolországban a prostitúció szoros kormányi felügyelet alá helyeztetek, s ismét azon 200 évnyi időköz alatt, 1622-től fogva, midőn IV. Filep elrendelte a prostitúció kiirtását egész Spanyolországban, a XVIII. század elejéig, a midőn az elnyomás politikája végleg fel lőn adva: a syphilis kiterjedéséről a spanyol prostituták közt – a mennyire mi tudjuk – semmiféle statistikai följegyzések nincsenek. Valóban ilyen megbízható följegyzések nem is történhettek, miután a prostitúció és a prostituták hivatalosan ignoráltattak: a nők, kik azt úzték, bebörtönöztettek, vagy másképen lőnek megbüntetve, s így a dolog természeténél fogva, statistical adatok arra nézve, hogy a repressiv politika mennyiben mozdítá elő vagy gátolá a syphilis-elterjedését, nem szerezhetők. A legszembeötlőbb tanúság, a mely a föntebbi vázlatokból az elnyomás politikájára nézve meríthető, az, hogy e politika, amíg elrejti a prostitúciót a közönség szemei elől, s megbünteti a prostitutákat azokért a „vétkekért”, melyeket nem csak ők maguk, hanem a férfiak velők együtt követnek el: ugyanakkor rendkívül hatalmas ösztönt ad a titkos prostitúciónak, roppant mérvben elősegíti a nők elcsábítását és lealjasítását a társadalom csaknem minden osztályában, s egészben az erkölcsi disorganisatió sokkal nagyobb mértékét teremti meg startja fenn, mint bármely más rendszabály, a melynek a nemek közti viszony alá volt vetve

mívelt társadalmakban. A későbbiekben befogjuk bizonyítani, hogy a syphilis terjedését eszközölő minden okok között a titkos prostitúció az, a mely a leg-hatalmasabb, legtevékenyebb, a legkevésbé ellenőrizhető, s a legnehezebben kiirtható; és hogy ugyanakkor a titkos prostitúciónak, s az ezek által inficiált egyéneknek syphiliticus bajai azok, a melyek rendszeren a legkomolyabbak és legkifejlettebbek, s a melyeknek meggyógyítására a leghosszabb idő kívánatik. Ha ezen állítások igazak, a következmény szükségképen foly, hogy az elnyomás politikája, tekintve a népnek mind erkölcsi, mind physical életére tett hatását, nem csak hogy a kítűzött czólt teljességgel el nem éri, hanem mindkettőre nézve végezetes eredményű.

Berlinben egy legújabb időben tett s nagyon figyelemre méltó experimentum a legvilágosabban kimutatta a föntebbi következmény igazságát; de mielőtt erről szólnánk, vessünk egy tekintetet a repressiv politika történetére ebben a városban is, a mikor az alkalmazásban volt. A középkoron át a berlini nyilvános nők, *demoiselles de la ville* név alatt eltűrettek, speciális utcákra és házakra voltak szorítva, meg volt nekik hagyva, hogy bizonyos megkülönböztető öltözetet viseljenek, s tényleg hatósági felügyeletnek voltak alávetve. De a reformatio nagy változást idézett elő a prostitúciót üző nők életmódjában. Bizonyos vallásos szigor kárhóztatólag támadott fel az ellen, a mi eddig elnézetett.

A közvélemény annyira ment, hogy még a nőtlenséget is bűnül tekintette, s azt hitték, hogy ha a kicsapongásra minden módot megsemmisítenek, az agglégények rákényszerülnek a házasságra. A száműzésnek egy bizonyos neme hozatott alkalmazásba a prostituáltak és feslett nők irányában, s nem sokára a város egészen kitisztított tőlök. Ezen púritanizmus következményei – mondja Dr. Behrend – a mely dicséretes pusztán erkölcsi szempontból, de a társadalmi élet létező viszonyaival kevésbé egyezik meg, csakhamar érezhetőkké váltak. A gyermek-elöléseknek, gyermek-kiteveséknek s a házasságtöréseknek rendkívül megsokasodása még azokat is, a kik a legszigorúbb elveket vallották, csakhamar mérsékeltebb nézetekre térítették. Nemcsak hogy a dolgok régi állapota vissza lőn állítva, hanem hivatalosan elismertetett, hogy a prostituáltak száma kevés levén a népesség részére, szükséges többről gondoskodni.

A syphilis végig dühöngvén Európát a XVI. és XVII. századokban, a ragály meggátlása végett 1700-ban először tétetett kísérlet a prostitutiónak törvényes felügyelet alá helyezésére. 1796-ban megpróbálták a prostituáltak számát kevesbíteni, de mint mindig történni szokott, a titkos prostitutió szembe-tünőleg növekedett, s a venerikus bajok gyakoriabakká levének. A represiv politikának ezen kis rövid ideig tartó alkalmazását kivéve, a kormányi felügyelet és szabályozás rendszere már 1700-ban elkezdődött, s tartott 1845-ig. Azonban már ezen idő előtt

több évvel a bordélyházak lassanként, s az erkölcsi nyomás befolyása alatt mind jobban közeledtek egymáshoz, s végre csaknem valamennyi ugyanazon egy utczába került. 1840-ben a szomszéd házak tulajdonosai ezen „eltürt házak” bezáratását kérelmezték, s daczára a rendőrség tiltakozásának és okadatolásának, a kormány 1844-ben elrendelé e házak bezáratását, s a rendelet a következő év végén végrehajtott, a leányok haza küldetvén, vagy olyan helyre, a mely kívül volt a porosz területen. Az eredmény lőn a titkos prostitutiónak s a demoralizatió más formáinak rendkívüli elterjedése, a melyek még ártalmasabbak és lealjasítóbbak voltak, mint maga a prostitutió. Továbbá, miután a férjes nők a titkos prostitutiót a felfedezés kevesebb veszélyével gyakorolhatták, mint a férjetlenek: tömérdek házasság kötött csupán azon célból, hogy az a prostituálás biztos gyakorlását megkönnyítse. A mint várni lehetett, a törvénytelen gyermekek száma felettébb megnövekedett. De a mi a legnagyobb baj volt, a kormány rendelete a syphilisnek sokkal nagyobb és általánosabb elterjedést adott, mint a minő az előtt volt. A kórházak kimutatásai bizonyítják mind a syphilistieus betegek számának folytonos növekedését ezen idő alatt, mind azt, hogy gyógyításuk több időt vett igénybe mint az előtt, a régi állapotban lévén ez 37 nap közép számmal, s a bordélyházak eltörlése után 49 nap. A berlini katonai helyőrség között is feltűnően elszaporodott a venericus betegség, s a baj rövid időn

olyan terjedelmet vett fel, hogy Wrangel tábornok, miután a tény okával megismerkedett, kérelmezte a belügyministert, hogy a bordélyházakat állíttassa vissza. Ez megtörtént 1854-ben, a midőn egy a köz-erkölcsiségre felügyelő bizottmány állíttatott fel, s a prostituták új szervezete állapíttatott meg, mely Berlinben ma is érvényben van.

Bezárjuk az elnyomás politikájának rövid rajzát annak működésével az „örök városban.”

A római egyház a nemi viszonyok felőli tant Pál apostol szigorú tanrendszeréből kölcsönözte, a ki a házasságot csak mint a testi gyengeségnek tett engedményt tekinté. A nemi tisztaság eszménye volt az, a miért az egyház küzdött folytonosan. A papnőtlenség tana, a tömérdek kolostorok és zárdák mindemellett tanúskodnak. Egy ilyen egyház hogy ismerhette volna el, és hogy tűrhette volna a prostitutiót bármely alakban? S csakugyan Rómában a prostitúció a törvény által ignoráltatik, a mennyiben semmiféle rendelet nem létezik annak akár szabályozására, akár elnyomására. A szent atya határozottan vonakodik tudomást venni egy oly elemről, mely az egyház által védett eszménynek oly egyenes tagadása, s behunyja a szemét előtte. Azonban a baj meg nem látása által nem semmisítjük meg azt; s bár a prostituták a törvény előtt ismeretlenek Rómában, de azért nem kevésbé bőségesen találhatók a szent városban. Épen, mivel az egyház a házasságot szent-ségnek és feloldhatatlannak tekinti, a katolikus or-

szagok népessége az elválást és az együttélésbeni házasságot sokkal nagyobb kitérj édesben üzi, mint bármely protestáns ország. Egészen így, mivel az egyház törvényileg ignorálja a prostitutiót, az Rómában nem csak a nép alsó, hanem a társadalom minden osztályában el van terjedve. Nemcsak, hanem a prostitutio „bűnös voltának” érzete oly gyenge, hogy egy parányi kísértés elég rávenni a nőt annak gyakorlására. Róma, s tulajdonkép az egész Olaszország, mely csaknem egészen alatta volt a katolikus hit és pápai befolyásnak, régóta híressé lett a nemi kicsapongás egy módja, az úgynevezett cicisbeismus által, mely nem egyéb mint házassági prostitúció, gyakorolva a nő, s elnézve a férj által. S bár a rendes bordélyházak ismeretlenek Rómában, de a találkozásihelyek, – a francziául úgynevezett *maison de passe* – számosak, és úgy tekinthetők, mint titkos laboratóriumok, a melyekben a syphilis megőrkítettetik és tovább fejtetik, s a hova a tapasztalatlan leánykák becsalhatnak, hogy elcsábíttassanak. A házaknak egy másik osztálya is létezik Rómában, félig a *maison de passe* félig a *maison tolérée* jellemével, a hol a nők csak nappal szoktak összejönni s nemcsak leányok, hanem jelentékeny számban férjes asszonyok is. Ezen intézetek mind titokban vezetettek, s természetes, hogy az ott megforduló nők semmiféle egészségi felügyeletnek nincsenek alávetve. A rendőrség néha értesítettvén létezésükről, sokszor háborítatlanul hagyja őket, ha a

szomszédok nem panaszkodnak, s a midőn semmi botrány nincs a mi megtorlást követelne. De tulajdonkép egész biztonságuk a legalsóbb rendőrhivatalnok tetszésétől függ, akinek hallgatását illendően meg kell fizetniök, s ha nem, készen lehetnek a kíméletlen szigorra. Azon tulajdonosok, kik a rendőrrel nem igen akarnak törődni, az által segítnek magukon, hogy lakásaikat igen gyakran változtatják.

A titkos prostitutió még a nők más három osztálya gyakorolja Rómában. 1) Azok, kik idegeneknek vagy a városban állandón lakozóknak maitresseivé lesznek, s kik egyik kézből a másikba menvén, igen hatályos ágensei a syphilis terjedésének. 2) Azok a nők, kik mint rendes prostituták szerepelnek, de magán lakásuk van. 3) A nők egy számos és figyelemre méltó osztálya, kik a sok-férjűség egy nemét gyakorolják. Mindeniknek megvannak a maga cliensei, vagy használói, rendesen a társadalom ugyanazon osztályából, s ajtaik zárva mindazok előtt, kiknek a belépésre szabadalmuk nincs, vagy a kik be nem mutattattak. Ez a szokás, a mely nem ismeretlen Londonban, gyakoroltatik kevesek által Párizsban is, oly nagy mérvben gyakoroltatik Rómában, hogy azt úgy tekinthetjük mint a keresztyénség fővárosa prostitutiójának jellemző vonását. S hogy miért ez ott oly elterjedett, az oka nagyon egyszerű. Ez a methodus egy felől igen biztos oltalom a rendőrség ellen, a melynek igen nehéz ürügyet találni arra, hogy az ilyen nők lakására betörjön; s másfelől ez

az elérhető legbiztosabb szer a betegség ellen, amely a repressív rendszer alatt rendkívüli gyorsassággal terjedvén, a vegyes prostitúció gyakorlatát veszedelmesebbé teszi Rómában mint egyebütt.

Mondottuk, hogy a prostitúció jobban áthatja a római társadalmat, s annak bűnös volta kevésbé éreztetik, mint akármely más városában Európának. Valóban a prostitúció kevésbé lealázó ott a lakosok szemei előtt, s ezért bizonyos értelemben tisztességesebb, vagy kevésbé aljas foglalkozás mint egyebütt. A minnek a gyakorlati következménye az, hogy az úgynevezett házi prostitúció egyik igen jelentékeny vonása a római élet általános feslettségének. Az alsóbb osztályú családokban az igen gyakran a szülők szeme előtt gyakoroltatik, mint megengedett foglalkozás; gyakran az anya mutatja be a látogatót leányának, a kis leány, ki várja a maga sorát, vezetvén azt idősebb nővéréhez, s a kis fiútestvér világtván elébe a lépcsőkön. Sőt a mi több, sok esetben a szegény családoknál Rómában, egy olyan ország fővárosában, a mely tevékenység, szorgalom és földművelés nélkül van, a nő és anya szerzi meg a csekély jövedelmet az által, hogy eladja magát, s a midőn visszatér férjéhez a paráznaság ágyáról, elég szívesen fogadtatik, ha keresetéből élni valót visz haza a hét végén. Ha a cicisbeismus úgy látszik, hogy megszűnt az előkelő és vagyonos házaknál, a hova csak a henység és erkölcstelenség vitte be azt, a szükség igen olyanforma szokást vitt be a közép és

különösen az alsóbb osztályokba. Az ezen osztályhoz tartozó nők a kereskedésnek azt a nemét gyakorolják, hogy eljárnak a *maisons de passe*-ba. Továbbá vannak kerítónők, a kik mind az idegenekhez, mind a város rendes lakosaihoz elküldik azokat a nőket, kiket ezek az utczán kijelöltek az ágensek előtt. Ezen demoralizatio oka nem annyira az igazi szegénységben, mint inkább a fényűzés és pompázás utáni vágyban fekszik, amely olyan erős Dél-európa népei közt, a kis birtokosok, vagyon nélküli nemeség és azok között, kik jövedelmeikből élnek, s akik mindenen felett azt tartván szem előtt, hogy „rangjukhoz” méltóan éljenek, sokkal többet költenek mint a mennyit a család rendes jövedelme megbír. A nép között inkább a szegénység az, s bizonyos fokig az a vágy, hogy egy bérlett kocsiban végig hajtassanak a Corson vasárnap, a mi a prostitutiót oly elterjedté teszi. Egy kétlovas fogat a római úrnők előtt parancsoló szükségesség, s igen sokszor lovaik mellé fogják becsületeket is. Mindazáltal ugyanazok az asszonyok, a kik prostituálják magukat szép ráháért vagy egy fogatért, azt mondják, hogy igen gyakran jó családanyák, s emberek, a kik elég mélyen ismerősek a római szokások és viszonyokkal, állítják, hogy e nőknél kecsseiknek eladása egyáltalában nem zárja ki erős ragaszkodásukat, sőt valódi szeretetüket férjeik iránt.

Azt mondhatná valaki, hogy a római társadalmat jellemző rendkívüli és nagyon elterjedett feslett-

ség nem annyira az elnyomási rendszer működésének, mint inkább a meleg olasz égalj ingerlő befolyásának tulajdonítandó; azonban a rendkívüli nemi erkölcstelenségnek hasonló kifejlődését találjuk az elnyomás politikájával kapcsolatban olyan városokban, a melyekre ez az ellenvetés épen nem alkalmazható, így például Bécsben a prostitúció, mint foglalkozás, el lön tiltva az 1852. martius 27-kén kiadott törvények által, s természetesen a prostituálnak hivatalos számbavételéről szó sincs. Wild, Ausztria intézményeiről írott munkájában mondja: „nyilvános bordélyházak nem türetnek el a hatóság által, s a prostituák javítóházba küldetnek. Mindazon személyek, kik gyanús jelleműeknek látszanak, s egy bizonyos meghatározott órán túl találtatnak az utczákon, a rendőrhivatalra vitetnek.” S daczára annak, hogy a mint a hivatalos iratok mondák, az erkölcsiség jelen állapotában olyan személyekre nincs szükség Ausztriában jelenleg, mégis a legalsóbb számítás szerint az önmagukat prostituáló nők száma magában a fővárosban mintegy 15,000, amíg az összes népesség 546,000, tehát kevesebb mint London népességének egy ötöde. Ugyanazon városban a törvénytelen gyermekek számánál csak épen hogy nagyobb a törvényeseké; miután minden ötre amazokból, csupán hat esik ez utóbbiak közül. S ismét a nagy bécsi kórházakban 600 ágy van syphiliticus betegek által elfoglalva, 200 a férfi, és 400 a női betegek által. Ha London hasonló arányban

gondoskodnék a syphiliticus betegekről, mintegy 3 és 4 ezer ágy közt kellene állítani számukra magában a fővárosban.

Azonban hogy a törvény jelleme és nem az égalj hozza magával azon nagymérvű feslettségét, mely Kómában uralkodik, még szembetűnőbben bizonyítja ugyanazon törvény működése S t o c k h o l m b a n ; ott nincsenek eltúrt bordélyházak, s a város scandalizálva volna még csak a gondolatára is, hogy egyet engedélyezzen. Néhány évvel ezelőtt kettőt felállítottak, s a tény alig jutott tudomásra, midőn egy erényes népcsoport feltámadott s erőszakosan lerontá őket. „És mégis – mondja Taylor Bayard – Stockholmot tartják a legfeslettebb városnak Európában, s én azt hiszem teljes igazsággal. „Bécs fölül-múlhatja a házastársi hűtlenség mennyiségében, de bizonyára nem az általános kicsapongásban. Igen közel fele a hivatalosan bejegyzett szülötteknek törvénytelen, nem szólva semmit a házasságban született törvénytelen gyermekekről. A városban levő szolgálók, boltos-leányok és varrónők közül, nagyon bizton állíthatjuk, hogy száz közül alig tíz a ki szüz; a míg – mint fiatal svéd kéjenczek hidegen értesítenek – sok tisztességes szülőktől származott leány a középosztályból, nem sokkal jobb azoknál. A férfiak természetesen sokkal rosszabbak mint a nők, s magában Parisban kevesebb physical jelét láthatná a rendkívüli kicsapongásnak. Itt a korán letört fiatal embereknek és a szemérem nélküli vén bűnösök-

nek a száma megdöbbentő. Sóba, sehol nem láttam, hogy a kicsapongás oly nyílt és bevallott lett volna, s a hol mégis a látszólagos erkölcsösségnek sallangjai úgy megtartattak volna. Az éttermekben fiatal kéjenczek a pinczérnöket átölelve rendelik meg ebédjeiket, míg vén emberek pirulás nélkül teszik kezöket a leányok emlőire. Az ember nem csodálkozhatik ha hallja, hogy fiatal emberek, kik épen keresztül járták Berlinnek és Párizsnak ordaliáit, végre Stockholmba jutva, tönkre tették magukat.”

Fönnebbi átnézete a prostitúció különböző formáinak Rómában, kétségenkívülivé teszi, hogy a prostitúciónak erőszakkal való elnyomása vagy akadályozása, mely álhatatosan gyakoroltaték eddig a pápai kormány által, minden tekintetben sikertelen és káros; s ez, és hasonló kísérletek Spanyolországban, Ausztriában, Bajorországban, Parisban, Berlinben és Stockholmban bizonyítják, hogy a keresztyén púrismusnak erőszakkal kiirtani akaró elve nem az az elv, a mely szerint a prostitúcióval bánni lehet.

K o r m á n y i s z á m b a v é t e l é s s z a b á l y o z á s. Miután átnéztük mind a *laisser faire* mind az elnyomás politikájának hosszas kísérleteit, s miután kimutattuk, hogy a míg az egyik legalább is könnyítette a venerikus betegségek elterjedését, s egyáltalában semmit nem tett megakadályozására azon physikai elkorcsosodásnak, melyet a syphilis eredményez: ugyanakkor a másik a helyett, hogy gátolta volna, hatalmasan előmozdítá annak terjedését,

most még azon tényleges törekvések módszerét és eredményét kell megvizsgáljunk, melyek eddig a prostitúció ellenőrzésére, s az azzal kapcsolatban levő betegségek kiirtására, vagy legalább gyengítésére tétettek.

Már fentebb említettük, hogy a XIII-ik században Szent Lajos megengedte a prostitúciót Párizsban, miután hiába törekedett azt megsemmisíteni; de bár meg volt engedve, nincs rá bizonyágunk, hogy bárminő kórmányi felügyeletnek is alá lett volna vetve, kivéve azt, hogy a nők kényszerítve voltak foglalkozásuknak egy számukra kijelölt helyen való gyakorlására, és hogy e helyek csak nappal voltak nyitva. Este hat órakor bezárattak, „miután azt tapasztalták, hogy sok nő, a ki nem volt prostituta, oda ment éjjel, a mikor nem ismerték meg.” A szent Lajos által engedélyezett toleratio, időről időre módosítatva, főtartaték három századon keresztül. Fő célja volt a prostitúció gyakorlását bizonyos meghatározott helyekre szorítani, s kényszeríteni a prostitutákat, hogy bizonyos megszabott és felismertető öltözetet hordjanak. Azt gondolták, hogy ha a prostitúciót bizonyos határozott helyekre beszorítják, ez a társadalmi csapás, ha meg nem szűnik is, a lehető legkisebb botránkoztatására lesz a „tisztességnek”, melynek vallásos hitét azoknak pusztá létezése is már bántotta; s viszont az által, ha azokat a nőket kényszerítik, hogy törvényesen megszabott módok szerint öltözködjének, éles elválasztó vonal lesz

húzza köztük és becsületesebb nővéreik közt, egy olyan vonal, mely nyilvánosan kitüntetvén, hogy kik legyenek prostituták, ezeket megbüntette a társadalmi megvetetés ezen külső jele által, s ugyanakkor erős fékül szolgáljon azon nők kicsapongó hajlamai ellen, kik szívesen rávehetők volnának a prostitution, ha azt titokban gyakorolhatnák.

Szent Lajosnak kísérlete, hogy a prostitutákat bizonyos számukra kijelölt helyekre szorítsa, a melyek egészen külön voltak a magán lakoktól, úgy látszik hamar megghiúsított, miután 1367-ben új rendelet bocsáttatok ki, ismét bizonyos utcákat jelölvén ki a prostituták számára, kik a főváros minden részeiben elterjedtek, s a mely utcákra való visszatérésüket testi büntetés fenyegetése mellett követelte. De, a mint Duchatelet helyesen megjegyzi, a prostituták jelleme és alárendeltséget nem tűrő szelleme felőli teljes tudatlanságukat árulják el azok, kik azt hiszik, hogy őket ilyen egyszerű szabályzat által fékezni lehet. Ebben a tekintetben ép azok voltak a XIV-ik században, a mik ma. Újabb és újabb rendeletek szükségessé létele bizonyítja, hogy a törvény által kiszabott rendszabályokat rendszeren mindig áthágták.

Ez az eljárás, hogy a nőket bizony és meghatározott lakhelyekre szorították, úgy látszik általános volt Európában a syphilis rettenetes járványa előtt a XV-ik század végén. I. Johanna, Nápoly királynője 1347-ben elrendelte, hogy Avignon valamennyi pro-

stitutái egy számukra kijelölt helyre, az úgynevezett közös kicsapongás helyére vonuljanak, mely az augustinus szerzetesek conventjéhez közel jelöltetett ki. A le lieu public-be egyszer elhelyezett nőknek nem volt szabad onnat a városba bemenni. Azok, a kik nem engedelmeskedtek, első ízben megkorbácsoltattak, másod ízben pedig megkorbácsoltatás után száműzettek. Az épület egy kapus által őriztetek, ki a királynő rendeletéből a kaput zárva tartá, hogy senki be ne mehessen a főnöknő engedelme nélkül, ki évenként a tanácsosok által választott. Az akkori keresztyénség, mely a böjt és ünnepnapok megülésében, s a zsidók gyűlölésében állott, illendően gyakoroltatok még ezen intézetnél is. A királynő érdekes rendeletének két pontja a következő: „6. Nagy Pénteken vagy Húsvét napján a felügyelőnőnek nem szabad senkit az épületbe bocsátani, különben megkorbácsoltatik és bezáratik.” „9. a felügyelőnő egyetlen zsidót is az épületbe ne bocsásson s ha esetleg egy azok közül családság útján bejutott, és paráználkodék valamelyik leánnyal, az az ember bebörtönöztetik, hogy azután a város főterein megkorbácsoltassák.”

Hasonnemű külön intézet létezett Toulouseban is, IV-dik Károly által engedélyezve 1389-ben, s megerősítve VII-ik Károly által, ki egy külön törvényt hozott azon háznak visszaállítása és rendezése tárgyában, indítatva erre a toulousei jó polgárok kérelme által. Ezek ugyanis panaszkodtak, hogy

bizonyos rász alattvalók az épületet hozzájárulhatatlanná tették azon zavargások által, melyeket ott csináltak; s következőleg a jövedelem, melyet a város az ezen bordélyházban lakó nők, valamint az őket látogató férfiaktól kapott, s mely a város javára költetek, megszűnt. Ő felsége hallgatott kérésökre, és a házat ismét rendbe hozta. Narbonne városának tanácsa és lakosai hasonlóképp gyakorolták azon jogot, hogy egy *rue chaudeot* jelöljenek ki, mint a prostitúció lakhelyét. Berlinben is a közép koron át hasonló rendszer volt elfogadva; a nők bizonyos meghatározott utcákra és helyekre voltak szorítva. Az első *maison de joie*, a melyről tudomásunk van, a XV-ik századból való, s az a hatóság által engedélyezteték, mint a melynek egyik jövedelmi forrását képezte.

Mindezen intézmények között a legkiterjedettebbek, s rendszeresebbek voltak az úgynevezett mancebiák, melyek Spanyolországban a XV-ik század második felében kezdtek szerveztetni, mindenestre Amerika felfedezése és a mórok végleges kiűzetése előtt. Hatósági rendeletek bizonyítják, hogy a nyilvános prostitúció rendezése régi dátumú és általános volt Andalusiában; mancebiák léteztek nem csak az arab Spanyolország két fővárosában, hanem több más nevezetes városokban is, a melyenek Malaga, Loja, Ronda, Alhatna és Marbella. Malaga elfoglalása után 1487-ben, a katolikus királyok a mancebiákat a fentnevezett városok-

ban, mint értékes vagyont Alonzo Janez Fajardónak adományozták, növelvén később az ajándékot az azután elfoglalt városok mancebiáival. A szerencsés kegyen ez egyszersmind felhatalmaztatott, hogy hasonló intézeteket állítson a királyság különböző részeiben, „a nélkül hogy bármely hatóságnak jogában állna őt ezen privilégium használatában gátolni”. Mint Toulouseban, Narbonneban és Berlinben is, az ezen intézetben lakó nőknek fizetniök kellett azért, hogy foglalkozásukat ott gyakorolhatták. A prostitutio szabályozásának ezen rendszere csakhamar kiterjesztetek déli Spanyolország városaira, valamint a partvárosokra is. A legtöbb az ilyen épületek közül a városon kívül volt; azonban a Fajardónak adott engedély után, volt egy 100 nőt magában foglaló híresebb ház, a város falain belül.

A mancebiák igazgatását rendesen egy férfi vitte, ki a ház atyjának neveztetek, a hatóság vagy a tulajdonos által neveztetett ki, s meg kellett esküdni hivatalosan a mancebiákra vonatkozó rendeletek megtartására, melyek a nőket meglehetősen protegálták. Az igazgató állomás úgy látszik jövedelmes volt, és többen concurráltak érte. Mindenik nő, mielőtt az épületbe felvétellett volna, gondos orvosi vizsgálaton ment át, s később is, midőn szükséges vala. A salamankai mancebiákban egy a városi tanács által alkalmazott sebész vizsgálta meg a nőket minden héten. Ezen mancebiák igen nevezetes intézvények voltak, semmit sem hasonlítva más egyéb, a

prostitutió végett felállított intézetekhez. Egy francia, Antoine de Lalang, ki 1501-ben Spanyolországban járt, meglátogatta a valenciai mancebiát, és egy sajtóságos érdekes képet hagyott fen a helyről, a mely egy egész kis gyarmat volt. Mint az avignoninak, ennek is csak egy bejárata volt, egy kapus által őrizve. Az épületnek három vagy négy utczája volt, tele kis házakkal, melyekben a prostituták laktak, kik gazdagon öltözve éltek ott, s voltak vagy két-három százan. Hozzá tehetjük, hogy a régi gyakorlat módja szerint „a papság megkövetelte a maga tizedét még a kicsapongástól is. Az egyház nem feledé el régi előjogát, és a clerus semmit sem veszített ezen sajtóságos conventek alkotása által.”

Nézzük most már mi eredménye lett azon törekvéseknek, melyek a prostitutiót meghatározott helyekre szorítani, és rendes szabályozás alá vetni igyekeztek. Láttuk, hogy Párizsban a szent Lajos által behozott toleratio kezdetétől a XV-ik század második feléig, a terv, melyet ő és utódai elfogadtak a prostitutáknak egy helyen való tartására, újra és újra legyőzetett, úgy a hogy a kísérlet, hogy azt keresztül vigyék, nem eredményezett egyebet, mint állandó küzdelmet a rendőrség és a prostituták közt, a mely küzdelemben bár ez utóbbiak sok hányattást, nyomort, ínséget szenvedtek, de az azért semmit sem tehetett arra nézve, hogy akár a prostitutió terjedését fêkezze, akár azt meggátolja, hogy a párizsiak a prostitutákkal ne találkozzanak a város min-

den részében. A nők folytonosan keresztül törtek a számukra megszabott határokon, és a titkos prostitutio kijátszá a rendőrség minden hatalmát a megsemmisítésben.

Midőn a XV-ik század végén a syphilis egy rettenetes és gyorsan terjedő ragály alakjában meglátogatá Európát, a párizsi parlament tagjai annyira megrémültek, hogy e miatt szintén eszüket veszték. Egy rendelet adatott ki 1496. vagy 97-ben, hogy mindazok, akár férfiak, akár nők/kik nem állandó lakosok Párizsban, s a betegséget megkapták, a várost 24 óra alatt elhagyják és haza menjenek; hogy a város mindazon lakosai, kiknek ott lakásuk van és a betegségben szenvednek, lakásaikba vonuljanak 24 óra alatt, és a házból se éjjel, se nappal ki ne lépjenek; hogy azok, akiknek lakásuk nincs, forduljanak a hatósághoz, s az gondoskodni fog elkülönítésükről; hogy senki, ki a betegségben szenved, ne merjen társalogni vagy érintkezni másokkal a városban stb. Az engedelmeskedés mindezen és más hasonló parancsoknak, súlyos büntetés terhe alatt meg lőn hagyva; de miután eredményök még se lett, a párizsi prefectus 1498. június 25-én egy új rendeletet adott ki, lényegileg az előbbit ismételvén és súlyos büntetéssel fenyegetvén a nem engedelmeskedőket. Ezen elnyomási rendszabályok, vonatkozással a rettenetes betegségre, mely most a prostituóval kapcsolatban tekintetett, félretétették a régi rendszabályokat annak ellenőrzésére vonatkozólag,

míg végre egy királyi rendelet által 1560-ban a toleratio fölfüggesztett, s a prostitúció minden helye az egész Franciaországban betiltattak. Hogy mik voltak indirect eredményei a prostitutionális helyek fölállításának és azok szabályozásának Toulouseban, Avignonban, Narbonneban és más francia városokban, nincsenek rá adataink, de mint más helyeken, úgy itt is igen valószínű, hogy az a rendszer hatalmasan közremunkált az annak alávetett nők lealsodásának megszilárdítására és megörökítésére, s hogy ugyanakkor előmozdítá a titkos prostitúció különböző módjainak kifejlését. Hogy ez volt az eset Berlinben, azon állítás bizonyítja, hogy a míg a városi hatóság protegálta azon nőket, kik felügyelet alatt voltak, s a kik a jövedelmet szaporították, ugyanakkor a legnagyobb szigorral üldözte a titkos prostitúciót, tekintet nélkül az abba belekeveredett nők társadalmi helyzetére. „A fürdő-házak, melyek ez időszakban nagy számmal voltak Berlinben, gyakran átkutatattak a hatóság által. Ezek voltak a gazdag és előkelő osztályok kéjenczeinek s a gyanús hírnevű nőknek találkozó-helyei, hol a kicsapongást élvezték. Időről-időre, addig becsületes hírű nők lőnek ott letartóztatva; s ha bebizonyított, vagy ha csak gyanús volt is, hogy prostitúciót gyakorolnak, megbüntettettek és a városból kiűzettek. A házasságon kívüli együttélés is úgy tekintett mint közönséges prostitúció, és határozottan tiltva volt. Egy törvény kijelenté, hogy azon személyek, kik az egy-

ház kötése nélkül élnek együtt. Berlinből kiűzesenek.”

Spanyolországban a mancebiák felállítása után mind a közerkölcsiség követelése, mind a hatóságok érdeke, kik jövedelmet húztak azon intézetekből, mind ez egyes intézetek atyáié, kik rendszeren jelentékeny befolyású egyének voltak – közreműködtek arra nézve, hogy a titkos prostitúció a lehető legnagyobb szigorral kiirtassék. „Sevillának rendeletei határozott kifejezésekben nyilatkoztatják, hogy csak közös nők gyakorolhatják a prostitúció helyeit. Ez eléggé bizonyítja, ha különben tények nem bizonyítanak is, hogy a nyilvános prostitúció rendezése után is még mindig voltak egyes helyek, a hol a titkos prostitúció gyakoroltaték. Tényleg be van bizonyítva, hogy voltak találkozási helyek, úgy nevezett kolostorok (monasteries), a hol a fesslett életű nők összegyűltek. A hely tulajdonosnője az abbásnő nevet vette fel, és díjazásban részesült conventjének látogatóitól. Ezen titkos házak voltak találkozási helyei a férjes nőknek és a fiatal leányoknak. Ezek voltak templomai az eltitkolt kicsapongásnak s legbiztosabb menhelyei a kerítőnőknek.” Hozzá tehetjük, hogy ezek a helyek oly számosan voltak, hogy szükségesnek találtatott külön büntetéseket szabni mindazokra, kiké az üzlet volt, mind azokra, kik annak fen tartására közreműködtek. „Minden leány vagy férjes asszony, a kit valamelyikén az ilyen gyanús helyeknek ott kaptak,

súlyos pénzbírságot fizetett s két korbács-ütésben részesült nyilvánosan. Az abbásnő 50 korbács-ütést kapott az első alkalommal; százat másodsor; és ha harmadszor is rajta kapatott volna, orra levágnák, és így megcsonkítva a városból csúfosan kiűzetett.” Már fentebb említettük, hogy a prostituták felügyeleti módjának egyik fő-vonása volt, hogy kényszerítették őket miszerint bizonyos meghatározott színű és alakú ruhát s ékességeket viseljenek, mint amely egyfelől megbélyegzé őket közmegvetéssel, s másfelől megkülönbözteté más tisztességes asszonyoktól. Az azonban üres képzelet volt, hogy az ilyen jegyek viselésére való kényszerítés vissza fog tartani sok „tisztességes” nőt a kísértés széleitől s hogy a nők kik azon széleket a jegyek nélkül átlépték, azonnal fel fognak fedeztetni; s hogy a prostituták kibélyegzett állatokká tétetvén, ez által egyfelől méltó büntetésben részesülnek, másfelől ugyanaz valami csodálatos úton elő fogja mozdítani a közerkölcsiséget. Az avignoni szabályozásnál 1347-ben Johanna királynő rendeli, hogy „azon célból miszerint a prostituták felismerhetők legyenek, egy *aiguillet* (szalag a kar körül) viseljenek; és ha valamely leány, ki már egyszer bűnbe esett, óhajtja folytatni gonosz életmódját, a rendőrszolga megfogván őt kezénél fogva, keresztül vezeti a városon dob-szó mellett, a veres *aiguillet*tel vállán s azután elhelyezi ott-hon, a kicsapongás nyilvános helyén.” 1360-ban Paris szabad életű nőinek megtiltatott, hogy bizonyos

megnevezett öltözéki czikkeket viseljenek, oda számítottván az ékszerek és gazdag ruhák is; 1420-ban ezen tilalom megújították; 1389-ben VI, Károly felhatalmazta Toulousenak örömlányait, hogy úgy öltözhetnek, a hogy nekik tetszik, oly föltétellel, hogy egyik karjuk körül a ruhájokétól különböző színű szalagot viseljenek. 1426-ban a párisi parlamentnek egy új határozata megtiltja, hogy a prostituták szalagokat, vagy más olyan diszítványeket viseljenek, a minőket akkor a nemesség leányai viselének. A hatóság által kijelölt megkülönböztető jelmez a különböző időkben különböző vala. IV. Henrik uralkodása alatt az egy aranyozott ércz derék-övből állt. Sevilla rendeletei (1526-ban kiadva) a következő szabályzatot tartalmazzák: „Minden ágyasnak, a papokénak különösen, továbbá a gyanús vagy botrányos életű nőknek tiltva van hosszú ruhát, fátyolt, vagy bármely olyan ékességet viselni, a minőt becsületes nők hordanak.” Ugyanezen rendszabály van kiterjesztve azon közös nőkre „qui courent le monde.” Bölcs Alfonz törvényei előbb egy sáfrány-színű fej-éket rendeltek a prostitutáknak számára, mint megkülönböztető jelt, de miután ez elégtelennek találtatott, meghagyták, hogy fejükön tündöklő toll-bokrétát viseljenek, ruháik elkobzásának és 50 mára védi fizetésének büntetés terhe alatt. Ugyancsak meg volt nekik tiltva, hogy arany ékszereket, gyöngyöket és selyem ruhát viseljenek, s hogy általában úgy öltözködjenek, mint a maga-

sabb osztályú nők. Továbbá a szabad életet gyakorló nőknek meg volt tiltva, hogy magukat közköcsikban vagy hintókban mutassák, vagy hogy a templomban a térdepeléseknél vánkosokat vagy szőnyeget használjanak. A mancebia lakóinak öltözete Salamancában sárga köpeny volt a derék fölött. Azok, kik másként öltöztek, 300 maravedi fizetésének és ruháik elkobzásának voltak alávetve.

Minden a prostituáltakra vonatkozó határozatok közt – jegyzi meg Duchatelet – azok, a melyek öltözetükre, ékességeikre és az őket megkülönböztető jelvényekre vonatkoztak, hajtattak végre legszigorúbban. Egy sajtósoros árverelési sorozat van följegyezve Parisban 1427-ből, azokról a tárgyokról, a melyek lefoglaltattak az öltözéki tilalmat áthágó prostituáltak lakásán. A sorozat említést tesz selyem ruhákról, ékszerekről, övekről, arany és ezüst gombokról, prémekről stb.

Minden azt látszik mutatni, hogy ezen kényszerítő törvény sokáig érvényben volt, miután hasonló eladások történtek 1746-ban, 1754-ben, 1758-ban, 1760-ban, 61-ben, 62-ben és 64-ben. És mégis mily hiábavalók voltak mindezen törekvések, mily gyümölcstelenek mindazon fosztogatások, bántalmak és szenvedések, a melyeket okoztak! A gyakoriság a melylyel ezen nők öltözetére vonatkozó rendeletek megújítottak, eldöntőleg bizonyítja, hogy azok soha sem tartattak meg, tehát nem lehetett őket végrehajtani. S hogy ez az eredmény nem a rendőrség

hanyagságának tulajdonítandó be, azt eléggé bizonyítják a gyakori eladások. A valódi ok benső lehetlenségében rejlik annak, hogy oly rendeletek megtartására szorítsanak nőket, a melyek egyenesen megtámadják néhányát azon igen erős érzelmeknek, és ösztönöknek melyek a nőt lelkesítik, akármi legyen annak foglalkozása vagy társadalmi helyzete. Innen, a míg a kísérlet ezen rendeletek végrehajtására, azokkal együtt, a melyek igyekeztek a nőket bizonyos helyiségekre szorítani, Berlinben, Parisban és a főbb spanyol városokban mindig megghiúsult, az ugyanakkor rendkívüli lökést adott a titkos prostitúciónak és hasonló eredményeket hozott létre azokhoz, a melyek Rómában tapasztalhatók, azzal a különbséggel, hogy mivel amazoknál az alkalmazott elnyomás kisebb erejű és kevésbé állandó vala mint az örök városban, ez eredmény is kevésbé rettenetes.

Azon szabályzatoknak, melyeket eddig áttekintünk, főként két céljuk volt: a prostitúció gyakorlatát meghatározott bizonyos helyre korlátozni és a prostitutákat törvény által meghatározott öltözet viselésére kényszeríteni. Bár ezen szabályzatok sokkal kevésbé sértették meg a nőknek érzelmeit, mint azok, melyek most a continensen divatban vannak, mégis, a mint láttuk, azoknak folyvást és sikeresen ellenálltak. Mennyivel nagyobbak kell lenni most az ellenállásnak, olyan kényszerítő szabályokkal szemközt, a melyek nemcsak bántóbbak és gyűlöletesebbek, de a melyekre valóságos iszony-

nyal tekintenek azok, kik azoknak erőszakkal alávetvén.

A prostitútkra vonatkozó mai rendszabályoknak főként az a céljuk, hogy a syphilis terjedését gátolják vagy kevesbítsék, és azon prostitútat, kik betegeknek találtnak, orvosi ápolás alá vegyék. Azon rendszabályoknak, a melyek szigorúan gyakorlatban vannak Párizsban, Berlinben, Brüsszelben és egyéb kontinensi városokban, főbb jellemvonásaik lényegileg ugyanazok; s így egyszerűen elégnek tartjuk, ha a párisi rendszert ismertetjük meg.

Egy külön hivatali osztálynak, az úgynevezett Bureau des mœursnek a kötelessége a prostitútióra vonatkozó rendszabályok végrehajtása. Ezen hivattal összeköttetésben van egy rendőrségi testület, az úgynevezett „felügyélők” vagy „cselekvő hivatalnokok,” állván 24 felügyelőből, három magasabb tisztviselő vezetése alatt. Ezen testületnek kizárólagos kötelessége felügyelni a prostitúció helyeire Párisban és a külvárosokban, s ugyanakkor kikutatni a titkos prostitútiót gyakorló asszonyokat, valamint azokat is, kik a titkos prostitútióra segédkezet nyújtnak. A rendetlenségek elnyomása, melyeket a prostitúció nyilvános helyeken idéz elő, egy más hatóság körébe tartozik, s abban ezek ritkán segédkeznek.

A bureauval összeköttetésben álló egészségügyi osztály, mely 1828-ban szerveztetett úgy, a hogy most áll, ügyel fel a nők egészségére s e célból egy 10 gyakorló orvost és 10 segédet magában foglaló

orvosi kart használ. Ez uraknak kötelessége orvosilag megvizsgálni valamennyi felügyelet alatt álló nőt. A nők jelentékeny része közvetlenül a letartóztatás után vizsgáltatik meg a rendőrség hivatalos helyiségében. Mindazok, a kik betegeknek találtnak, azonnal a Szent-Lázár kórházba küldetnek s ottfogatnak gyógyítás végett. Ha kigyógyultak, újra elkezdhetik foglalkozásukat, az alább említendő feltételek teljesítésével.

Minden, a rendőrség és egészségi felügyelet alatt álló prostituták, ha a 16-ik évet elérték, a *B u r e a u des m o e u r s*-nél bejegyeztetnek. Azok, a kik rendes bordélyházakban laknak, *filles des maisons*-nak neveztetnek s orvosi vizsgálaton kell keresztül menniök, hetenként egyszer, abban a házban a melyekben latnak. Azok akik önmaguk által ellátott lakásban élnek, vagy a rendőrség engedelmével bérelt bútorozott helyen laknak, *filles à carte*-nak neveztetnek, s tartoznak magukat jelenteni a felmentő hivatalnál minden 15 napban, orvosi vizsgálat végett. Ezen nők mindenikének van egy *c a r t e j a* (kártyajegy), a melyet magával visz, s mely a vizsgáló orvos által minden alkalommal láttamoztatik, s mely ennél fogva mintegy egészségi bizonyítvány gyanánt szolgál. A kártya hátuljára vannak nyomva a következő szabályzatok, a melyekhez ő alkalmazkodni tartozik.

A kártyával ellátott közös nők tartoznak jelenteni magukat a felmentő hivatalnál vizsgálat végett legalább is minden 15 napban egyszer.

Tartoznak előmutatni kártyájukat a rendőr tisz-

tek és hivatalnokok felszólítására minden alkalommal. – Nem szabad nekik a kicsapongásra nappal csábitniok, vagy a főbb utczákon sétálniok, csak félórával azután, hogy a lámpák meggyújtattak, vagy az év bármely szakában 7 óra előtt, vagy 11 óra után este.

Egyszerűen és illedelmesen legyenek öltözködve, hogy a figyelmet magukra ne vonják ruháik gazdagsága, feltűnő színe, vagy különös divata által.

A hajnak mesterséges ékesgetése tiltva van.

Szorosan tilalmaztatnak nőkkel vagy gyermekekkel levő férfit megszólítani, vagy hangos és sürgető megszólítást intézni akárkihez.

Semmiféle ürügy alatt nem szabad magukat ablakjaiknál mutogatniok, melyeknek örökké csukva és függönyökkel ellátva kell lenniök.

Szorosan meg van nekik tiltva, hogy a gyalogjárdán álldogáljanak, csoportokat képezzenek vagy csoportban sétáljanak, vagy föl és alá kis helyen, vagy hogy megengedjék, miszerint férfiak csatlakozzanak hozzájuk vagy őket kövessék.

A templomok és kápolnák melléke, 25 yardnyi távolságban, a fasorok s a Palais Royal, Tuillieriak s Luxembourg kertjei és bejáratai továbbá a Jar din des Plantes nekik tiltva vannak.

A Champs Elysées, az Invalid Terrace, a Boulevardok külső része, a rakpartok, hidak s a kevésbé látogatott és sötétebb helyek szintén tiltva vannak.

S különösen tiltva van nekik nyilvános épületeket vagy magánházakat meglátogatni, a hol a titkos

prostitució könnyítették, vagy tables-d'hotoban részt venni, kosztos házaknál lakni vagy látogatásaikat az általuk lakott város-résznél kiebb terjeszteni.

Hasonlókép, szorosan meg van nekik tiltva lakásukat valamely nőcseléddel vagy más leánynyal megosztani, vagy ellátott lakást birni engedély nélkül.

Az ilyen közös nők tartoznak óvakodni mindentől; a mi által szomszédjaiknak vagy az elmenőknek panaszra adhatnának okot.

Azok, a kik a fentebbi szabályzatokat áthágják, a hatóság szolgálainak ellenállnak, vagy hamis neveket és címzeteket dictálnak be, a büntény súlyához mért büntetésnek teszik ki magokat.

Azt hisszük, akárki, ha áttanulmányozza ezen szabályzatokat, hajlandó lesz előre feltenni, hogy az azoknak alávetett nők minden hatalmukban levő eszközökkel igyekezni fognak azokat kijátszani és azoknak ellenállni. Akár egészségesek, akár betegek kénytelenek magukat alávetni meghatározott időközönként egy oly vizsgálatnak, a mely a legtöbb esetben annyira lealázó és visszataszító, hogy amint a rendszernek nagy védelmezője maga Duchatelet állítja, igen sok nő a felmentő hivatalhoz a legbensőbb iszonynak bizonyos nemével közelít. Ehhez legközelebb állónak tartjuk kihívó voltában azon rendeletet, mely megtiltja a fille à carte-nak, hogy table d'hotelban részt vegyen, s azt alig kevésbé zsarnokinak, mely azt tilalmazza, hogy egy nőcseléddel vagy más leánynyal lakását megosztza. Hogy

mennyire hajlandók a prostituáltak öltözetüket rendőri szabályzat szerint alakítani, láttuk már főtebb; a miután láttuk azt is, hogy mily sokáig és mily háta-zottan ellenállottak mindazon törekvéseknek, melyek őket Parisnak meghatározott helyeire igyekeztek szorítani, könnyen érthetjük érzelmeiket és elhatározásukat azon rendszabályokkal szemben, melyek megtiltják nekik a közeledést a leglátogatottabb sétahelyekhez, magát a Jardin des Plantest is oda számítva. Hogy bizonyosan küzdeni fognak, a mint csak erejükben áll, ezen gyűlölt rendszabályok kijátszására, azt elég biztosan meg lehet előre mondani; hogy csakugyan küzdenek s olyan mértékben, a mely ezen rendszabályokat a fölöslegesnél is rozszabbá teszi, a hiteles tények egész sorozatából bizonyítható be, a melyek közül néhányat idézni fogunk. A prostituáltak, kik a rendőrséget kijátszani igyekeznek, két osztályból állanak: azokból a kik titkos prostitutiót gyakorolnak s a kiket a rendőség, még nem tudott rajta csípni; s azokból, kik már egyszer bejegyezve levén, nem tartják meg a szabályzatokat. Ezen mindkét osztálybeli nőket a rendőség folytonosan kutatja, vágyván őket rajta érni a csábítás valamely tényén vagy más egyében, a mely elég jog-igényt adna letartóztatásukra. A leányok, valamint azok is, kik elősegítik Őket foglalkozásukban, minden lehető mesterséghez folyamodnak, hogy kijátszák üldözőiket. Nevöket gyakran változtatják; a gyengének és elnyomottnak legközönségesebb

fegyverei, a hazugság és kétértelműség, bőven használtatnak. Van a nőknek egy a cselben és ravaszságban kitűnő osztálya, – az u. n. les marcheuses – a kiket méltán nevezhetünk két lábon járó hazugságoknak, s kik éppen azon rendszer által teremtettek, a melynek ledöntésén munkálkodnak. Ezek a nők többféle functiót végeznek, s azok közt a d u e n áét is. Karjukra veszik a legifjabb és legszebb leányokat s egyenesen felajánlják őket a járókelőknek, a míg a lakás közelében sétálgatnak. Minél szigorúbb és követelőbb a rendőrség, e nők annál jobban nyernek fontosságban; s így, mint a tapasztalás mutatja, számuk gyorsan növekedik.

Ha a közös nőknek megtiltják ma, hogy a Boulevard bizonyos részén vagy valamely látogatott sétahelyen megjelenjenek, holnap bizonyos hogy ott fognak lenni valamelyik marcheuse-nek a karján, feltűnővé tevéen magukat komoly és szemérmes külsőjük által. A prostituáltak „alsóbb osztályainak” megvan a magok methodusok az elrejtődzésre, nevezetesen azok a nők, kik a Parisba szállásolt katonákat követik, egy vagy két napot hetenkint valamely mosónőnél vagy a gyárakban dolgozva töltenek. Duchatelet mondja, hogy egy bizonyos házban több ízben gyanús rendetlenség fordult elő, melyet a rendőrség többször igyekezett elnyomni, de az ott levő leányok mindig ügyesen eltűntek, a mint észrevették, hogy jönnek értők; egy alkalommal a rendőrség a

„cselekvő hivatalnokokkal” együtt körülfogta a házat, hogy minden kifelé történő menekülést meggátoljon s még se ment semmire. Mindazáltal a leányok megtaláltattak, egy ingben, a kert különböző részeiben számukra elkészített lyukakból leسلkedve ki, melyeknek nyilasuk fa-ágakkal, karókkal ós szalma-kévékkel volt betakarva. A 16 éven alóli leányok vagy a még fiatalabbak különösen sok bajt adnak a hatóságnak. Ezek igen nagy gonddal elkerülik a prostitúció rendes házait, a hol a cselekvő hivatalnokok igen könnyen rajok bukkannának, hanem a titkos házakat keresik fel, melyeknek kezelők ezer utat találnak arra, hogy üzletük valódi természetét elrejtsek s oltalmazhassák magukat a rendőrség ellen. Ezek mint tej árulókat, ruhakészítőket vagy varrónőket fogadják ezen fiatal kicsapongókat, prostituáltatják őket valamely zártabb helyen, vagy pedig egy vagy más ürügyyel, egy kis skatulyával a hónuk alatt, elküldik azokhoz, a kiktől rendelést kaptak rájuk nézve. Egyik legerősebb indok a titkos prostitúcióra az a törekvés, hogy a rendőrség elöl elrejtssenek fiatal leányokat, kik még alig nőitek túl a gyöngye gyermekségen, s a kik ennél fogva nagy áron adatnak el azon romlott lényeknek, kik őket keresik. Meggondolván törvényeink szigorát – mondja Duchátelet – azok ellen, kik megfertőztetnek egy leányt, mielőtt az a választás korát elérte volna, s az azokra szabott szigorú büntetéseket, kik az ilyen idő előtti kicsapongást előmozdít-

ják, az olvasó könnyen fogja érteni, hogy a titoktartás egyaránt mindeniknek érdekében állván, a véték rájuk bizonyítása, hogy az elég meggyőző legyen, egy nyilvános törvényszékre nézve, szinte lehetetlen, s innen, a mint Duchatelet méltán panaszkodik, ezen fiatal teremtések a legnagyobb rombolói a közérkölciségnek és egészségnek. S ismét a nők más két osztályára, az u. n. *femmes galantes* és *femmes à parties-ra* vonatkozva, ugyanazon szerző mondja: „Senki sem fogja tagadni, hogy ezen nők valószínűs prostituták; gyakorolják azt a foglalkozást; több komoly betegséget és végzetes gyengeségeket terjesztenek, mint a többiek mind; vagyont és egészséget pusztítanak, s úgy tekinthetők mint a társadalom legveszélyesebb lényei. S mégis a rendőrség nem foghatja el őket s nem bánhat úgy velők mint prostitutákkal. Valamennyinek saját lakása van; adót fizetnek; külsőleg az illem minden szabályát megtartják; minden politikai jogaikat gyakorolják; lehetetlen megtagadni tőlök azt a tekintetet és óvakodást, melyben a tisztességes magán nők részesülnek; s következőleg nem csak a rendőrség keze, hanem minden egészségi felügyelet alól kimenekülnek”.

Valóban a ruse és csalás minden képzelhető neme gyakorlatban van, hogy a titkos prostitutiót felfödöztetés nélkül gyakorolhassák. A következő, egy év lefolyása alatt észlelt adatok nagyon erősen bizonyítják ez állítást. Két nő kiadta magát bábának, lakást vettek maguknak Paris különböző részeiben

s azt mondván, hogy házaikban a szülésből üdülő nők laknak a megerősödés idejéig, ezen álarcz alatt folytatták nyereséges keresetüket a titkos prostitutióval. Az ezek által szolgáltatott egyik fiatal áldozatnak az ára 500 frank volt. Egy másik nő f o g h ú z ó n a k hirdeté magát s dicsekedett vele, hogy a legnagyobb fájdalmat, mintha csak varázslattal, megszünteti. Mindig csak ezen hivatalos nevével keresték meg, s a fiatal áldozatok, valamint az amateur-ök is, soha se mentek hozzá a nélkül, hogy állkapczájuk erősen felkötve s arczuk igen nagy szenvedést kifejező lett volna. Egy vén asszony kegyes, jótékony nőnek öltözve, kezüknél fogva vezetett két vagy három szerényen öltözött kis leányt, kik nyílt modoruk, kecsük és gyöngéd nemességük által mindazokat érdekelték, a kik csak őket látták. Azon ürügy alatt, hogy segélyt kér számukra, ezen gonosztevő magán-vendéglőkbe vezette őket s különösen oda, hol gazdag angolok laktak, kiknek hajlamait ő ismére. Üzletét oly jól el tudta rejteni, hogy mindazok tisztelték, a kik csak látták. Két más ilyen személy azt állította, hogy felfogadási hivatalt tart mindkétnemű cselédek száráára. A nyomozóknak, ha jöttek, azt mondták, hogy a fiatal leányok, kiket ott találtak, „femmes de chambre” (szobaleányok), kik szolgálati helyeikre csak néhány nap múlva mehetnek és addig e nők házaiban maradtak. Egy m a i s o n t o l e r o e tulajdonosnője, midőn visszavonult, vendéglőt nyitott, melyben t a b l e d ' h o t e volt, a hová csak

bizonyos h a b i t u é k (rendes vendégek) fogadtattak; ez úton elpalástolta, hogy ez tulajdonképen nem volt egyéb mint prostituáló hely, melynek létezéséről senkinek sem volt a legkisebb gyanúja sem. „De a leggyakrabban az által kerülik ki a rendőrség figyelmét a titkos prostitutiót előmozdító nők, hogy engedélyt nyernek különböző foglalatosságok folytatására; p. o. egyszerűen a harisnyakötő, női szabó, divatárus, mosónő stb. címeket veszik fel. Sokan nem fogadnak el férfiakat házaiknál, hanem egy vagy más ürügy alatt a fiatal lányokat küldik azok lakására, kik kívánják. Kevés kivétellel a toilette cikkekkel kereskedők mind ügyes kerítők és a titkos prostitutió tevékenyebb előmozdítókat nem talál. Nem lehet elég gyakran ismételni, hogy jelenleg néma maisons tolerées-ben rontatnak el a leányok, hanem a maisons clandestines-ben (titkos házakban), hová cselszövény vagy erőszak által vonattak be, csábítatnak el, készíttetnek és képeztetnek a kicsapongás- és prostitutióra.” A nagy feladat, melyet a prostitutió ellenőrzésének megkísérlésével foglalkozó francia hivatalnokok mindenk felett elérni kívánnak, abból áll, hogy az elismert bordélyházak számát növeljék és a prostitutió gyakorlását csupán e házakra szorítsák; de e dolog kivitele épen az, minek a prostituták leghatározottabban ellenállanak. Duchâtelet egy érdekes fejezetben. „A prostitutióknak bizonyos eltűrt házakra (vagy épületrészekre) való szorításáéról, történetét

adja a rendőrség sokszor ismételt és mindig megkísértett kísérleteinek a célból, hogy megakadályozza miszerint prostituták ilyen magánházakban lakjanak. Mindazon okok, melyek befolyanak arra, hogy a tisztességes nők szeretik a szabadságot és függetlenséget, a prostitutákat is lelkesítik; sőt ezen okok ő nálók hatalmason erősíttetnek oly mellékokok által melyek kizárólag ő reájok tartoznak. A gyűlölet, melyet az eltúrt házak tartói iránt éreznek, azon lehetőség, hogy – ha magánlakásuk van, – betegségük esetében kivonhatják magukat a kormány örökdedése és felügyelete alól; a remény azok által táplálva, kik egészségesek, hogy könnyebben kicsusszanhatnak a büntetés alól, melynek kiteszik magukat azáltal, hogy nem vetik alá magukat a gyűlölt orvosi vizsgálatnak; azon lehetőség, hogy elfogadhatják vagy visszautasíthatják azt, a ki hozzájuk közeledik, és a kiváló oltalom, melyben házigazdáik és gazdasszonyaiktól részesülnek, kik gyakran lakással, étellel, sőt még ruházattal is ellátják őket hitelben: mindezek együtt véve igen hatalmas okok, melyek arra ösztönzik e nőket, hogy végtelesen főlebb becsüljék az u. n. maisons garniekben való éleést, daczára a roppant nagy árnak, melyet fizetniök kell, mintsem alárendeljük magukat az eltúrt házak tulajdonosnője önző uralmának, s a rendőrség és orvosok rendszeres felügyeletének, mely alól ezen házakban kimenekülni lehetetlen. Hogy megvilágosítsuk a rendőrség által a végre tett kísér-

letek sikertelenségét, hogy a prostitutákat a maisons to l e r é e-k lakóivá tegyék: két vagy három feltűnő esetet említünk meg. Miután többszörös kísérlet tétetett, s mindannyiszor sikertelenül, arra nézve, hogy a maison garnie-kat a prostitutáktól kitisztítsák, a rendőrség 1823-ban egy kétségbeesett erőfeszítést tett, melynek jelentékeny eredménye lön: tönkre tett sok kisebb magánlakok bérbeadóját s komolyan elkésérített közülök igen sokat. Ezek egy erélyes kérvényt adtak be, követelvén a jogot, hogy szobáikat „kisasszonyoknak” kiadhas-sák, s az izgatottság, melyet az egész dolog szült, rövid időn lecsillapodván, a dolgok kényszerítő ereje a rendőrség buzgalmát sikertelenné tette, s a maisons garnie-k újra megnépesültek lakókkal, csak úgy mint annakelőtte.

1828-ban egy új préfect, ki igen buzgó barátja volt a rendnek, megtiltotta a prostitutáknak, hogy a Palais-Royalba menjenek vagy az utczákon sétáljanak. Tilalma nagy mértékben kivívta az engedelmességet, s ezen siker által felbátorítva felélesztette a Lenoir által 1778-ban kiadott rendelet 5-ik cikkelyét. E cikkely, mely határozottan megtiltja a vendéglők és bérházak tartóinak, hogy prostitutáknak szobát adjanak ki, é3 fenyegeti e törvény áthágóit, hogy 500 livre büntetés alá esnek, igen szigorúan hajtattott végre, és az volt az eredmény, hogy mindazon leányok, kiket háziasszonyaik nem tudtak elrejtteni, vagy a kik maguk nem tudták jól

eltitkolni valódi jellemüket, a házakból kiűzetvén, az utcára jutottak és kényszerítve voltak arra, hogy a corps-de-gards-nál keressenek menhelyet, ha már előbb oda nem vitettek az őrcsapatok által, kik felszedték őket a kapuk alatt vagy a középületek folyosóin. Miután így a rendőrség teljesen felsült, először az által, hogy a prostitutákat elűzte az utcákról, másodszer olyan rendszabályokat fogadván el, melyek ismét az utcákra hajták őket, a tilalmazó rendeletek végrehajtása fel lőn egy óra függesztve, a végből, – hogy mint mondták – legyen e nőknek idejük a maisons tolerées-be való elhelyezkedésre. Alatta értették, hogy a hó letelte után a kiltó eljárás ismét kezdetét veendi, de ekkor sem azonnal, hanem fokonként, először csak a legrosszabb hírben álló házakon kezdvén a dolgot. Tényleg azonban eléggé világos, hogy igazában semmit sem tettek, mert a következő évben az új préfet úgy igyekezett a bajon segíteni, hogy a prostituták által rendesen lakott maisons-garnie-k birtokosainak azon alternatívát adta eléjük: vagy tagadják meg azok befogadását, vagy változtassák lakjaikat mairons tolerées jellegüekké. De ez a kísérlet is épen úgy meghiusult, és a mint Duchatelet megjegyzi, egy tekintet azon tapasztalatokra, melyeket a rendőrség gyűjtött, teljesen megszilárdítja azon meggyőződést, hogy haszontalan az administratiónak minden intézkedése arra nézve, hogy meggátolja a prostitutákat a maisons garnie-k-ban való lakásban

vagy abban, hogy ott ép úgy bujálkodjanak, mint a maisons tolerées-ben. Hozzáteszi: úgy látszik, hogy bebizonyul, miszerint a prostituáltak használatára be rendezett maisons garnie-k ép oly kikerülhetlenek egy oly városban mint Paris, mint maguk a prostituáltak.” Valóban oly nagy a leányok vonakodása az eltúrt házakba való belépéstől, hogy sokan az ilyenek tulajdonosai közül, nem lévén többé képek leányokat találni, kik hozzájuk menjenek és házaikat üresen látva, nem tehettek, egyebet minthogy enge.délyt kértek, miszerint lakásaikat ők is maisons g a r n i e-k gyanánt adhassák ki.

Azon ténnyel szemben, hogy Paris népessége az utóbbi 50 év alatt az előbbinek kétszeresénél is jobban megszorodott: az alább következő statisztikai adatok, melyek folytonos és már is nagy csökkenést mutatnak a maisons tolerées számában oly fontossággal bírnak, melyet nem lehet figyelmen kívül hagyni.

A Duchatelet által gyűjtött adatok szerinte házak száma Parisban és külvárosaiban a következő volt:

Évek	1842.	1847.	1852.	1854.
Az ilyenmű házak száma Párizsban	193	177	152	140
A külvárosokban:	36	53	65	64
Összesen	229	230	217	204

Lecour úr, a Bureau des Moeurs jelenlegi főnöke, a következő adatokat közli Paris- és külvárosairól együtt véve: 1840-től 1845-ig 233; 1851-től 1855-ig 212 és 1867-ben csak 165. 1857-ben

1976 leány volt a maisons tolerées-ben; de 1867-ben csak 1302. Azon tények, melyeket a párisi felügyelet alatt álló prostitutákra vonatkozó hivatalos iratok tárnak elénk, még szembeötlőbben bizonyítják az általunk vitatott igazságot. Egy hivatalos sorozat vezetett 1812. óta rendszeren, de mi csak az 1867-et közvetlenül megelőzőtt 22 év alatt lajstromba beíratott prostituták számára fordítjuk figyelmünket. 1845-től 1849-ig bezárólag az átlagos szám volt 4171. 1850-től 1854-ig 4304; de 1867-ben e szám 3853-ra apadt. 1820-ban, midőn Paris népessége 713; 766 volt, a lajstromba bevezetett prostituták száma 2746 vala, Paris mostani népessége 1.825,000, és ha a lajstromba bevezetett prostituták száma a népességgel egy arányban emelkedett volna, most körülbelül 7000-nek kellene a bejegyzett prostituták számának lenni, a tényleges 3850 helyett.

Ezenfelül azon nők nagy száma, kik folytonosan kisiklanak a rendőrség örködése alól, kiknek nevei következkép kitöröltettek a lajstromból, és a kik közül ismét sokat újra megkerítettek és lajstromoztak, hogy ismét küzdjenek szabadságukért, míg újra kimenekedhetnek és eltűnhetnek: árok bizonyíték között egy új bizonyíték a mellett, hogy milyen siker nélküli, reménytelen és ok nélkül való azon küzdelem, melyet folytatnak szünetlen a rendőrség azon tagjai, kik „Active Service” (tettleges szolgálattal) név alatt szerepelnek.

Az 1845-től—1854-ig bezárólag a lajstromból kitörölt prostituáltak száma:

	1845	1846	1847	1848	1849	1850	1851	1852	1853	1854
Utlevéllal távoztak el	331	361	303	276	297	328	304	281	261	263
Vizsgálati hivatalban többé nem jelentek meg	312	316	319	695	531	457	464	434	375	363
Összesen:	615	677	632	971	828	785	768	715	636	626

Az ellenőrzés alá vizs- szakerültek, miután nevök a lajstromból kitöröltetett.	Az utlevéllal eltávoztak közül:									
		170	183	205	143	147	190	172	160	132
	A vizsgáló hivatalban többé meg nem jelentek közül:									
	225	165	191	289	308	295	238	266	245	223
Összesen:	395	348	396	432	457	495	410	416	377	361

Összes száma azoknak, kik a kezünk alatti tíz évben eltűntek, 7453, vagy is évenként 745; míg az ellenőrzés alá visszakerültek összes száma, ugyanazon időszak alatt, 4087, vagy évenként 409 · úgy hogy ugyanez időszak alatt 3366, vagy évenként 336, teljesen és állandóan kimenekült minden rendőrségi felvigyázat alól. így, úgy látszik, a felvigyázat alatt álló prostituáltak összes ezámának körülbelül egy ötöde csak egy időre, tizenketted része pedig állandóan kisiklék a rendőrség gyűlöletes öröködése és a még sokkal gyűlöletesebb, mert kényszerített vizsgálata alól az orvosoknak.

És mindezen erőlködések és küzködések, a lelki nyugtalanságok és ezekkel járó nyomorúság, a szenvedések és fenyítékek daczára, miket a különösen prostituáltak megbüntetésére szánt Szent-Lázár fogházban kell kiállniok a rendszabályok áthágóinak, a despotikus és nem felelős francia rendőrségnek nem sikerült Paris prostitutáinak még hetedrészét sem ellenőrzés és következőleg egészségi felügyelet alá vonni! Az ilyeneknek száma Lecour úr becslése szerint – ki feje a Bureau des Moeurs osztálynak, ős azért különösen szavahihető tekintély, mert igen könnyű volt neki a tényeket tanulmányoznia – nem kevesebb mint 30,000 és ezekből kevesebb mint 4000 van csak bejegyezve és egészségi felügyelet alá véve. Most már nézzük, hogy minő befolyással van Parisban a syphilis terjedésére vagy fogyására azon körülmény, hogy a prostituáltak ösz-

szes számának igen csekély, csak egy hetedrésze áll orvosi felügyelet alatt.

Parisban a venerikus bajok orvoslása csupán három kórházra van szorítva. Az egyik a Szent-Lázár kórháznak egy osztályát képezi, mely a rendőrségi főnökség igazgatása alatt áll és a mely körülbelől 1300 prostitutának ad helyet, kik három osztályba vannak sorozva; az elsőben vannak oly foglyok, kiknek ügye még nincs eldöntve, vagy a kik már el vannak Ítéelve; a másodikban kórházi betegek vannak, kik nem csak azért foglyok, mert bajuk van, hanem azért is, mert valami büntetésre méltó kihágást követtek el 5 a harmadikat oly fiatal leányok töltik be, kik vagy a büntetőtörvénykönyv 66. és 67. cikkelyei értelme szerint fosztattak meg szabadságuktól, vagy pedig szüleik kérelmére. S ebből úgy látszik, hogy a Parisban bejegyezve levő nők számának mintegy negyed része van bezárva a Szent-Lázár-kórházban.

A venerikus betegek száma ezen kórházban rendszeren körülbelől 200-ra megy. Van még egy kórház – l'hôpital de Lourcine – az oly venerikus nőbetegek befogadására szánva, kik nem elismert prostituták. De közülök még is sokan titkos prostituták; és néhányan tisztos férjes nők, gyakran családanyák, férjeik rossz magaviseletének áldozatai. Van még itt tekintélyes száma az inficiált gyermekeket szoptató anyák- és az igen fiatal leányoknak, kik korai és rendkívüli romlottságukról hírhedtek. E

kórházban 276 ágy van, melyeknek elfoglalóit tizenkét irgalmas apácza és bizonyos számú segédek ápolják. S végezetre van még a l'hospital du Midi mely kizárólag férfi venericus betegek számára van fentartva, s ebben 336 ágy van. Az ágyak összes száma tehát az említett három kórházban 812. De e szám, bármekkora is az, korán sem teszi azon ágyak összes számát, melyeket Paris kórházaiban rendszeren a venerikus betegek elfoglalnak. Daczára annak, hogy szabályok tilalmazzák, még is igen jelentékeny számnak, különösen női-betegeknek, sikerül befogadtatást és ápolást nyerni a rendes kórházakban. E befogadtatások csaknem mindig a hatóság engedélye nélkül, többnyire sürgető szükség alakjában történnek magában a kórházban, vagy az orvosok által egyenesen a jelentkezés alkalmával, vagy a nap folytán szolgáló orvos- g y a k o r n o k o k (internes) eszközlése által. Minthogy e betegek jelenléte kivételt képez a törvény alól, sőt épen annak egyenes áthágása: az ilyenek felvételését megengedő iraton nincs bevallva a betegség valódi természete, mert az egyenes visszautasítást vonna maga után az igazgatók részéről. A baj rendszeren láznak van nevezve; e jelzés utján minden beteg nehézség nélkül felvehető és a nélkül, hogy az igazgató hatóság figyelmét felköltené. Az indokok, melyek e szabályellenes engedélyek alapját képezik, különfélék. Az orvosi egyének többé-kevésbé azon vannak, hogy szolgálataik alatt mindennemű bajokkal foglalkozzanak. Erre gyakran az

orvos-gyakornokok is sürgetik őket, kik nem szándékoznak adu Midi és de Lourcine kórházakon keresztülmenni, jogszerűen kívánhatják, hogy azon kórházakban, melyekben foglalkoznak, avattassanak be a syphilitikus betegségekkel való bánásba is, hogy így orvosi képzetetésük lehetőleg teljes legyen. Beteget, majdnem mindig a nő nemből, nem nehéz találni. Ezek különösen azon számos fiatal leányok közül kerülnek ki, kik g r i s e l l e név alatt ismeretesek, kik önként kérnek tanácsot az orvosgyakornokoktól, mert tőlük ingyenes és önzetlen gondozásban részesülnek, vagy pedig azok közül, kik rendesen egy részét képezik a jogászok és orvosnövendékek m e n a g e d e g a r ç o n-jának. A szóban forgó betegek sokkal inkább szeretik a rendes kórházakat, mivel ott több szabadságot élveznek, bártaik és ismerőseik által meglátogattnak és különös gondban és figyelemben részesülnek. Minden megkülönböztetés nélkül össze lévén vegyítve a többi betegekkel, eltitkolhatják bajuk természetét a kórházon kívül eső egyének előtt és így kikerülnek az erkölcsi megbélyegzést, mely a Lourcine-ban való hosszabb vagy rövidebb tartózkodás nyomán hárul az illetőkre, hová a bemenetel is szigorúan van őrizve, és szabályai sokkal szigorúbbak. A St. Louis kórházban mindig van jelentékeny számú venerikus beteg és a Maison de Sant é-ban is a betegek ez osztályának viszonylagos száma szintén nagy. Felismervén annak lehetetlenségét, hogy megbízható

adatokat nyerjen, melyekre a Paris összes kórházai-ban található venerikus betegek száma iránt számítását alapíthatná, mivel az ily kórházak lajstromai nem nevezik meg a bajt saját nevén, Duchatelet mégis megkísérlé megközelítőleg felbecsülni az ilyen betegek számát és így nyilatkozik: „Azt hiszem, hogy igazam van, midőn állítom, hogy a bujasenyves betegek számának egy ötöde más kórházakban részesül gyógykezelésben mint L o o u r c i n e-ben és a Mid i-ben.

Ebből kitetszik, hogy a venerikus betegek által elfoglalt ágyak összes száma Paris külön e célra alapított és a közönséges kórházaiban együttvéve kereken 1000-re megy, és mindez az egészségügyi örködés ama fáradságos, költséges és zsarnoki gépezete daczára történik, melyet leirtunk, mely a legkedvezőbb körülmények közt működött és háta mögött egy despotikus kormány teljes ereje állt!

De ez még nem minden; ámbár az említett tíz év alatt a L o o u r c i n e kórházban levő betegek száma – általunk meg nem fejthető okokból – 2338-czal volt kevesebb mint az azelőtti tíz évi időszak alatt, mégis az 1851-1855 bezárólag lefolyt öt év alatt folytonos növekedés állott be e kórházban gyógyítás alatt levő betegek évi számában. És ugyanazon öt év alatt a Midi kórház férfi betegek évenkénti számában is a növekedés még figyelemreméltóbb. Ez időszak alatt az említett két kórházba felvett betegek száma következőleg áll:

Évek.	Lourcine.	Midi.
1851.	1,102.	3,019.
1852.	1,114.	3,367.
1853.	1,274.	3,660.
1854.	1,358.	3,425.
1855.	1,384.	3,632.

A megelőzőt tíz év egyikében sem ment a Midi kórházba történt felvételek száma 3000-re, ezen felül, hogy ha azon napok száma, a meddig a beteg a kórházban marad, bizonyít a baj komoly volta mellett (és e körülményt rendszeren így veszik fel), jogosítva vagyunk azon következtetésre, hogy a bujasenyvek Parisban az utóbbi években épen nem lettek kevésbé komoly mérvűek. A következő statisztikai kimutatás az e tárgyban tett tényleges tapasztalatokat tünteti ki:

Korszak	A kórházban töltött napok száma	
	Férfiak	Nők
napok		napok
1835-1844	32,23	47,29
1845-1854	33,46	57,20

E számok bizonyítják, hogy minden férfi beteg körülbelül egy és egynegyed nappal, és minden női beteg körülbelül tíz nappal maradt hosszasabban a kórházban az utóbbi, mint az első időszak alatt. A következő táblázat a betegség viszonylagos mértékét mutatja a lajstromozót prostituták említett három osztályában és a nem lajstromozott prostituták legelsőbb osztályában, kiket a rendőrség kerített kézre.

A Parisban és külvárosaiban élő lajstromozott és nem lajstromozott prostituáltak közötti syphilis évenkénti átlagos aránya.

Év	Bordélyházakban élő lajstromba felvett prostituáltak.	Detto a külvárosokban	Detto magánházakban (Maisons garnies.)	Lajstromba be nem iktatott prostituáltak
1845	1:142*)	1:59	1: 261.42	1: 6.04
1846	1:151.72	1:53.17	1: 183	1: 6.37
1847	1:154.33	1:51.94	1: 360.68	1: 6.46
1848	1:125.74	1:37.41	1: 181.78	1: 5.66
1849	1:128.26	1:44.34	1: 200.56	1: 5.76
1850	1:148	1:47	1: 142	1: 5.31
1851	1:198.75	1:60	1: 180	1: 5.47
1852	1:184.41	1:75.83	1: 349.24	1: 5.64
1853	1:183.33	1: 122.75	1:302	1: 5.12
1854	1:176.41	1:102.36	1: 376.53	1: 4.26

Tehát e táblázat első rovatában megnevezett nők közül évi közép száma azoknak, kik az említett utolsó öt év alatt bujasenyves kórba estek, volt 1:178.18-ban; és a második rovatban jelzett és szintén ez idő alatt syphilisben szenvedő nők évi közép száma

*) 1 beteg esik minden 142-re; 1 minden 59-re; 1 minden 261 és töredékre, 1 minden 6-ra és némi töredékre és így tovább.

1:81.78-ban, és ha összeadjuk az 1:178.18 és 1: 81.78 számokat, úgy találjuk, hogy a Parisban és külvárosokban rendes bordélyházakban élő nők közül közép számmal évenként 2 minden 259 közül kapta meg a syphilitikus betegséget. De 1851. óta, mely éve táblán utolsónak van téve, a syphilis elterjedése a Paris és külvárosokban rendes bordélyházakban levő nők között annyira megnövekedett, hogy 1867-ben minden 100 nőből kettő volt beteg. Továbbá a harmadik rovatban megnevezett s az említett öt év alatt syphilisbe esett nők évi közép száma volt. 1: minden 289.79-ben, de Lacour úr szerint, e nők között is annyira növekedett a betegség eseteinek száma 1867-ben, hogy minden 200-ból egy megkapta a bajt. És végre e tábla utolsó rovatába iktatott nők között a betegség évi átlagos arányszáma az emiittett első öt évben volt 1: minden 6.13-ban, az utolsó öt év alatt pedig 1:5.16; és ugyanezen osztály alá eső nők közt az 1857-től 1866-ig bezárólag terjedő időszak alatt a betegek évi arányszáma lett 1:4. Tehát minden 4 nőre esett egy beteg.

Az 1857-től bezárólag 1861-ig terjedő öt év alatt a Parisban letartóztatott titkos prostituták évi közép száma volt 1553; de a következő öt év alatt bezárólag 1866-ig ugyanezeknek évi közép száma 2299-re rúgott. Ha a rendőrség e két korszak mind-egyikében egyforma tevékenységet fejtett ki (és nincs okunk az ellenkező feltevésre), jogosítva vagyunk azon következtetésre, hogy a kérdés alatti tíz év

folytán a betegséggel nagyon eltelt prostituták száma Parisban növekedett és minden esetre meg lehet állapítani a következő tényeket: 1. hogy sokkal nagyobb számú ilyen prostitutát fedeztek fel és tartóztattak le a kérdésben levő második, mint az első öt év alatt; 2. hogy, míg az első öt évben letartóztatott prostituták 20 per cent-je volt beteg, a második öt évben már 25 találtatott szenvedő állapotban.

A fentebb leirt tények összegét a következőkbe foglalhatjuk össze: a párisi kórházakban mindig 1000 ágy van igénybe véve venerikus betegek által; azon utolsó öt év alatt, melyekre nézve e tárgyban adataink vannak, fokozatos és nagy növekedés volt a Lourcine et Midi-be fogadott betegek számában; a bajok természete is komolyabb lőn; a rendes bordélyházakban lakó, syphilisben szenvedő nők száma is növekedett, a saját házuknál lakó bejegyzett nők aránya, kik betegek lettek, szintén növekedett; az évenként letartóztatott titkos prostituták, valamint a köztük szenvedő állapotban levők száma szintén növekedett; és végre a betegek számaránya a rendes bordélyházak lakói közt, hová a rendőrök Paris összes prostitutáit belekényszeríteni szerették volna, sokkal nagyobb, mint azon betegek számaránya, kik a bejegyzett nők közül a m a i s o η s g a r η i e -ban éltek.

Valjon a fölhozott eredmények igazolják-e azt a mit szépítve „megtűrés rendszerének” neveznek,

de a mely terveiben és céljaiban nem egyéb, mint a prostitúció törvényesítése, a mely Parisban most gyakorlatban van. Mi azt hisszük, hogy bárki is, a ki szenvedély nélkül, részrehajlatlanul és lelkiismeretesen tekintetbe veszi a tényeket, melyeket felhozunk, kényszerítve érzi magát e kérdésre tagadólag felelni. De ha aztán az „észlelő kénytelen elismerni az ezen rendszer által előidézett előnyök csekély voltát, s tovább megy és tudomást szerez magának a pozitív veszedelmek természetéről és kiterjedéséről, a minőket az illető rendszer hoz magával, azt hisszük teljesen meg lesz győződve, hogy oly rendszernek meghonosítása ebben az országban, melynek a legkevesebb hasonlatossága is van a kérdésben forgóhoz, egyik legnagyobb calamitás lenne, a mely az angol népet érhetné.

Talán azt veti valaki ellen, hogy azon titkos prostituták nagy száma, kikről állítottuk, hogy Parisban évenként letartóztatnak, és a betegség ropant tömege, a melyben a szerencsétlenek szenvednek, nem a megtűrés rendszerének eredményeként tekinthetők; hanem hogy éppen ellenkezőleg ezen veszedelmeket szándékozik az illető rendszer megszüntetni a minthogy folytonosan ellene is működik!

Mi szívesen elismerjük, hogy ama bajok nem egyenes következményei eme rendszernek, és hogy ha minden prostituta rávétethetnék, hogy magát annak alávesse, a bujakóros bajok mindenesetre csakhamar a minimumra szállíthatnának alá. De szerencsét-

lenségre, a meddig az emberi természet olyan marad a milyen most, e rendszerben soha sem lesz meg az a mit védelmezői talán becsületes sikernek neveznek, és legyen bár a gépezet maga bármily tökéletes, de olyan körülmények közt hozatván működésbe, melyekhez soha sem volt és soha sem lehetett szabva, nem eredményezhet egyebet, mint hogy nem hozza létre a várt jó eredményt, és ne legyünk meglepetve, ha a mellett nagyon sok kárt okoz. Tény az, hogy bámulatosan lehet e rendszert alkalmazni oly rab-szolgák társaságában, kiknek elaljasulásuk akkora, hogy ők soha sem álmodnak szabad akaratról; de ha szabad nők társaságában lép az alkalmazásba, és főleg oly nőekkel szemben, kiknél a szabadság becsülése és szeretete oly erős, milyen a prostituták lelkében, bizonyára mindenféle összeütközés és szerencsétlenség áll elő, és oly gyakran, hogy összevéve sokkal nagyobb a vele járó hátrány, mint az a kevés jó, melyet e gép legügyesebb működése, a legeszélyesebb vezetés alatt és a lehető legkedvezőbb körülmények között képes létrehozni. Ily véleményben levén a „felügyelet” rendszeréről és annak emberi lények közötti alkalmazhatatlanságáról, ha csak ez emberek nem a legalávalóbb jellegű rabszolgák, nem habozunk, hogy eme rendszer alapítóit és végrehajtóit tegyük felelősekké azon nagymérvű testi, társadalmi és erkölcsi kórjelenségek miatt, melyek a continensen és különösen Parisban eredtek abból a forrásból, mit ott titkos prostitutióknak hívnak.

Olyan nők, kik nyíltan adoptálták a prostitutiót mint hivatást vagy életmódot, oly magasra becsülik személyes szabadságukat, hogy, ha csak nincsenek kényszerítve rá, határozottan visszautasítják annak felcserélését azon kérdéses előnyökkel, melyeket a Bureau des Moeurs cserében nyújt; de az olyan nők, kik a prostitutiót nem mint hivatást adoptálták, bár gyakorolják azt többé-kevésbé folytonosan, s éljenek bár egészen abból a mesterségből, a mellett, hogy ép oly kérlelhetetlenül vonakodnak szabadságukat föláldozni és a Bureau által elébök szabott uralomnak magukat alávetni, mint a professzionális prostituták, ezenfölül még a lehető legerősebb mellékokok kényszerítik őket ezen uralom iránti engedelmesség visszautasítására. Ha ezt tennék, s következésképp betegeknek találtatván erőszakosan hurcoltatnának el és záratnának be a kórházba, ez megváltoztatná egész életmódjukat és egész életso-rukát; a viszonyoknak, melyeket oly férfiakkal szö-hettek, kik őket kiválasztották vagy azért, mert azt hitték, hogy ezek kizárólag csak hozzájuk ragasz- kodnak, vágy hogy viszonyaik köre szűk és váloga- tott, félbe kellene szakadniuk; pipereárusok, nősza- bók, fodrásznők, szobaleányok stb., kik a Lourcine betegeinek nagy részét képezik, és a kik alkalom- szerűleg prostituálják magokat, vagy hogy biztosabbá tegyék bizonytalan életfentartásukat, vagy hogy fényelgő vágyaikat öltözetek, ékszerek stb. alakjá- ban kielégítsék, egyszerre csak elvesztenék jövedel-

mező összeköttetéseiket, vagy ha már bizonyos állásba jutottak, attól elesnének; és a bizonytalan állású nőcselédek nagy száma, kik, midőn hely nélkül vannak; néha-néha úgy tartják fönn magokat; hogy alkalmoszerűleg prostitutióra vetemednek, egész jellemöket visszavonhatatlanul elvesztenék, következésképp egyszersmind azon lehetőséget is elzárnák magok elől, hogy valaha is visszanyerhessék előbbi állásukat. Mert mindezen nőkre nézve a Bureau des Moeurs-nél való bejegyeztetés egyjelentésű a társadalmi lealjasítással; rajok a becstelenség bélyegét süti; kényszeríti őket, hogy magukat teljesen a kicsapongó életre, mint önfentartási eszközre adják, míg azelőtt ők csak annak szélén álltak és még hatalmokban lett volna visszalépni; ez jóra valóbb ismeretségeik s régen szeretett barátaik elvesztését eredményezi, s a mi a legrosszabb, igen gyakran arra vezet, hogy eltaszítottassanak rokonaiktól, kitagadtassanak és elutasítottassanak apjoktól és anyjuktól; és így erkölcsileg tétessék nekik lehetetlenné valaha meglátogatni gyermek- s ifjúkori otthonukat. Egy még be nem jegyzett nőnek, a ki „elbukott”, vagy a ki kísértetbe hozatott az anyyiféle ok valamelyike által, melyek a nőt a prostitutióra ösztönzik, mindig hatalmában áll megtérni és rendes állását visszanyerni a társadalomban, a melyben mozog, ha némelykor lelkiismerete okos tanácsára hallgat, a mint valószínű, hogy olykor hallgat; de a megtérne-, és a bejegyeztetés által ezerszeresen meglőn nehe-

zítve: s ezért a prostituáltak száma, mely folytonosan növekszik az újonnan elcsábítottakból, és nem kevesbedett megfelelő arányban ugyanannyinak visszavonulása által, folytonosan nagyobb-nagyobb lesz ott, hol a megtűrés rendszere uralkodik.

És hogy megelőzzünk egy ezen állításra tehető ellenvetést, megjegyezhetjük, hogy annak igazságát nem teszi kétségessé azon tény, miszerint a Parisban lajstromozott prostituáltak száma újabban nem növekedett, sőt ellenkezőleg, apadt; mert ha nem történék az, hogy a lajstromozott nők nagy száma folytonosan küzd szabadsága visszanyeréseért, és hogy bár ezek közül a legtöbbnek kísérlete csak ideiglenesen sikerül, mindazonáltal sok kisiklik a rendőrség felügyelete alól, és jártasabbá lévén kijátszásában, később a legtöbb esetben, a titkos prostitúció sorainak szaporítására foly be: a lajstromozott nők száma ropant nagy volna. És ne feledjük azt, hogy bár azon nők közül jelentékeny szám menekül ki évenként a rendőri felügyelet alól, kiknek nevei a lajstromba voltak bevezetve, és titkos prostitútvá lesz, mégis *caeteris paribus*, ha ezen nők fel akarnának hagyni erkölcstelen életükkel és magukat tiszteletre méltó tagokul akarnák visszahelyezni a társadalomba: épen azért, mert egyszer már ismertek és lajstromozottak voltak, mint nyilvános prostituáltak, sokkal számosabb és nagyobb akadályra találnának, mint azon nők, kik soha sem voltak lajstromba iktatva, ha ezek hasonló kísérletet tennének. E mellett

nők élénken érzik azt a tényt, hogy a férfiak szemében vonzerejük azon arányban kisebbül, a melyben könnyen hozzáférhetőknak ismertetnek, és ezért a mennyiben a lajstromozás úgy bélyegzi meg őket, mint a kiket bármely férfi bírhat, ki kész az általuk kívánt pénz letételére: semmi sem ronthatja inkább a kérdéses szempontból folyó vonzerőt és következőleg semmi sem kisebbíti úgy árértéküket, mint annak tudása, hogy ők közönséges prostituták gyanánt vannak lajstromozva és kezelve a Bureau des Moeurs által. így, az előbb felhozott számos erős indok mellett, melyek a nőket függetlenségük érdekében küzdelemre ösztönzik, azon igen alapos meggyőződés, hogy így kell tenniök, ha magán a prostitutió pályáján is sikerrel akarnak előrehaladni mint a leghatalmasabb indokok egyike hat arra, hogy minden kigondolható mesterkedésre és csalásra vetemedjenek valódi jellemük eltitkolására, és maguknak azon gyűlöletes ellenőrzés alól való megszabadítására, melyre különben örökre kárhóztatva lennének. Figyelembe véve különböző nagy számát és kényszerítő erejét azon számos indokoknak, melyek a nőt arra ösztönzik, hogy küzdjön szabadságáért és féltékenyen őrizze azt, továbbá nem feledve el a történelmi tények hosszú sorát, melyeket szemlénkben felhoztunk, s melyek mind azt bizonyítják, hogy minden kormány alatt a kormányintézkedések rájuk vonatkozó szabályaival szemben e nők mindig így tettek, nem léphetünk meg azon tanúság által, hogy

ők inkább elszenvedik a bujakóros ragály bajait, úgy keresvén – kétséges természetű – gyógyszer, a mint tudnak, mintsem a párisi kórházakhoz folyamodjanak gyógyíttatás végett, a hol el kellene árulniuk egyszersmind tényleges állásukat és helyzetüket is. A különösen csak prostituták befogadására szánt kórháznál, pld. a St. L a z a r e-ban, a lajstromba való iktatás a felvétel elkerülhetetlen feltétele, és bár a L o u r c i n e kórházba számos vidékről jövő és ismeretlen nő nyer felvételi engedélyt, de a hiúzszerű rendőrség nagyon ügyel arra, hogy igen kevés, Parisban titkos prostitutiót űző leány fogadtassék be e kórházba. Egyetlen eshetőség tehát ezekre nézve, a közönséges kórházakba juthatni be, a már fentebb leírt módon láz vagy más, nem venericus betegség ürügye alatt. De jóllehet ez után valami kétszáz ágy van elfoglalva venericus betegek által az ilyen kórházakban, e szám mégis nyomorult kevés a Parisban levő titkos prostituták mérhetetlen nagy számának szükségeihez képest. Hogy mennyire nem állnak arányban e számmal az ágyak, azon tényből következtethető, hogy a mintegy négyezer lajstromozott prostituta közül, kiknél a betegségek a folytonos felügyelet és vizsgálat folytán a minimumra vannak leszállítva, ezek mégis a St. Lazare kórházban mindig kétszáz ágyat tartanak elfoglalva; Paris titkos prostitutái a Bureau de Moeurs főnöke által körülbelől 25,000-re becsültetvén, ha csak azon mérvben fordulnának is elő ezeknél a betegségek, melyet

a lajstromozott nőknél láttunk, legalább az említett ágyak ötszörösét vennék igénybe, azaz 1,000 ágyat. De minthogy a titkos prostituták között a syphiliticus bajok sokkal gyakoribbak és sokkal komolyabb természetűek, mint a lajstromozott nők között, tényleg 1,000 ágynál sokkal többre volna szükség, hogyha az előbbieket igényeinek is még akarnának felelni úgy, a mint tevék azt már az utóbbiaknál.

Így tehát világos, hogy mivel egyfelől a Bureau des Moeurs egy beteget sem akar befogadni a St. Lazare kórházba addig, míg az nem lesz bejegyzett prostitutává, és mivel másfelől a közönséges kórházak igazgatói egy nőt sem akarnak befogadni, ki venericus bajban szenved, ha csak vagy ő vagy más valaki az ő érdekében nem folyamodik a csalárdság egy neméhez, befogadtatását kieszközlendő: a párisi prostituták roppant nagy száma, kik a bejegyeztetésnek ellene vannak és azt kikerülik, kik nem képesek orvosi kezelést szerezni a maguk számára akkor, midőn betegek, és a kik ezenfelül sok esetben épen azért mert betegek, a prostitutió gyakorlásának folytatására vannak kényszerítve megélhetés végett, valósággal kényszerítve van rá, hogy a venericus bajokban állandóan szenvedjen a kigyógyulhatásnak lehetősége vagy még csak reménye nélkül is. Ez végeredménye Parisban a prostitution való kényszerítő egészségi felügyelésnek; és mindig ez lesz kikerülhetetlen eredménye ezen rendszernek, bárhol alkalmaztassák is.

Minden oly városnak prostituta népessége, hol semmiféle kényszerítő felügyelet nincs gyakorlatban, számos társadalmilag, erkölcsileg és értelmileg különböző fokon álló nőkből áll; oly nőkből, a kik prostituálják magukat nem életszükségből, hanem fényűzési vágyaik kielégítéséért; oly nőkből, a kik teljesen a prostitutió díján élődnek, de a kik anyagi kényelemben, sőt bővelkedő fényűzésben élnek, s oly nőkből, a kik azért dobják oda magukat, hogy fentarthassák nyomorult életöket; oly nőkből, kik jó nevelésben részesültek, kiknek talán van némi gyakorlati jártasságuk a zenében is, kik többé-kevésbé ismerősök a napi irodalommal és talán megvan bennök azon általános finomság, elegancia és kellem, melyet igen sok tiszteletreméltó és vagyonos nővéreik nagyon irigyelhetnének; és másfelől oly nőkből, a kik prostitutióba üzettek a legsanyarúbb életfentartási szükségből, nemcsak saját, hanem szüleik vagy gyermekeik életéért; és olyan nőkből, a kiknek a becstelenségre való csábíttatásuk főrugója a restség, néha rendkívüli hiúsággal és pipere szeretetével párosulva, néha nyugtalan szellemmel, mely gyönyörét csak a folytonos helyváltoztatásban, a szünetlen változatosságban találja, és némelyeknél csupán a nemi szenvedély túlságos ereje az ok; és végre oly nőkből, a kik általában tiszteletreméltó életet folytatnak, s csak olykor-olykor, az eltűrhetetlen vég-szükség ideiglenes nyomása alatt, rövid időre vete-mednek prostitutióra, és a kik abból azonnal kime-

nekülnek, mihelyt tehetik. Az ily különböző jellemű és különböző életviszonyú nők, kiket itt felsoroltunk, ha kényszerítőleg nem avatkoznak dolgaikba, különböző életpályájukat különböző jellemük és szükségük szerint alakítják át, és nagyon sok esetben végre kivonják magukat a prostitúció gyakorlása alól, általuk legjobban ismert, és gyakran csupán általuk ismert utakon-módokon, és a társadalmi élet különböző fokain tisztességes, és nem ritkán tiszteletre méltó állásba helyezik vagy visszahelyezik magukat. Most már ha a kormányi felügyeletet társadalmi befolyásában tekintjük, az a nők ily tömeges számára alkalmazva, a társadalmat nem felfelé, hanem lefelé egyenlősíti. Ez a rendszer arra irányul, hogy őket mindnyájukat egyetlen „közönséges prostitúta” megkülönböztethetetlen tömegébe halmozza össze; hogy mindnyájukat ugyanazon alacsony fokára süllyesztesse alá a bejegyzett nőknek, kiket a rendőrség ismer és ellenőriz; hogy mindegyikből az önbecsülésnek még tán meglevő bármi kis maradványát irtsa ki, és így törje le és töltsse el lelküket a reménytelen elaljasodás amaz érzésével, mely legbiztosabb előfutára és bűntársa a teljes physical és erkölcsi elvetemültségnek, mely igen gyakran helyrehozhatatlan. Sőt, a mint megmutattuk, a kényszerítő felügyelet rendszer végrehajtóinak állandó törekvésük abban áll, hogy minden prostitútát, a kit csak tudnak, arra kényszerítsenek, hogy bordélyházak lakója legyen, hogy így a felettük való ellenőrködés annál

biztosabb lehessen. És mi sors vár rájuk ezen bünbarlangokban? „Ezek a szerencsétlenek – mondja Duchatelet – kényszerítve vannak magokat az első jövő menőnek átengedni, a ki kívánja őket, ha az a legundorítóbb sebhelyekkel van is megrakva; magukat ki nem vonhatják, hogy ha ki akarják kerülni az ütlegetek és a legroszabb bánásmódot. Úrnők nem hagynak nekik nyugtot; mert, hogy egy hasonlattal éljünk, melyet a vizsgáló egyének sokszor használtak, a legkegyetlenebb fuvaros nagyobb gondot visel a reá bízott lovakra, mint e nők azon lányokra, a kiket ők a maguk hasznukra zsákmányolnak ki.^a Igen sok igazság rejlik Alphonse Esquiros eme szavaiban (melyeket Acton úr idéz): „Csak egyszer menjen be egy leány e házakba, okvetlenül búcsút kell vennie az égtől, a szabadságtól, a becsülettől és a világtól! Én szeretném egy ily ház ajtajára az olasz költő ama híres szavait felírni: „Hagyjatok fel minden reménytel, a kik itten beléptek.”

A kényszerítő felügyelet társadalmi és erkölcsi, nemkülönben physikai rosz következtéséi tehát két-félék: először olyanok, melyek magából a rendszer alkalmazásából folynak, és másodsor olyanok, melyek elválaszthatlanok az elnyomás politikájának gyakorlásától. Az első csoport magába foglalja azon, magukra a prostitutákra gyakorolt aljasító befolyásokat, melyeket már előszámoltunk; az általános

erkölcsi hangulatnak megromlását mindazon társadalmakban, melyekben a prostitúciónak bizonyos törvényszerű sanctiója van, melyet a kényszerítő felügyelet nyom reá; és gyakorlati kimondását egy oly meggyőződésnek, mely magában a társadalmi haladás feletti kétségbeesést rejti, nemkülönben a prostitúciónak elfogadását, a polgárosodás örökké kísérő árnya gyanánt, s a mely ennél fogva egyenesen meghazudtolja a keresztyénségnek azon életelvét, mely annak valódi lényegét képezi. – A második csoport magába foglalja, azon kormányügynökök iránt kifejtett bizalmatlanságot, kik a kényszerítés rendszerét erőszakolják, és az ebből következő azon érzést, hogy bármely tett a két nem egymáshoz való viszonyára vonatkozólag, mely e viszonyra vonatkozó kormányszabályzatot kijátsza, nemcsak nem büntetésre méltó, hanem dicséretes; a prostitúció és a kicsapongási szokások gyors elterjedését a nők oly osztályai között is, kik azelőtt a világért sem mertek voltak ilyesmibe elegyedni; a catholicus országokban, hol a házasság felbonthatatlan, a prostitúció azon családias alakjának növekedését – a sokférjűséget (cicisbeism) – mely jellemző azon országokban, hol az egyházi hatalom az elnyomási rendszert sokkal erőteljesebben gyakorolta, és a mely Berlinben is mutatkozott, midőn ilyen rendszabály fogadtatott el; a gyermekkorból csak alig kikerült kis leányoknak rendszeres elcsábítását, mely a párisi demoralizáció egyik legborzasztóbb alakja; és a ne-

mi erkölcselenség amaz általános bomlottságát a társadalom minden osztályai közt, mely leginkább ott észlelhető, hol az elnyomási rendszer a legteljesebben lőn elfogadva – mint a hogy azt Rómában láttuk.

IV. Hogyan bánjunk a prostitúcióval?

Kimutattuk, hogy a prostitúcióval kapcsolatban levő betegségek minő ezer utakon és minő könnyen s megdöbentő arányban terjednek el a társadalomban; kimutattuk, hogy a nemzeti test physikai egészségét mennyire aláássák és elgyengítik azok nemzedékeken át. Láttuk a különböző kormányok eljárási módját, a melylyel a prostitútiót korlátolni és ellenőrizni, s maguk a prostituták egészséges volta fölött őrködni igyekeztek. S ugyancsak láttuk, hogy mindezen különböző törekvéseknek egy és ugyanazon eredményük lett, a teljes sikertelenség a kívánt cél elérésében. Vajjon tehát csakugyan a laissez-faire politika-e a legjobb? Vajjon csakugyan vesztég kell-e ülnünk, kétségbeesésünkben összefont karokkal, egy oly rettenetes veszély jelenlétében, a minőt leirtunk, s némán elismernünk ama megdöbentő – ha igaz – ítéletet, a mely oly gyakran hangoztaték, hogy a prostitúció, valamint az azzal kapcsolatban álló betegségek mindig közöttünk lesznek? Mi azt hisszük, nem; s híven azon eszméhez, hogy hosszas tanulmány és komoly törekvés után a férfí

és nő közötti kölcsönös viszony úgy fog megállapíthatni, hogy a prostitúció és annak betegségei megszűnnek, hogy az emberiség nem fog hiában munkálkodni: a jelen czikben ki fogjuk mutatni, hogy mi csoda lépéseket lehet tenni már most azon betegségek kevesbitésére és megelőzésére, a nélkül, hogy megsértenénk egyetlen elvet is, mely méltán tartatik szentnek a moralisták, állam-gazdászok vagy államférfiak által, s a nélkül, hogy még maguknak a prostitúciónak is akár érzelmeiket arczul vernők, akár személyes szabadságukat megsemmisitenők. Azonban előre kell bocsátanunk, hogy tárgyunk ez alkalommal nem a prostitúció eltörlése vagy kisebbitése, csupán annak kimutatása, hogyan lehet a legeredményesebben az annak gyakorlatával járó betegségek terjedését kisebbiteni és megelőzni.

Azon időtől fogva, midőn a syphilis mint egy rettenetes járvány tűnt fel, keresztül járva egész Európát a XV-ik század végén, egész a jelen időkig, a bánásmód a venericus betegségekben szenvedők s ingyen orvosi segélyre szorulókkal csaknem kivétel nélkül bizonyos theologiai nézetek befolyása által határozottak. Keresztyén országokban az emberek elég vakmerők voltak fejükbe venni, hogy ők ismerik „istennek akarátát” a nemi viszonyokra vonatkozólag s hivatva érzék magukat ezen akarat szerint cselekedni. S miután a venericus betegség eszméje bensőleg összecsatoltatik a paráználkodás „bűnének” eszméjével, az azon betegségben szenvedők

hosszú időn át ki voltak téve annak, hogy mint társadalmi elvetettek tekintessenek s hogy megtagadtassák tőlök azon orvosi segély, a mely más betegségben szenvedőknek önként adatik. S valóban nők, sőt még gyermekek is, a kik venericus betegségben szenvedtek, a melyet úgy kaptak meg vagy egyenesen saját hibájok nélkül, vagy örökölték azt í a gyakorlatban összezavartattak a mindkét nembeli legfeszettebb lényekkel, mint a kik ugyanazon közös visszautasítást s az orvosi segély megtagadását érdemlik. Az embertelenség, hogy ne mondjuk barbarismus, – mondja Duchatelet – annyira ment, hogy az inficiált anyáktól született gyermekek, kik maguk is inficiáltak voltak, a kórházakból kiűzettek, s hogy a Procureur-General kénytelen volt tekintélyével közbelépni, hogy a szívtelen eljárás folytatását meggátolja. S elég különös, hogy épen a közegészség őrei, a kórházak igazgatói gyakorolták ezen csodálatos értelemről tanúskodó eljárást; kik meggyalázva érezték volna az általuk kormányzott intézetet, ha az bármely syphiliticus beteget befogad s saját szemek előtt estek volna becsületben, ha segítettek volna kisebbiteni szenvedéseit egy olyan betegségben kínlódó áldozatnak, a mely istennek egyenes látogatásaként tekintetek.

Ugyanez a theologiai felfogás és érzelem uralkodik Angliában is a prostitutákkal szemben. Mind a londoni, mind a vidéki kórházak bezárják ajtaikat a venericus betegségben szenvedők előtt, s ezt épen

azon kórházak teszik legrendszeresebben, a melyek a közönség adakozásából állnak fenn. S nevezetes az is, hogy a míg némelyikbe, kivételesen, azon nem tagjai, a mely leginkább alkotja a közvéleményt, felvételnek: addig az aszonyok és leányok, kik ugyanazon férfiak által ragályosítottak meg, onnan ki vannak zárva, s a prostituták roppant száma a fővárosban és a vidéken magára van hagyva, hogy egy mérgező betegségben szenvedjen, minden orvosi segély nélkül. Az általunk jelzett theologiai régimének, a mely, ha a legvégső következményekig keresztül vitetik, az elnyomás politikájára vezet, a mint azt Rómában láttuk, s a mely ha – a mint Angliában – a személyes szabadság sérthetlenségének érzete által neutralizáltatik, a közöny vagy l a i s ä e r f a i r é politikáját eredményezi: ennek a régimének végeredménye a syphiliticus bajoknak azon roppant elterjedése, a mint az most Európában megvan. A bajnak roppant és növekvő nagysága egy határozott reactiót támasztott az európai államférfiak és egészségügyi reformerek kebelében, azon regime ellen, a mennyiben az a prostitutióra vonatkozik. Ezen emberek, vitatván, hogy a theologiai felfogás ebben a dologban csak nagyobb bajra vezetett, az azzal egészen ellenkező eszmék alapjára állnak, elismerik a prostitutiót, mint az emberi társadalomnak lényeges alkatrészét, s abból folyólag az államtól követelik, hogy annak olyan módoni gyakorolhatását eszközöljék, a mely legkevesebb veszélylyel jár. Ki-

mutattuk, hogy ez az elv is a gyakorlatban a legszerencsétlenebb eredményekre vezet, bár elméletben ez a theologiai felfogásnak határozott ellentéte. Ezen a ponton egyet értünk vele, s abban a meggyőződésben vagyunk mi is, hogy az egyetlen valódi orvosság a kérdésben levő baj ellen azon elvnek végleges feladása, s a rá alapított gyakorlat teljes megváltoztatása lesz. Ideje, hogy az emberek levessék theologiai büszkeségüket s ideje, hogy lemondjanak azon képzeletről, miszerint ők ismerik istennek akaratát; s a míg be kell ismerniök teljes képtelenségüket Krisztus parancsának magyarázatára, bizonyos dolgokra vonatkozólag, addig Krisztusnak cselekedeteit mindnyájan megérthetik és követhetik.

Miután a betegség roppant elterjedése, a melyben sínlünk, leginkább annak tulajdonítható, hogy, néhány jelentéktelen kivétellel, ezen szerencsétlen nők a kórházakból kizárattak és kizáratnak, midőn a betegséget megkapták; látni való, hogy az első lépés a baj kisebbitésére az, ha elegendő kórházi ágyról lesz gondoskodva ezen szerencsétlen nők számára. Először is minden közkórházak ajtai nyitassanak fel előttük; s ha a létező kórházak nem elég nagyok, – a mint bizonyára nem, – nagyobbittassanak meg. Azt mondtuk, minden közkórházak ajtai nyitassanak meg előttük; mert ha az általunk ajánlott reformot keresztül akarjuk vinni, ki kell törölnünk minden nyomát a régi megbélyegző elvnek és érzésnek azokkal a nőkkal való bánásmódunkból, a

kiket meg akarunk gyógyítani. Azt a szokást, hogy megbélyegeztük őket mint elvettett lényeket, teljesen fel kell adnunk; meg kell nekik mutatnunk, hogy mi valóban megbecsüljük őket, és gondolunk velők, önmagukért, s így rászoktatni őket, hogy önmagukat is respectálják. Külön kórházak felállítása számukra csak a régi szellem kifolyása volna, amelyet ki kell irtanunk; maga a tény, hogy valaki egy ilyen specialis kórházba megy, olyan megbélyegzés, a mely sok esetben kimondhatatlan társadalmi bántalmazást eredményez, s minden esetben kegyetlen próba a szenvedőre nézve, a melynek nem jó őt kitenni. Láttuk, hogy múlhatlanul szükséges rávenni e nőket, hogy a kórházakba bemenjenek, s láttuk, hogy a kontinensi kényszerítő rendszer nem eredményezhetett többet, mint hogy csak egy kis töredéké van a beteg prostitutáknak egészségügyi felügyelet alatt; s számunkra nem maradt fön más, mint egészen és teljesen rábízni magunkat a szívesség és gyöngédség mindenható hatalmára.

Ha van tény, a mely a prostituták adminisztrációjában foglalkozók sok éves tapasztalata által jobban be van bizonyítva, mint a többi, akkor ez az, hogy azok a nők kiválóan fogékonyak a gyöngédség befolyása iránt. Mr. Renoult, ki a francia hadsereg orvosa volt Egyiptomban, monda 1871-ben, egy a rendőrséghez benyújtott emlékiratában, hogy a gyöngédség és rábeszélés eszközei által ő rávett bizonyos asszonyokat a középosztályból, kik a m a i-

son d e p a s s e-okat gyakorolták, hogy öt egymás közt kölcsönösen megállapított időben orvosi vizsgálat végett felkeressék. Ezen osztálya a nőknek – tévé hozzá – mélyen meg van indulva a szíves gyöngédség hatása alatt: úgy bánván velök mint tisztességes nőkkel szokás, készséggel teljesítek minden orvosi rendeleteimet. Mikor a winchesteri kórház megnyitott 1736-ban, a megnyitó beszédben a főtemplom papja következőleg fejezé ki magát: „Azok, a kik abban a különös szerencsétlen állapotban jönnek ide, csak annál nagyobb igényt tarthatnak e jótékony intézet gondjára és ápolására, s vajha mindig úgy lett volna! S nem is kell tudakolni, hogy miként jutottak azon szerencsétlen körülmények közé, hanem hogy mi a leggyorsabb és legbiztosabb módja nyomoruságukból való kiszabadításuknak.”

Ha ez az elv rendszeresen és szigorúan vitetett volna keresztül a múlt században, ma nem volna oly meg-síratni való módon megverve Európa a venericus betegséggel.

Az első és legnagyobb kellék arra nézve, hogy a venericus betegség kevesbítettessék, nemcsak a prostituták és katonaság, hanem az egyetemes népesség között, az, hogy a kórházakban elegendő számú ágyak legyenek az ezen betegségben szenvedők elfogadására, a prostitutákat is oda számítva. Ha csak az ágyakról van gondoskodva, s a szenvedők – különösen a nők – felbátorítatnak, hogy azokat igénybe vegyék, azok a betegségek rövid időn oly általáno-

san és oly jelentékenyen kevesbedni fognak, hogy még azon egészségügyi reformerek is, kik most legbuzgóbb ügyvédei a kényszer-felügyeletnek, kénytelenek lesznek megengedni, hogy az teljesen fölösleges, és hogy minél előbb adják föl teljesen annál jobb.

Feltéve, hogy az önkéntes adakozási rendszer alkalmaztatnék a fővárosra és a királyság vidéki városaira nézve, az első lépés ezen rendszer alkalmazásában az lenne, hogy annyi kórház állíttatnék és szerelteinek fel, a mennyi elég volna arra, hogy minden elhagyatott szenvedő oda felvétetnék, és mint bentlakó orvosoltatnék. Nehéz egyelőre meghatározni, hogy ez évenként mennyi költséget s mekkora összeg adakozást igényelne, miután a költség is, a mi-be egyes ágy kerül, a különböző helyeken különböző. Chathamban egy ágy kerül 40 fontba s a londoni Lock Hospital-ben 24 font s 10 shillingbe: mi azt hiszszük, hogy illő gond és gazdálkodás mellett 35 font elég lenne mindarra a mi szükséges. S mi hiszszük, hogy ha a néppel kellőleg megértetjük a koczán álló nagy physikai és erkölcsi érdekeket, s a dolog fontosságához mértén felköltjük érdekeltségét az ügy iránt, önkéntesen meg fogja adni évenként a kívánt összeget. Természetes, hogy a kisebb városok és faluk csatlakoznának adakozásaikkal a nagyobb városokhoz s betegeiket is oda küldenék.

A nemzetnek kiválóan érdekében áll, hogy katonasága a lehető legjobb egészségben tartassék meg; s minthogy ez szétszórva szokott feküdni az ország

különböző részeiben, több mint valószínű, hogy, ha a venericus nők mindenütt rendes kórházakban gyógyíttatnak, ez által a katonaság egészsége jelentékenyen növekedni fog. így az adakozásból fennálló kórházak igazgatói feljogosítva érezhetik magukat arra, hogy a kormánytól állandó évi segélyt kérjenek; s a kormány, képviselve a hadügyministerium által, igazolva érezhetné magát, még a legszigorúbb tekintet mellett is a gazdálkodásra és a rajta nyugvó felelőségre az adófizetőkkel szemben, az ily segélyadásban. Azonban határozottan abban a véleményben vagyunk, hogy ennek a segélynek teljesen ingyen adott ajándéknak kell lenni, s ha másként adatnék, nem tanácsos elfogadni. Ha ezen segély erejénél fogva kormányi felügyelők tennék be lábokat a kórházba, s ezek által némi kormányi ellenőrzés gyakoroltatnék azok fölött, a prostitúciónak kormányi igazgatás alá jutása tényleg megtörténnék, legalább egy bizonyos fokig, s az önkénte³ vagy társadalmi rendszer alapját képező és abban működő erkölcsi elv meg lenne sértve. Azt se feledjük el az évi költség számításba vételénél, hogy ha a létező viszonyok közt elég kórház és ágy fog fölállíttatni minden syphilisticus beteg részére, minthogy az elv és bánásmód természetéből folyólag a betegek száma egyre csökkenni fog, az ágyak szaporítására többé szükség nem leend, sőt az ellátási költség is évenként kisebbbedni fog.

Bizonyára nem kevesen vannak, kik eljutottak

azon meggyőződésre, hogy a kérdésben levő betegségekkel kell tenni valamit, s hogy a velők való bánásnak leghelyesebb módja az, a mit mi jeleztünk, társadalmi úton, egyesült erővel, egy nagy önkéntes munkának keresztülvitele. Azok, a kik így vélekednek, ne várokozzanak elkezdésével azon munkának, mely megtevésre vár. S ha életünkben nem válnék is az egyetemessé; ha nem hozná is meg egyszerre az elültetett fa mindazon gyümölcsöket, a melyeket hozni fog: vigasztalást lelhetnek abban a tudatban, hogy ők a munkát a helyes irányban kezdték, s hogy minden lépés, a mely jövendőben arra felé történik, közvetlen kisebbitésére szolgál a betegségnek,, s hogy végre meg fogja semmisíteni magát az okot, a melyből az származik.

Szinte előre megmondhatjuk, hogy azoknak kik e munkában foglalatosak lesznek, sikere egyenes arányban lesz a tekintettel, a melyet azon nők különböző helyzete iránt, melyet a társadalmi lépcsőzeten egymással szemközt elfoglalnak, s általában azoknak érzülete ős egyéniségei iránt tanúsítanak. Ok ép oly makacsul ragaszkodnak saját osztályzati különözéseikhez, mint egyéb tisztességes nők. „Igen nehéz fogalmat adni – mondja Duchatelet – azon megvetésről, melyet mindenik nő, a szerint, a melyik osztályba tartozik, a más osztályba tartozók iránt tanúsít. Azon nők, kik csak gazdag vagy magas állású férfiakhoz adják magukat, szántalmas megvetéssel tekintenek azokra, kiket minden

közönséges vagyónú ember megkaphat. S viszont ezek hasonló módon megvetik azon boldogtalan teremtetést, ki csak az undorító nyomor rongyaiban jelenik meg. Ezt a különbség-tételt, a melyet a prostituáltak között felállítanak, mindenki úgy bizonyítja; a mi különösen feltűnő akkor, midőn a körülményeknél fogva kénytelenek egymással találkozni ugyanazon helyen: kikerülik egymást; nem ülnek egymás mellé; elszigetelt csoportokat képeznek, s nem ereszkednek egymással társalgásba. Lehet mondani általában, hogy ezek az osztályok nem vegyülnek egymással, vagyis a leányok nem mennek át észrevétlenül egyik osztályból a másikba s fokozatosan a legmagasabból a legalsóba, egész végig abban az osztályban maradnak, a melyikben kezdek pályájukat, vagy a melyikből nem voltak képesek kiszabadulni; s így lehet az, hogy olykor igen gyönyörű leányok kezdik és végzik prostituta életüket a legaljasabb helyeken. Ezen helyiségek mindenike az emberek egy bizonyos külön osztálya által látogatván, az ott levő nők mind bizonyos hangot, szokást és modort vesznek fel, a minek eredménye az, hogy a kézműves vagy napszámos látogatókhoz szokott leány rosszul érzi magát a katonatiszttel, s ez utóbbi nem talál benne elég vonzó elemet. Ugyanez áll azon nőkre nézve is, kik megszokták a társadalom míveltebb és felsőbb osztályával való érintkezést: visszaborzadnak a durva vagy aljas néppel való társulástól, kik maguk képtelenek méltányolni a ben-

nők levő kitűnő tulajdonokat. E szabályt általánosnak tekinthetjük. Az a leány, a ki megkezdí pályáját valamelyik osztályban, igen kétségbeejtő' dolognak tartaná, ha azt egy közvetlen alatta állóval kellene elcserélnie. Ez az oka egy részt, hogy olyan sok leány visszavonul a prostitutiótól, csakhamar azután hogy elkezdte azt.

Tekintetbe vévén a rang, szokás és jellem épen most jelzett igen nagy változatait a prostituták közt, világos, hogy megkülönböztetés nélküli összecsomagolásuk ugyanazon helyre és felügyelet alá, igen nagyon hátráltatná a kívánt cél elérését. Csaknem minden ember, ki gondosan tanulmányozta e tárgyat, azon véleményen van. Dr. Trench, kinek gazdag tapasztalatai nyomatékossá teszik Ítéletét ilyen dolgokban, azt monda a lordok háza bizottmányának: „Azt hiszem, külön kell önöknek választani a jobb osztályút a közönségestől, különben az önbemsülés minden érzetét kiirtják önök. Ha a prostituták úgynevezett jobb osztályát a közönséges városi prostituták közé keverik önök, erkölcsileg kiszámíthatatlan kárt okoznak az előbbieknak.” Ugyanezen véleményt monda ugyancsak azon bizottmány előtt Mr. Acton. „Külön kell választani – úgymond – a férjes nőt, a megátalkodott prostitutát, s a leányt, aki most kapta meg először a betegséget, miután gyakran tapasztaljuk, hogy leányok, kik csak egyetlen egyszer követték el a tévedést, ugyanakkor inficiáltatnak, s az ilyenek, helyes beosztás mellett, nem fognak ak-

kor még jobban elrontatni olyan nők befolyása által, kik sokkal rosszabbak mint ők; igen hibás eljárás volna ezeket egy kéz alá helyezni a már megszokott prostitúttal.” Duchátelet szintén azt mondja: „Ezen szerencsétlen teremtmények közt vannak, kik csak éppen akkor vezettetek félre vagy csábítottak el, pillanatnyi gyengeségük vagy a számtalan kísértés következtében, a minnek kitéve voltak. Ezek érzik hibájukat, keservesen bánják azt, s egyedüli vágyuk visszatérni a tisztességes életre.” S ugyancsak ő mondja, hogy igen gyakran láthatni a Lourcine kórházban kétségbeeső romlottságú fiatal leányokat, kiket a fékezetlen kicsapongás oda folytonosan visszavezet. A nagy erkölcsi rosra, a mely ezen két osztály összevegyítéséből szükségképen származnék, csak rá kell mutatni, hogy mindenki megértse, s bizonyára igen sok leány az előbbi osztályból határozottan vonakodnék egy oly kórházban maradni, a hol az utóbbi osztály nőivel kellene éjjelre-nappalra együtt élnie. A párisi prostitúta folytonosan igyekeznek elkerülni a Szent Lázár kórházat, mely kiválólag az ő számukra van s a helyett a Lourcinebe igyekeznek bejutni, mely olyan venericus nők számára állítatott, kikről úgy tudják, hogy a prostitútiót nem gyakorolják. Továbbá igen nagy azon fiatal nők száma Parisban – kereskedésben alkalmazott leányok és mások, az u. n. grisette-eket is oda számítva, – a kik, midőn inficiáltattak, mindenemű cselhez folyamodnak, hogy az egyetemes köz-

kórházakba bejuthassanak, semhogy azt a bélyeget, s talán súlyos pénzbeli és társadalmi veszteségei is elszenvedjék, a mely érné őket, ha akár a Szent Lázár-ba akár a Lourcinebe mennének.

Alig kell mondanunk, hogy a legfőbb fontosságú dolog, miszerint mind az orvosok, mind a többi szolgálattevők bánásmódja a betegekkel különösen gyöngéd, nemes és tiszteletteljes legyen. Fájdalommal kell mondanunk, hogy azon szegény nők igen gyakran ennek épen az ellenkezőjét tapasztalták: de a mi csak a régi felfogásból és rendszerből folyt. Mi a gyöngéd bánásmódot a siker nélkülözhetetlen feltételének tartjuk. Duchâtelet erre a pontra vonatkozólag szintén nagyon helyes megjegyzést tesz a következőkben: „A tapasztalás megmutatta hasznos, sőt szükséges voltát annak, hogy az orvosok nagy gyöngédséget tanúsítsanak mind beszédjükben, mind bánásmódjukban. A prostituáltak, elhalmozva megaláztatással, a legnagyobb megvetetést tapasztalva mindenfelől s valóban érezve elvetett voltukat: nagyon is tudják méltányolni a kevésbé durva bánásmódot, s rendesen igen hálásak a gyöngéi érzésért, a melyből az származik. Ez a gyöngédség, a mely nagyon távol van a bizalmaskodástól, s mely szintén igen öszszefér a tartózkodással, komolysággal és méltósággal, melynek fentartását a körülmények követelik megszerzi az orvos számára a tiszteletet és odaadó engedelmességet, mely őt megilleti, s melyet a nők szinte sóvárognak megadni.” Valóban mint szabályt állít-

juk azt, hogy még ezen nőknek is magaviseletük, erkölcsi álláspontjuk s általános jellemők azon bánásmódot, szellemet és modort tükrözi vissza, s a szerint alakul, a melyet környezetükben tapasztalnak; s innen a sürgető szükségesség, hogy a kórházi hivatalos személyzet minden tagjának – a legalsótól a legfelsőig – magaviselete irányukban kiválóan körültekintő és gyöngéd legyen.

A nőknek egy bizonyos ideig erőszakkal visszatartása a kórházakban, hogy a gyógyítás befejezett legyen, szintén szokásos és védelmeztetik a kormány felügyelet pártolói által. Mi a kényszerítés elvét általában kárhoztatván, ezt is szükségtelennek és célhoz nem vezetőnek tartjuk; s megvagyunk róla győződve, hogy az egyetlen és legnagyobb hatalom, mely a beteg nők nagy többségét ráveszi a kórházba való menetelre és a szükséges időn át az ott maradásra, a gyöngédség hatalma. Az a hatalom, melyet azok a nők még eddig igen ritkán tapasztaltak, s a melynek lételében a sok keserű tapasztalás őket kételkedni tanítá, s a melynek kétségtelen valódiságát ha egyszer megismerik, s ott érzik közelükben csak akkor fog ezen hatalom bűvös hatásának ereje működővé válni. Majd akkor lesz szembetűnői eg láthatóvá jótékony ereje, s az emberek örvendezvén az eredményen csodálkozva fognak visszatekinteni arra az időre, mikor hatósági végzésekre helyezték bizodalmutkat azon lelki erő helyett, mely egyedül képes elérni a kitűzött célt.

Azon gyakorlat, hogy az illető nőket időszakonként megvizsgálják, s nekik bizonyítványt adnak arról, hogy a venericus betegségtől mentek, s a mely egyik jellemző – s mint mondják – elengedhetetlen részét képezi a kormányi felügyeletnek: nem foglalhat helyet azon gyógyító tényezők közt, a melyeket mi ajánlunk. Az ily időszaki vizsgálatok és bizonyítványok gyakorlati elismerését foglalják magukban a prostitutió szükségességének, s kapcsolatban arra vannak szánva, hogy képesítsék azokat, kik azt gyakorolják, annak veszély nélküli gyakorlására. Mi, a midőn a prostituták betegségét meggyógyítani törekszünk, azon elv alapján teszszük azt, a mely elv-nél fogva orvosi segílyt adnánk egy delirium tremens-ben, vagy bármelyikben szenvedőnek azon számtalan betegségek közül, a melyeket férfiak és nők hoznak egymásra, vétkeik, meggondolatlan-ságuk és tudatlanságuk által. De valamint nem törjünk magunkat azon, hogy egy oly módszert lődözzünk föl, a melynél fogva az emberek határtalan mennyiségű alcoholt ihassanak, a nélkül, hogy a meg-reszegedésnek tennék ki magukat: ép úgy nem tartjuk helyesnek a kicsapongás gyakorlásának könnyítését s a reproducáló rendszer működésének vétkes megrontását, mely azon gyakorlással együtt jár: az által hogy a rendszeres időszaki vizsgálatot behozzuk. Mint már említők, az általunk ajánlott orvosi administratiónak főelve, önkéntes orvosi segílyt adni azoknak, kik azt önkéntesen kérik és elfogad-

ják, azzal a czéllal, hogy amíg „megfeddjük a bűnt,” megszabadítjuk a „bűnöst” legalább egy részétől azon szenvedésnek, melyet „bűne” hozott rá, s ez által megóvjuk többé kevésbé azokat, kik velők bensőbb viszonyban vannak, a szenvedésben való részesüléstől, a mely különben, ezen viszonynál fogva, szükségképen rajok következnek. Ebből a célból, és az általunk kifejtett szellemben, hajlandók volnánk ajánlani, hogy bármely leány vagy asszony, a kinek csak gyanúja van is, hogy ő a betegséget megkaphatta s óhajtana magát megvizsgáltatni, hogy a betegség kifejlődését megelőzze, ha találkozik, vizsgáltság meg, ép úgy mint egy magán beteg szokott megvizsgáltatni hasonló okból. Azonban a rendszeres időszaki vizsgálatot, mely tényleg bizonyítványt tartana azok elé, kik az illető nőekkel közösülni akarnak, hogy a venericus betegségtől mentek, egészen helytelennek tartjuk, mint a melynek mind fizikai mind erkölcsi következményei végzetesek fognának lenni.

Dr. Farquharson ajánlotta, hogy a nők megvizsgálása nőkre bízatnék; s miután a nők képzése mind szélesebb terjedelmet nyer, mi valóban kívánatosnak látjuk, hogy a nőknek minden lehető könnyebbség megadassék arra nézve, hogy az orvosi tudomány- és gyakorlatban minél több ismeretet szerezhessenek s elfoglalhassák azt a helyet, a hová ők valók igazán, az általunk ajánlott kórházakban. Egszer ott lévén, vizsgáztatására szolgálhatnak sok

szenvedőnek saját nemükből; de hogy váljon ezek is jobb szeretnék-e a nő-orvost a férfi orvosnál, az oly kérdés, a mely végleg csak a tapasztalás által döntethetik el.

Égető szükségét látjuk azonban annak, hogy érezni tudó, művelt és teljesen felvilágosodott nőkből egy önkéntes sereg alakulna, akik mint könyörületes nővérek működnének, s a kórházakat tennék működésök központjává, s onnan sugároztnák ki jótéteményeiket minden irányba, a hova csak az ott nyert tudomás vezetné őket. A jó, a mit az ilyen nők eszközölhetnének, ha dolgukban igazán bölcs és megfontoló módon járnának el, kimondhatatlan nagy lenne. Óhajtanok, ha ilyen szervezett társaságok volnának összeköttetésben mindenik köz jóltevő intézettel, a mikor természetesen a prostituták is, kik oda fölvetetnek, érintkeznének s illetőleg befolyásuk alá jutnának tisztességes és gyöngéd szívű nővéreiknek. Azonban az ilyen humanisticus társaságba való felvételés nem közönséges qualificatiót kívánna. Az oda való belépésnek nem szabad származni megcsalt szerelemből, unalomból, a közönséges nők egyforma élete mindennapiságának meggyűlöléséből, a megkülönböztetés utáni vágyból, a hatalom szeretetéből, vagy még vallásos enthusiasmusból sem. Érett megfontolás eredményének kellene annak lenni, olyan nők részéről, a kik megáldva igazán rokonszenvezni tudó természettel s azon kívül helyes ítélettel bírva a felől, hogy melyik a valóban jóltevő könyörületes-

ség, mintegy kényszerítve érzik magukat, hogy annak munkásai és missionariusai legyenek. Azonban hiszszük azt is, hogy az a munka legsikeresebben fog menni úgy, ha mind a két nem közreműködik, s hahogy az ilyen társulatok, mindkét nemet magukban foglalván, szervezetük fővonásává tennék céljuknak, terveiknek és eszközeiknek alapos megvitátását.

Feltéve már ilyen társulatok létezését, kevés belátás kell hozzá, hogy megértsük és méltányoljuk azon nagy jót, a melyet ezen nemes szívű nővérek, egyenes érintkezésbe jövén a prostituták kórházban szenvedő részével, eszközölhetnének. A társadalmi és erkölcsi reformatio munkája akkor komolyan elkezdődnék; a szándékosan hibázó bölcs tanácsot és vezető kart nyerne; az elesett részvétellel találkozónék, s olyan tisztességes nők körében találná magát, kik nem néznek rá megvetéssel, hanem részvétellel és szánakozással, s kik mindig készek őt a felkelésben segíteni; a míg a csábításnak szerencsétlen áldozatai menhelyet és pártfogókat fognának találni, kik hajlandók s gyakran képesek is egy, vagy másnemű bűnhődést szabni a csábítóra. S ha ilyen társulatok alakulnának, kik Krisztus tetteit tudják követni, s ama szerencsétlenek látnák, hogy a segedelem önként, szívesen van adva, annak a ki azt önként keresi; látnák, hogy soha kényszerítéshez nem nyúlnak, hogy az ő betegségük önmagukért s nem azon férfiakért gyógyíttatik meg, kik velök kéjelegni akar-

nak, s hogy a résztvevő nővérek csupán a józan ok, rábeszélés és rokonszenv eszközeivel, őket lealjasult életükből felemelni igyekezték, egyedül a szívből jövő, érdek nélküli szeretet által vezéreltetnek: sutogva mondanák egymásnak: ezek angyal-nővérek, kik keresztül néznek lelkünkön,

„Nagyobb, tisztább szemekkel mint miénk,
Hogy mindnyájunknak megbocsássonak.”

s édes örömmel adnák át tömegesen magukat az őket körülvevő erkölcsi és nemesítő befolyásoknak. S itt elértük a határt, a hol az a kérdés, hogyan lehet legbiztosabban kevesbíteni és megelőzni a prostitúcióval együtt járó betegségeket, beleolvad abba, hogyan lehet kevesbíteni és véglegesen eltörölni magát a prostitúción. Megeshetik, hogy valaki olvasóink közül azt mondja: „az ajánlott terv annyi gyöngéd szeretettel fordul a prostituták egész osztályához, hogy ez által inkább felbátorítja, mint elretenti a prostitúció gyakorlatát, és hogy meggyógyítván a betegségeket, melyekben a prostituták szenvednek, hatalmasan előmozdítja a kicsapongás növekedését.” Azonban először is emlékeztetjük őt, hogy mi nem azt a kérdést vizsgáltuk, hogyan lehet az erkölcsiséget előmozdítani vagy az erkölcstelenséget meggátolni: fő tárgyunk volt, hogyan lehetne a venericus betegségeket a leghatályosabban kevesbíteni, s az csak mellékesen jött bele, hogy az ajánlott különböző rendszerek mennyire voltak képesek előmozdítani vagy gátolni a közerkölcsiség fejlődését. S másod-

szor meg kell jegyeznünk, hogy a tapasztalás eléggé megmutatta, miszerint a betegségtől való félelem csak igen parányi mértékben hat fékezőül a paráznaságban való dobzódásnál. De valódi igazolása az általunk ajánlott methodusnak azon tényben fekszik, hogy a venericus betegségek terjedésének megakadályozása a legégetőbb szükség, s hogy e czélt, mint megmutatni igyekeztünk, csak azon módszer által érhetjük el valóban, melyet mi az igazság és józan ész politikájának neveztünk. S ím itt szemtől szembe jutván a kikerülhetetlen leczkével, melyet talán nehezére esik megtanulni a mai nemzedéknek, hogy a község erkölcsi életét sem kifejtteni sem fentartani a félelem kényszerítő befolyása által nem lehet, felhívjuk azokat olvasóink közül, kik a betegségben csak óvakodásra intő féket látnak, mintegy a gondviselés kezét, melynek dolgába nem akarnak avatkozni, hogy egy kissé mélyebbre tekintsenek.

A természet törvényei kérlelhetetlenek, s a bűntesések alól, melyeket azok szabnak a kihágóra, nincs menekülés; de a míg semmiféle emberi segedelem nem képes arra, hogy azon büntetések szenvedését elvegye, ugyanakkor egyik legnemesebb és legszentebb kötelessége az emberiségnek nem csak azt meggátolni, hogy azok megörökíttessenek és sulyosabbakká váljanak, hanem kötelessége szelídíteni és enyhíteni a kikerülhetetlen szenvedést, a mennyire lehet.

Az a tan, hogy a syphilis isteni büntetés a nemi gyönyörökben való telhetetlenségért, nemcsak hogy

semmi bizonyosság által nem támogatható, hanem teljesen észellenes. A valódi büntetés sokkal lényegesebb: az bénítja és megsemmisíti az organismus vétező része legbensőbb szervezetének életét, azt a részét az idegrendszernek, mely a reproductiv orgánumokat élteni s azok között főhelyen áll. Ez eléggé bizonyítva van azon tapasztalás által, hogy a keleti népek ezreinél a reproductiv tehetségek már holtak, midőn a férfiak maguk az érett kort elérték; s ennek az állapotnak terjedését vehetjük észre más népeknél is. Valóban a büntetés még mélyebbre hat: megrontja az egész ideg-rendszert s ez által bénítja és megrontja a lelket magát. A mint Emerson is kimondja e főigazságot: „Minden túlság hiányt eredményez ... Minden tehetségnek, mely a gyönyör elfogadására képes, megfelelő büntetése van a visszaélésért. Az saját mérsékletéért életével felelős. Az igazságszolgáltatás nem marad el. Bűn és büntetés ugyanazon töből nőnek ki. A büntetés a gyümölcs, mely észrevétlenül érik meg a gyönyör virágában, mely azt elrejté.” A mint valaki lehet rendszeres alkohol-ivó, éveken át a nélkül, hogy a delirium tremens utolérné, úgy élhet valaki egész életén keresztül rendes libertinismusban vagy kicsapongó házasság életű lehet, a nélkül hogy a venericus betegség megkapná: azonban egyik esetben sincs menekül a valódi büntetés az élet igazi vesztese alól, mel elválaszthatatlan a túlságos dobzódás bűnétől, ak egy, akár más úton. Ez lévén a természet kikerülhe-

tetlen törvénye, az emberek bátran hagyhatják az isteni igazság kiszolgáltatását a legfőbb hatalomra s biztosak lehetnek róla, hogy a megsértett törvény soha sem marad boszúlatlan.

A közgondolkodás és közerkölcsiség egy nagy válságon van átmenőben éppen most Európa-szerte. E válságnak nem utolsó fontosságú kérdése a prostitúció ügye, a melylyel annyit vesződtek már századokon át. S ha egyszer az egész nemzet valóban érzett tudatára jut a nagy physikai és erkölcsi bajoknak, melyek a prostitúcióval kapcsolatban vannak, s a melyek az elhanyagolás évszázadai alatt úgy összehalmozódtak, s melyek részben a theologiai és physiologiai hibás nézeteknek, részben pedig az önző közönyösségnek eredményei: akkor látni fogjuk, hogy első kötelességünk igazságot szolgáltatni az elvettett nők ezreinek, a kik, bár inkább ő ellenők vétkeztek, mint sem hogy ők vétkeztek, ez ideig a szünet nélkül való társadalmi üldözés nyomorult tárgyai voltak. Akkor határozottan ellene fogunk állani annak, hogy őket törvényes rabszolgákká tegyék, fegyelmezve és hivatalosan kvalifikálva az állam által arra, hogy az emberek érzékiségének ártalom nélkül szolgáljanak. Akkor úgy fogunk bánni velők mint emberi lényekkel, kiknek physikai szenvedéseik s erkölcsi megaláztatásuk kiváló igényt ad részvétünkre, szánakozásunkra és segedelmünkre munkálkodni fogunk physikai, társadalmi és erkölcs; meggyógyításukon, mind saját magukért, mind a

társadalom jóllétéért; rajta leszünk, hogy egyenlő fokú kárhóztatás érje mindkét nemből azokat, kik ugyanazon bünt követik el; vissza fogjuk utasítani a prostitúció állandó szükségességének tanát s gyökeres kutatást fogunk megindítani annak okai után azok megsemmisítésének czéljából; feladván teljesen a hamis és félrevezető eszmét, hogy az embereket erkölcsösökké lehet tenni a venericus betegségtől való félelem által, végre be fogjuk ismerni, hogy egyetlen bölcs és sikeres módja az emberi nemesülés előmozdításának az, ha az észhez, a szeretet-
hez, a nemeshez és széphez fordulunk, a mely lapangva vagy többé-kevésbé kifejlődve, megvan minden emberi lényben; s folytonosan előttünk tartván a nemi tisztaság eszményi lobogóját, sürgetni fogjuk a törekvés kötelességét annak elérésére, s így biztosítani azon physikai és erkölcsi egészségét, a mely, míg a nemi gyönyörökkel való visszaéléssel meg-
egyezhetlen, elengedhetetlen föltétele a valóban ép életerős egyéni életnek, s ugyanakkor az állandó nemzeti erőnek és nagyságnak is.